

”Onko jääkiekko urheiluperheen musta lammas?”

Jääkiekon väkivalta suomalaisessa lehdistössä 1980–2005

Petteri Kanerva

Pro gradu -tutkielma

Historian ja Etnologian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2022

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Historian ja Etnologian laitos
Tekijä Petteri Kanerva	
Työn nimi "Onko jääkiekko urheiluperheen musta lammas?" Jääkiekon väkivalta suomalaisessa lehdistössä 1980–2005.	
Oppiaine Historia	Työn laji Pro gradu -tutkielma
Aika Kesäkuu 2022	Sivumäärä 70
<p>Tiivistelmä</p> <p>Jääkiekko on monella mittarilla Suomen suosituin urheilulaji, mutta samalla sen poikkeuksellisen fyysinen ja väkivaltainen luonne saavat osakseen myös kritiikkiä. Vartalotaklaukset ja mailahäirintä ovat osa lajin puolustuspelaamista, jolla pyritään ensisijaisesti kiekonriistoon, mutta niitä voidaan käyttää myös sääntöjen vastaisesti vahingoittamistarkoituksessa. Selkeimmin lajin väkivaltaisuus tulee ilmi kuitenkin tappeluissa, jotka mielletään ainakin jossain määrin osaksi lajia.</p> <p>Tutkimuksessa tarkastelen suomalaisten lehtien kirjoittelua jääkiekon väkivallasta vuosien 1980–2005 välillä. Tarkoitukseni on selvittää, missä yhteyksissä kirjoittelu oli aktiivisinta, minkä takia, sekä millä tavoin aiheeseen suhtauduttiin. Aineisto koostuu kuudesta eri lehdestä, joihin kuuluu sanoma-, aikakausi- sekä urheilulehtiä. Eri lehtityypit ja laaja aikarajaus mahdollistavat monipuolisen kuvan muodostamisen aiheesta käydystä julkisesta keskustelusta.</p> <p>Tutkimus osoittaa, että 1980-luvun alkupuolella aiheesta kirjoitettiin suhteellisen paljon, kun taas seuraavan kymmenen vuoden aikana suurempaa keskustelua ei syntynyt lainkaan. Aktiivisinta aiheen käsittely oli aikarajauksen lopulla, 1990-luvun viimeisistä vuosista lähtien. Väkivaltakeskustelu kumpusi usein jollain tavoin poikkeavasta tapauksesta tai useasti toistuneista väkivallaksi miellettyistä teoista. Kirjoittelun aiheena olivat tavallisesti pelaajia vahingoittavat mailaniskut sekä tappelut. Aikarajauksen lopulla väkivallan muotoa olennaisemmaksi nousivat kuitenkin väkivaltaan liitetyt hyödyntävoittelun motiivit, jotka olivat ristiriidassa jääkiekolle ja urheilulle miellettyjen rehtien arvojen kanssa.</p> <p>Jääkiekon väkivallasta kirjoitteluun vaikuttivat myös kaukaloiden ulkopuoliset tekijät. Esimerkiksi otteluiden televisiointi selitti osaltaan kolmea suurinta kohua, ja kirjoittelun aktiivisuus aikarajauksen lopulla voidaan nähdä seurauksena jääkiekon suosion ja mediannäkyvyyden kasvusta. Jääkiekon väkivaltaa koskevien kirjoitusten sisältöön vaikutti vahvasti se, kuka kirjoitti ja millä alustalla. Urheilusta tiedottamisesta vastanneen urheilujournalismin puolelta tulleet kirjoitukset olivat usein neutraalimpia kuin urheilusivujen ulkopuoliset mielipidekirjoitukset ja kommentit, joissa kyseenalaistettiin vahvemmin väkivallan kuuluminen lajiin.</p>	
Asiasanat Jääkiekko, väkivalta, lehdistöhistoria, urheiluhistoria, urheiluväkivalta	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto (JYX)	
Muita tietoja	

SISÄLLYS

1 Johdanto.....	1
1.1 Jääkiekon väkivalta	1
1.2 Aikaisempi tutkimus, kysymyksenasettelu ja rajaukset	4
1.3 Aineisto ja menetelmät	7
2 Mailoja ja nyrkkejä.....	12
2.1 ”Metsureiden MM-kisat”	13
2.2 Mailalla hakkaaminen leviää	15
2.3 Tappelukritiikkiä toisesta suunnasta	19
2.4 Hampaat kurkkuun Helsingissä	23
3 SM-liiga väkivaltaistuu	28
3.1 Bisnesurheilua ja ulkomaisia vaikutteita	29
3.1 Miksi HIFK lyö?	31
3.2 Väkivaltafinaalit.....	36
4 Käskyttäjiä, toisinajatteliijoita ja asiantuntijoita	43
4.1 Noutaja.....	43
4.2 ”Eriolaisten arvojen mies”	48
4.3 Tappelumyönteisyyttä penkin takana ja kynänvarressa	52
5 Johtopäätökset.....	60
Lähdeluettelo.....	64

1 JOHDANTO

Jääkiekko on monella mittarilla Suomen suosituin urheilulaji. Pääsarjatason¹ ottelut ovat vetäneet jäähalleihin keskimäärin yli 4000 katsojaa per ottelu jo 1970-luvulta lähtien, ja vuonna 2019 Suomen maajoukkueen kolmanteen MM-kultaan päättynyttä finaaliottelua seurasi tv:n välityksellä yli 2,5 miljoonaa suomalaista.² Lajilla on näkyvä paikka suomalaisessa mediassa, mutta toisinaan lajin luonne fyysisenä ja väkivaltaisena pelinä saa osakseen kritiikkiä ja aktiivista keskustelua. Tämän tutkielman tarkoitus on selvittää tuon keskustelun luonnetta suomalaisessa lehdistössä vuosien 1980–2005 välillä.

1.1 Jääkiekon väkivalta

Jääkiekko on monilta osin omalaatuinen urheilulaji. Pelialustana on liukas jää, jolla pelaajat saavuttavat jopa 40 kilometrin tuntivauhdin. Pelialue on kuitenkin pienehkö ja rajattu korkeilla laidoilla. Kovan vauhdin ja pienen tilan yhtälöön kuuluvat myös sääntöjen sallimat taklaukset, mikä tekee jääkiekosta hyvin fyysisen lajin. Fyysisyyttä lisäävät myös pelaajien työvälineet. Aiemmin puusta ja nykyään komposiitista valmistetut mailat on tarkoitettu ensisijaisesti kiekon liikutteluun, mutta ne ovat olennainen osa myös puolustuspelaamisesta, jolloin niillä otetaan kontaktia myös vastustajan krooppaan. Fyysisyyden ohella jääkiekko mielletään jossain määrin väkivaltaiseksi peliksi. Taklauksia ja mailoja voidaan käyttää sääntöjen vastaisesti vahingoittamistarkoituksessa, mutta selkeimmin jääkiekon väkivaltaisuus tulee ilmi nyrkki-tappeluissa. Pelaajien väliset tappelut ovat kielletty pelin sääntökirjassa, eivätkä ne kuulu millään tapaa lajin ydinfunktioon eli maalintekoon ja sen estämiseen. Tästä huolimatta tappelut mielletään ainakin jossakin määrin osaksi lajia, mikä erottaa jääkiekon selvästi monista muista fyysisistä joukkuelajeista.

Jääkiekon väkivaltaisia tai ainakin vaarallisia piirteitä on pyritty kitkemään pois erityisesti 2000-luvulla. Lääketieteen puolella tutkimus aivotärähdyksistä on lisääntynyt huomattavasti, ja lisääntynyt tietämys on johtanut esimerkiksi päähän kohdistuneiden taklausten kovempaan sanktiointiin.³ Pelaajien turvallisuutta ovat edistäneet lisäksi 2010-luvulla yleistyneet joustokaukalot, jotka nimensä

---

¹ Vuonna 1975 perustettu SM-liiga korvasi aiemman SM-sarjan (1928–1975).

² Isotalo 2021, 66; <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/leijonien-mm-kultafinaalista-kaikkien-aikojen-katsotuin-jaakiekkottelu-suomessa/7427274#gs.0qo0cj> (Luettu 19.5.2022).

³ ks. esim. Morrisey et al. 2022, 1–2.

mukaisesti joustavat ja pehmentävät laitataklauksen vaikutusta.⁴ Myös vääränlaista mailapelaamista on pyritty vähentämään tiukemmilla sääntötulkinnoin – vastustajan vauhdin pysäyttäminen mailaa käyttäen eli jääkiekkotermein ”kahvaaminen” aiheuttaa nykyisin aiempaa helpommin rangaistuksen. Pohjois-Amerikan NHL:ssä uusi tiukempi tuomarilinja otettiin käyttöön kaudelle 2005–2006 ja Euroopassa seurattiin esimerkkiä hieman myöhemmin.⁵

Tappelut ovat myös vähentyneet viime vuosina. NHL:n tappeluita on tilastoitu, mistä kehitys voidaan nähdä konkreettisesti. Kaudella 2021–2022 tapeltiin yhteensä 331 kertaa, kun vuosituhannen alussa määrät olivat järjestäen reilusti yli kuudensadan.⁶ Myös niin sanotut tappeluiden erikoismiehet eli ”goonit” ja ”poliisit” ovat kadonneet NHL:stä, ja nykyisin alemmissakin ketjuissa pelaa taidollisesti parempia pelaajia. Toisaalta tappeluiden sanktiointi varsinkin huippukiekkoilussa on edelleen lievää, mikä osoittaa, että tappelut mielletään yhä vahvasti osaksi lajia. NHL:ssä tappelusta tuomitaan viiden minuutin rangaistus, jonka jälkeen pelaaja saa jatkaa pelaamista. Euroopassa tappelu johtaa viiden minuutin rangaistuksen lisäksi pelaajan poistamiseen kentältä ottelun loppuajaksi, minkä lisäksi pelaajalle voidaan tuomita pelikieltoa. SM-liigan linjaus kaudella 2021–2022 oli, ettei niin sanotusta spontaanista eli pelitilanteesta käynnistyneestä tappelusta anneta pelikieltoa.⁷

Väkivaltaisuus on aina mielletty vahvemmin osaksi pohjoisamerikkalaista kuin eurooppalaista jääkiekkoa. Historiallisesti laji kehittyikin eri mantereilla hyvin eri tavoin. Jääkiekon synnyinmaaksi mielletyssä Kanadassa lajin väkivaltaisuus, fyysisyys ja maskuliinisuus olivat keskeisiä syitä sille, miksi jääkiekko erottautui 1800-luvun lopulla muista urheilulajeista ja saavutti maassa niin suuren suosion. Ensimmäiset ammattilaisarjat aloittivat toimintansa jo 1900-luvun taitteessa, mutta samoihin aikoihin kaukaloväkivalta johti jopa useisiin kuolemantapauksiin.⁸ Euroopassa jääkiekosta omaksuttiin vähemmän fyysinen ja väkivaltainen muoto. Laji ei myöskään saavuttanut merkittävää suosiota vielä vuosisadan alkupuolella, vaikka kansainvälinen toiminta käynnistettiin nopeasti vuonna 1908 perustetun kansainvälisen jääkiekkoliiton johdolla. IIHF⁹ omaksui kansainvälisen olympiakomitean tavoin urheilun amatööri-ihanteen ja esti ammattilaispelaajien osallistumisen arvokisoihin 1970-luvulle saakka. Amatööri-ihanne hidasti Euroopan kansallisten sarjojen

⁴ SM-liigassa joustokaukalot tulivat pakollisiksi kaudella 2014–2015. Rantala 2018, 288.

⁵ Kauhala, ”Toleranssia nollatoleranssille” (art.) UL 3.3.2006, 4–6.

⁶ Kausi (tappelujen määrä): 2000–2001 (684), 2001–2002 (803), 2002–2003 (668), 2003–2004 (789). 2000-luvun alussa runkosarjapelejä oli 1230, kaudella 2021–2022 1312. <http://www.hockeyfights.com/stats> (Luettu 19.5.2022).

⁷ <https://old.liiga.fi/fi/uutiset/2022/01/25/jukurien-libor-zabransky-ja-jypin-ville-ottavainen-pelikieltoon> (Luettu 19.5.2022).

⁸ Jokisipilä 2006, 94–95; Jokisipilä 2014, 47; Robidoux 2002, 218–220; Valkonen 1997, 20; 25–31.

⁹ *International Ice Hockey Federation*. Vuoteen 1946 asti käytettiin kuitenkin lyhennettä LIHG, joka tuli ranskankielisestä nimestä *Ligue Internationale de Hockey sur Glace*.

ammattilaistumista, mikä oli pelityylin ohella toinen merkittävä eurooppalaista ja pohjoisamerikkalaista jääkiekkoa erottava tekijä.¹⁰

Eurooppalaisen kiekkoilun nähdään väkivaltaistuneen merkittävästi vasta 1900-luvun jälkipuoliskolla, kun pohjoisamerikkalaiset vaikutteet levisivät niin lisääntyneen matkailun kuin yleistyneen televisioinnin kautta Eurooppaan aiempaa vahvemmin.¹¹ Myös pelin sääntöjä muokattiin pohjoisamerikkalaiseen fyysisempään suuntaan, kun IIHF salli taklaamisen hyökkäysalueella vuonna 1969. Tätä ennen kanadalaiset olivat aiheuttaneet Euroopassa pelityylillään jopa paheksuntaa. Heille kova taklauspelaaminen kentän joka osa-alueella oli tavallista, mutta eurooppalaiset katsojat ja lehdistö tuomitsivat pelaamisen väkivaltaiseksi.¹² Jääkiekon kansainvälistyminen otti 1970-luvulla harppauksen myös toiseen suuntaan, kun ensimmäiset eurooppalaiset ja myös suomalaiset kiekkoilijat lähtivät ammattilaisiksi Pohjois-Amerikan NHL:ään ja kilpailijasarja WHA¹³:an.¹⁴

Suomessa tietynlainen muutoskohta väkivaltaisempaan tai ainakin fyysisempään jääkiekkoon on ajoitettu 1960-1970-lukujen taitteeseen. Muutoksen taustalla on korostettu taklaussäännön muuttumisen lisäksi kanadalaisen NHL-puolustaja Carl Brewerin näyttämää esimerkkiä. Helsingin IFK palkkasi kolminkertaisen Stanley Cup voittajan pelaajavalmentajakseen kaudelle 1968–1969, ja Brewerin alaisuudessa joukkue voitti Suomen mestaruuden. Brewerin HIFK pelasi pohjoisamerikkalaista nopeaa, suoraviivaista ja fyysistä peliä, johon kuuluivat erityisesti kovat taklaukset sekä toisinaan myös tappelut. Tästä kanadalaistyyllisestä kovuudesta muodostui helsinkiläisseuran identiteetin kulmakivi, joka tiedostetaan seurassa vielä tänäkin päivänä. Vaikka suomalaisille epätyypillinen pelityyli aiheutti muilla paikkakunnilla kritiikkiä saaden muun muassa nimityksen ”kriminaaliekko”, asetti HIFK muille seuroille tietynlaisen esimerkin voittavasta ja kurinalaisesta jääkiekosta. 1970-luvulla pääsarjatasen joukkueiden harjoittelu kehittyikin huomattavasti ammattimaisempaan suuntaan, mikä lisäsi pelin intensiteettiä ja fyysisyyttä.¹⁵

Vaikka suomalainen ja eurooppalainen jääkiekko kehittyivät 1970-luvulla fyysisempään suuntaan, oli ero pohjoisamerikkalaiseen kiekkokulttuuriin tämän tutkielman aikarajauksen alussa hyvin selkeä. NHL:n historiassa 1970-lukua pidetään sarjan väkivaltaisimpana ajanjaksona. Väkivallasta muodostui joukkueille taktinen keino, ja liigassa yleistyivät tappelemiseen erikoistuneet pelaajat.

¹⁰ Isotalo 2021, 48–49; Valkonen 1997, 37–52.

¹¹ Valkonen 1997, 21.

¹² Jokisipilä 2014, 90; 102; 105; 195; 201; Valkonen 1997, 21.

¹³ Yhdysvaltalais-kanadalainen ammattilaissarja *World Hockey Association* toimi vuosina 1972–1979.

¹⁴ Jokisipilä 2014, 251–252; 256–257.

¹⁵ Forss & Siukonen 1982, 56; Honkavaara, Byström, Forss, Loelma, Liitsola & Sulkava 1978, 177; Isotalo 2021, 120; Jokisipilä 2018, 137–139; Kauhala & Hannula 1997, 59–63; Mennander & Mennander 2003, 323–326; Rautio 2018, 282–284; Ånäs 2015, 14–20; 81–82; 174.

Kovan pelityylin kenties paras esimerkki oli 1970-luvun puolivälissä kaksi peräkkäistä Stanley Cupia voittanut Philadelphia Flyers, joka sai lempinimen ”The Broad Street Bullies”.¹⁶ Kiekkokulttuurien erot tulivat ilmi myös vuosikymmenen jälkipuoliskolla MM-kisoissa. Boikotoituaan IHF:n toimintaa amatöörisäännön vuoksi koko 1970-luvun alun Kanada palasi MM-kisoihin vuonna 1977 ensimmäistä kertaa NHL pelaajien kera. Joukkue ei menestynyt kisoissa, mutta voitti jäähypörssin ylivoimaisesti ja sai rumista otteistaan nimityksen ”Team Ugly”.¹⁷

1.2 Aikaisempi tutkimus, kysymyksenasettelu ja rajaukset

Jääkiekkoa on tutkittu Suomessa jonkin verran, ja esimerkiksi SM-liigasta, Jääkiekkoliitosta ja useista seuroista on teetetty erilaisia historiateoksia. Tämän tutkielman kannalta olennaisimmat suomalaisen jääkiekon kehitysvaiheita käsittelevät teokset ovat Markku Jokisipilän, Jouko Kokkosen, Kalle Rantalan ja Ossi Viidan *Koko kansan leijonat. Suomi-kiekon historia* (2018) sekä Kimmo Isotalon väitöskirja *Luonnonjäältä areenoille ja kansallislajiksi* (2021). Näiden teosten avulla olen pystynyt asettamaan jääkiekon väkivallasta käydyn keskustelun yleisempään jääkiekon ja suomalaisen urheilun kehityksen kontekstiin. Ari ja Pasi Mennanderin *Liigatähdet – Jääkiekon SM-liiga 30 vuotta* (2004) on puolestaan valottanut hyvin jääkiekon kehitystä nimenomaan pääsarjatason näkökulmasta, mikä on tutkielmani kannalta olennaista, sillä lehtien kirjoittelu jääkiekosta painottui ennen kaikkea juuri SM-liigaan.

Jääkiekon väkivaltaa ja fyysisyyttä sivutaan jääkiekon historian yleisteoksissa, mutta varsinaista tutkimusta aiheesta on tehty Suomessa hyvin vähän. Liikuntatieteiden puolella on tehty kaksi pro gradu -tutkielmaa, joista tämän tutkielman kannalta olennaisempi, Ismo Lehtisen, Pasi Mustosen ja Pekka Tapanin *Aggressiivisuuden ja väkivallan ilmeneminen jääkiekossa* (1987) käsitteli aihetta pelaajilla teetettyjen kyselyiden kautta. Tutkielma toi ilmi pelaajien näkemyksiä jääkiekon väkivallasta ja sääntörikkeistä, mikä mahdollisti tietynlaisen vertailupohjan tämän tutkielman lehdistönäkökulmalle. Antti-Jussi Sivenius ja Mikko Voutilainen (2007) tutkivat puolestaan katsojien asenteita jääkiekon aggressiivisuutta ja sääntörikkeitä kohtaan. Vuosituhannen taitteessa Suomessa tehtiin myös kaksi yleisesti urheiluväkivaltaan liittyvää tutkimusta oikeudellisista näkökulmista.¹⁸

¹⁶ Jokisipilä 2014, 49; Kauhala 2018, 193.

¹⁷ Jokisipilä 2014, 259–260.

¹⁸ Kinnunen 1999; Mikkonen 2001.

Kansainvälisesti jääkiekon väkivaltaa on tutkittu suhteellisen paljon. Lehtisen, Mustosen ja Tapanin kaltainen näkökulma jääkiekon väkivaltaan oli suosittu tutkimusaihe myös Pohjois-Amerikassa 1970- ja 1980-luvuilla. Tässä tutkimuksessa on hyödynnetty Michael Smithin (1979) ja Kenneth Colburnin (1985) pelaajahaastatteluihin pohjautuvia tutkimuksia, jotka pohjoisamerikkalaisesta näkökulmastaan huolimatta avaavat hyvin niitä merkityksiä, joita pelaajat tappeluille antoivat. Urheilusosiologian empiiristen tutkimusten lisäksi aihetta on tutkittu esimerkiksi taloudellisista ja oikeudellisista näkökulmista.¹⁹ Lähinnä tämän tutkielman näkökulmaa ja aineistoa ovat Stacy Lorenzin tutkimukset, joissa on tarkasteltu kanadalaisten sanomalehtien uutisointia jääkiekon väkivallasta.²⁰ Lorenz on keskittynyt tutkimaan erityisesti sitä, miten jääkiekon väkivalta kytkeytyi kanadalaiseen identiteettiin ja maskuliinisuuteen. Tämän tutkielman kannalta Lorenzin tuotanto ei kuitenkaan ole vertailukelpoista, sillä tutkimukset ovat kohdistuneet pääasiassa 1900-luvun alkuun sekä hyvin erilaiseen kiekkokulttuuriin ja yhteiskuntaan.

Jääkiekon väkivaltaa ei ole Suomessa tutkittu lehdistöhistorian näkökulmasta, mikä toimii hyvänä perusteena tämän tutkielman tekemiselle. Tarkoitukseni ei ole tutkia sitä, kuinka väkivaltaista suomalainen jääkiekko oli tai miten lajin väkivaltaisuus konkreettisesti kehittyi, vaan sitä, miten ilmiö kuvattiin lehdistössä. Ensisijainen tehtäväni on selvittää, missä yhteyksissä jääkiekon väkivalta tai lajin fyysinen luonne nousivat keskustelun aiheeksi lehdissä vuosien 1980–2005 aikana. Toiseksi tarkastelen lehtien ja toimittajien suhtautumista aiheeseen. Mistä näkökulmasta ja mihin sävyyn aiheesta kirjoitettiin? Millaisia merkityksiä jääkiekon väkivallalle annettiin? Kolmantena pyrin selvittämään syitä sille, miksi aihe nousi lehtien sivuille. Vaikka kirjoitukset kumpusivat usein jostakin kaukalon sisäisestä tapauksesta, jokainen väkivaltainen teko jääkiekkokaukalossa ei suinkaan päätynyt seuraavan päivän lehteen, saati käynnistänyt keskustelua lajin sisimmästä olemuksesta. Varsinaiset tutkimuskysymykset ovat:

1. Missä yhteyksissä jääkiekon väkivalta nousi lehdissä voimakkaasti esille vuosien 1980–2005 välillä?
2. Miten jääkiekon väkivaltaan suhtauduttiin lehtien sivuilla?
3. Miksi väkivalta-aihe nousi lehtien käsittelyyn?

Tutkielmani rajautuminen vuosiin 1980–2005 mahdollistaa kattavan näkökulman jääkiekon väkivallasta käydyn keskustelun tarkasteluun. Aikarajaus perustuu ensinnäkin siihen, että eurooppalaisen ja suomalaisen jääkiekon väkivaltaistuminen ajoitetaan 1900-luvun jälkipuoliskolle.

¹⁹ esim. Jones, Ferguson, & Stewart 1993; Jones, Stewart, & Sunderman 1996; Paul 2003; Baxter 2005.

²⁰ esim. Lorenz 2015; Lorenz & Osborne 2017; Lorenz & McKenzie 2021.

Toiseksi rajausta keskittyy vuosiin, jolloin jääkiekon merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa ja urheilukulttuurissa kasvoi merkittävästi saavuttaen likimain nykyisen tasonsa. Tätä kehitystä ilmentää hyvin esimerkiksi miesten maajoukkueen menestys ja jääkiekon harrastusolosuhteiden muutos. Vaikka Suomi oli osallistunut arvokisoihin ensimmäistä kertaa jo vuonna 1939 ja toiminut MM-kisojen järjestäjänä jo kahdesti ennen 1980-lukua,²¹ se saavutti ensimmäisen aikuisten arvokisamitalin vasta vuoden 1988 olympialaisissa. 1990-luvulla menestymisestä tuli sen sijaan enemmän sääntö kuin poikkeus ja Suomi kahmi MM- ja Olympiamitaleja peräti seitsemän kappaletta, kirkkaimpana kruununa vuoden 1995 MM-kulta.²² Samaan aikaan Suomessa rakennettiin runsaasti uusia jäähalleja. Kun 1980-luvun alussa jäähallit olivat käytännössä suurten kaupunkien ja pääsarjajoukkueiden erikoisuus, vuonna 2002 saavutettiin jo 200 jäähallin rajapyykki. Määrän yli kymmenkertaistumista selittää erityisesti kuntien innostuminen jäähallien rakentamisesta. Leijonien menestys ja olosuhteiden parantuminen kasvatti myös lajin harrastajamääriä.²³

Suomalaisessa huippu-urheilussa urheilullisten ja taloudellisten tavoitteiden on nähty kietoutuneen toisiinsa aiempaa vahvemmin juuri 1980-luvulta lähtien, ja jääkiekko on ollut tämän urheilun markkinallistumisen suunnannäyttävä.²⁴ Jääkiekon suosion kasvun ohella aikarajauksista määrittäkin pääsarjataso mittava muodonmuutos nimenomaan taloudellisempaan suuntaan. Perusta muutokselle luotiin jo 1970-luvun puolella, jolloin lisääntyneen sponsoroinnin myötä rahan merkitys pääsarjatasolla alkoi korostua. Pelaajien saamat korvaukset kasvoivat, ja menestystä tavoiteltiin aiempaa systemaattisemmalla harjoittelulla.²⁵ Suurimmat seurat järjestäytyivät vuonna 1975 SM-liigaksi, joka korvasi aiemman Jääkiekkoliiton organisoiman SM-sarjan. Toimitusjohtajansa Kalervo Kummolan johdolla uutta liigaa lähdettiin kehittämään määrätietoisesti kohti NHL:n kaltaista ammattilaisliigaa.²⁶ Käytännössä tämä tavoite saavutettiinkin tämän tutkielman aikarajauksen sisällä. SM-liigan liikevaihto kasvoi ensimmäisen kymmenen vuoden aikana muutamasta sadasta tuhannesta 15 miljoonaan markkaan (5,2milj. € / 2021), ja 1990-luvulle tultaessa sarja oli jo täysin ammattilaisliigan tasolla. Vuonna 1995 pelaajista tuli virallisesti seurojen työntekijöitä, ja 2000-luvun alkupuolella SM-liiga ja liigaseurat HPK:ta lukuun ottamatta olivat muuttuneet yritysmaailman mukaisesti osakeyhtiöiksi.²⁷

²¹ Suomi järjesti MM-kisat vuosina 1965 ja 1974. Aikarajauksen puitteissa kotikisat pelattiin neljä kertaa, 1982, 1991, 1997 ja 2003.

²² Suomi sai hopeaa vuosien 1992, 1994, 1998 ja 1999 MM-kisoista ja pronssia vuosien 1994 ja 1998 olympialaisista. Mennander & Mennander 2003, 368.

²³ Mennander & Mennander 2003, 142; Kokkonen 2018, 224–225; Rantala 2018, 299.

²⁴ Itkonen 1996, 231–250; Isotalo 2021, 93; Jokisipilä 2018, 193.

²⁵ Isotalo 2021, 115; Mennander & Mennander 2003, 325–326; Jokisipilä 2018, 142–143.

²⁶ Isotalo 2021, 118; Jokisipilä 2018, 158.

²⁷ Jokisipilä 2018, 159; Lavikainen 2018, 204–205; Mennander & Mennander 2004, 84; Rantala 2018, 266.

Kolmas aikarajaukseen vaikuttanut tekijä oli jääkiekon medianäkyvyyden kasvu, joka kytkeytyi osittain edellä käsitellyyn kehitykseen, mutta myös median yleiseen murrokseen. TV:n merkitys mediamuotona kasvoi huomattavasti, kun kahden Yleisradion kanavan lisäksi perustettiin kolmas kanavapaikka vuonna 1986 ja neljäs kymmenen vuotta myöhemmin. Urheilun kohdalla tämä merkitsi urheilutapahtumien lisääntynyttä televisiointia, mikä kasvatti urheilun näkyvyyttä ja vahvisti median, urheilun ja sponsoroinnin tiiviimpää kytkeytymistä toisiinsa.²⁸ Jääkiekko oli myös tällä alalla suomalaisen urheilukentän kärjessä, ja SM-liigan tv-näkyvyys nousikin 1990-luvulla huomattavasti. Jääkiekkoa käsiteltiin aiempaa enemmän myös lehtien sivuilla, mihin vaikutti samaan aikaan ajoittunut leijonien arvokisamenestys.²⁹ Toisaalta televisio vähensi printtimedian merkitystä, ja esimerkiksi seitsemänpäiväisten sanomalehtien levikit laskivat 1990-luvulla selkeästi.³⁰ Muutos näkyi myös urheilujournalismissa, jonka määrällinen huippu päivälehdissä ajoittui 1980-luvun loppuun.³¹ Digitaalisen median ja erityisesti internetin merkitys ei kuitenkaan 2000-luvun alkupuolella ollut vielä lähelläkään tämän päivän tasoa, mikä puolsi perinteisten lehtien valintaa tutkielman aineistoksi.

1.3 Aineisto ja menetelmät

Tutkimuksen aineisto koostuu yhteensä kuudesta lehdestä, kahdesta päivittäissanomalehdestä, kahdesta urheilulehdestä ja kahdesta yleisaikakausilehdestä. Eri lehtityyppien valinta mahdollistaa monipuolisen ja kattavan kuvan muodostamisen jääkiekon väkivallasta käydyistä keskustelusta. Jaoin lehdet kahteen kategoriaan sillä perusteella, kuinka usein jääkiekon väkivalta nousi niissä keskustelun aiheeksi. Tutkielman pääaineiston muodostavat Helsingin Sanomat, Etelä-Suomen Sanomat ja Suomen Urheilulehti³². Sanomalehdissä jääkiekkoa käsiteltiin lehtien urheiluosastoilla päivittäin, ja myös kerran viikossa ilmestynyt Urheilulehti otti aiheeseen suhteellisen usein kantaa. Toissijaisen aineiston muodostavat Suomen Kuvalehti, Apu ja Jääkiekkolehti. Yleisaikakausilehdissä urheilusta kirjoitettiin jo lähtökohtaisesti vähän, sillä niiden ensisijaisena tehtävänä ei ollut Urheilulehden tai päivälehtien urheilusivujen tapaan urheilusta tiedottaminen. Vuodesta 1993 lähtien julkaistu Jääkiekkolehti puolestaan oli puhtaasti urheiluun ja jääkiekkoon keskittynyt lehti, mutta se ei kuukausijulkaisuna kyennyt reagoimaan yksittäisiin tapauksiin pääaineiston tavoin. Jääkiekkolehti ja

²⁸ Itkonen, Ilmanen, Matilainen & Jaskari 2008, 10; 22; 35–36; Isotalo 2021, 70

²⁹ Isotalo, Itkonen & Nevala 2020, 11.

³⁰ Mervola 1998, 62; Vuorio 2009, 63.

³¹ Koljonen 2000, 83.

³² Nykyisin nimeltään Urheilulehti. Myös tässä tutkielmassa käytetään nimitystä Urheilulehti.

yleisaikakausilehdet edustivat lähtökohdiltaan tietynlaisia ääripäitä suhteessa jääkiekon väkivaltaan. Edellinen oli suunnattu lajin seuraajille, kun taas jälkimmäisille jääkiekko oli aiheena journalistisesti paljon etäisempi.

Kaikki aineistona käytetyt lehdet on julkaistu alun perin painosta, mutta niiden valintaan vaikutti saavutettavuus digitaalisessa muodossa. Digitaalinen muoto mahdollisti aineiston haravoinnin hakusanoilla ja tätä kautta aikarajauksen pidentämisen. Helsingin Sanomien kohdalla aineiston keruu tapahtui lehden oman Aikakone-nettisivuston kautta, josta löytyvät näköislehdet vuoteen 1997 saakka. Vuosien 1997–2005 osalta keräsin aineiston Päivälehdien arkistosta. Etelä-Suomen Sanomien, Avun ja Suomen Kuvalehden kohdalla käytin puolestaan Kansalliskirjaston digitaalista sanomalehtikirjastoa. Sen sijaan urheilulehdet on luettu printtimuotoisena. Jääkiekkolehti on käyty läpi systemaattisesti sisältäen kaikki julkaisut, ja Urheilulehti jättäen ulkopuolelle kesäkuukaudet, jolloin kirjoitukset painottuivat jääkiekon sijaan kesälajeihin.

Helsingin Sanomien valintaa puolsi sen johtava asema suomalaisena valtakunnallisena sanomalehtenä ja merkittävänä mielipidevaikuttajana. Lehden levikki vuonna 1980 oli miltei 400 000.³³ Helsingin Sanomia voidaan pitää myös urheilusivujensa puolesta yhtenä Suomen johtavista sanomalehdistä. Se sai erillisen urheilutoimituksen jo vuonna 1931, ensimmäisenä päivälehtenä Suomessa.³⁴ Aineiston toinen sanomalehti Etelä-Suomen Sanomat oli levikiltään huomattavasti Helsingin Sanomia pienempi, mutta kuitenkin suurin Kansalliskirjastosta löytyvistä päivittäin julkaistuista sanomalehdistä.³⁵ Lahden seudun ja Päijät-Hämeen alueen maakuntalehden levikki vuonna 1980 oli noin 60 000.³⁶ Sekä pääkaupunkiseudun että sen ulkopuolisen päivälehdien sisällyttäminen aineistoon mahdollisti moniäänisemmän keskustelun tarkastelun.

Päivälehtien yhteydessä on nostettava esiin myös suomalaisille medioille uutisia tuottava Suomen Tietotoimisto. STT:llä on ollut hyvin keskeinen asema suomalaisessa tiedonvälityksessä, eikä sillä ole ollut varsinaista kilpailijaa uutistoimistoalalla. STT:llä on ollut siis merkittävä vaikutus asiakasmedioiden julkaisemaan sisältöön.³⁷ Tämä kosketti myös urheilua. Helsingin Sanomien ja Etelä-Suomen Sanomien välillä oli kuitenkin selkeä ero STT:n tuottaman urheilusisällön käyttämisessä. Edellisellä oli Suomen johtavana lehtenä parempi mahdollisuus oman sisällön tuottamiseen, ja lehdessä haluttiinkin varsinkin vielä 1980-luvulla käyttää enemmän omaa tuotantoa

³³ Levikki 393 697 vuonna 1980. Tommila 1988, 133.

³⁴ Arponen 1991, 18.

³⁵ Kansalliskirjastosta olisi löytynyt levikiltään suurempi *Uusi Suomi*, mutta lehden toiminta päättyi jo 1990-luvun alussa.

³⁶ Levikki 61 473 vuonna 1980. Tommila 1988, 72.

³⁷ Jussila 2007, 11–15.

STT:n sijaan.³⁸ Sen sijaan Etelä-Suomen Sanomissa STT:n osuus urheilusivun jutuista oli suurempi, mikä näkyi myös jääkiekon väkivaltaan liittyvässä uutisoinnissa. Etelä-Suomen Sanomia voidaan pitää tässä mielessä luotettavana esimerkkinä siitä, millaisena jääkiekon väkivalta todennäköisesti näyttäytyi laajemmin pääkaupunkiseudun ulkopuolisissa alueellisissa ja paikallisissa lehdissä.

Urheilulehden valintaa puolsi sen pitkät perinteet. Vuodesta 1898 lähtien julkaistu lehti on maailman toiseksi vanhin edelleen ilmestyvä urheilulehti. Huolimatta roolistaan urheilun erikoislehtenä Urheilulehden merkitys urheilusta tiedottamisessa voidaan nähdä päivälehtiä vähäisempänä, sillä sen lukijakunta oli pienempi ja se ilmestyi ainoastaan kerran viikossa.³⁹ Urheilulehti on kytkeytynyt historiansa aikana vahvasti suomalaisen urheilun suurimpaan keskusjärjestöön SVUL⁴⁰:iin, ja lehti toimikin pitkään SVUL:n virallisena äänenkannattajana tiedottaen paljon urheilun järjestökentästä. 1980-luvulla SVUL:n vaikutus lehden sisältöihin väheni kuitenkin huomattavasti aiemmasta ja lehden toimitus sai sisällön suhteen vapaammat kädet. Lehti keskittyi aiempaa vahvemmin urheilun taustoitus- ja ennakkojuttuihin. Urheilun tulostiedotusta oli puolestaan vähennetty, sillä päivälehdet olivat tässä nopeampia. Vuosien 1980–2005 välillä urheilulehden omistuspohja muuttui kahdesti. SVUL myi lehden 1990-luvun alussa Lehtisepät Oy:lle, ja vuonna 2002 uudeksi omistajaksi tuli A-lehdet. Jälkimmäinen muutos näkyi lehdessä konkreettisemmin. Sivumäärä lisääntyi huomattavasti, ja kirjoitustapaa muutettiin tietoisesti kriittisemmäksi ja keskustelua herättävämmäksi. Muutos tuotti tulosta, ja lehden levikki nousi vuosituhannen taitteen 6000:sta 30 000:een vuoteen 2006 mennessä.⁴¹

Aineistonkeruu digitoiduista lehdistä tapahtui hakusanojen avulla. *Jääkiekko* ja *väkivalta* sanojen yhdistelmä toimi tietynlaisena päähakuna. Väkivallalla on niin yleisesti kuin jääkiekkokontekstissa miltei poikkeuksetta negatiivinen konnotaatio. Se voi tarkoittaa eri ihmisille eri asioita, ja varsinkin jääkiekkoon liittyen väkivallan määritelmästä on usein erimielisyyttä. Tulkitsijasta riippumatta väkivallalla kuitenkin viitataan pääsääntöisesti vahingolliseen ja negatiiviseen toimintaan. Tässä tutkielmassa käytetty haku kartoitti siten ne kirjoitukset, joissa jääkiekon fyysinen luonne nostettiin esille negatiivisessa tai kriittisessä valossa.

Digitoituihin aineistoihin kohdistuneiden hakujen lisäksi kävin systemaattisesti läpi printtimuotoiset urheilulehdet huomioiden ne kirjoitukset, joissa jääkiekon väkivalta tai fyysinen luonne olivat jutun keskiössä. Vertailin kahdesta eri aineistomuodosta kahdella erilaisella hakutavalla esille nousseita

³⁸ Koljonen 2000, 67; 88–90.

³⁹ Urheilulehden levikki 1970-luvun lopussa oli noin 20 000. Arponen 1997, 179.

⁴⁰ *Suomen Valtakunnan Urheiluliitto (1906–1994)*.

⁴¹ Arponen 1997, 177–181; Kaivosari 2017, 98.

kirjoituksia ja määritin aikarajauksen puitteista hetket ja ajanjaksot, jolloin jääkiekon väkivallasta kirjoitettiin poikkeuksellisen paljon. Tämän jälkeen keskityin tarkemmin määrittämiini hetkiin ja pyrin tarkentavien hakujen⁴² avulla löytämään kaikki kuhunkin merkittävään ”väkivaltakeskusteluun” liittyneet lehtikirjoitukset. Tämän tutkielman rakenne perustuu näihin väkivallasta kirjoittelun selkeimpiin keskittyimiin. Etenen kronologisesti 1980-luvulta 2000-luvulle tuoden esille merkittävimmät aineistosta esiin nousseet keskustelut. Kolme päälukua keskittyy kukin eri vuosikymmenen kirjoitteluun.

Aineistonkeruun jälkeen tarkastelin lehtikirjoituksia laadullisen sisällönanalyysin ja lähiluvun avulla. Sisällönanalyysillä viitataan menettelytapaan, jolla tutkija pystyy hahmottamaan kokonaiskuvan ja erilaiset merkitykset aineistosta, eli tässä yhteydessä tekstistä.⁴³ Lähiluku puolestaan on tekstin tarkempaa analyysiä, joka etenee tekstin piirteiden tunnistamisesta ja kokonaiskuvan muodostamisesta yksityiskohtaisempiin tekstistä tehtäviin tulkintoihin. Lähilukuun liittyy olennaisesti aineiston lukemisen toistot sekä tutkijan reflektio.⁴⁴ Aineistoa tarkastellessani pyrin ensinnäkin tunnistamaan jääkiekon väkivaltaan liittyvien kirjoitusten näkökulmat ja tämän jälkeen selvittämään tarkemmin niitä merkityksiä, joita jääkiekon väkivaltaan liitettiin. Yksittäisten kirjoitusten analysoimisen jälkeen vertailin kirjoituksia keskenään muodostaen näin kuvan siitä, miten aiheesta käyty keskustelu kehittyi pidemmällä aikavälillä.

Lehtikirjoituksia tulkittaessa on tärkeää huomioida alusta, jolla kirjoitetaan ja toisaalta itse kirjoittaja tai puhuja. Jääkiekkotappelin mainitseminen esimerkiksi urheilusivujen otteluraportissa oli hyvin tavanomaista. Urheilujournalismin tehtävänä on nimenomaan urheilusta tiedottaminen, ja varsinkin päivälehtien urheilusivuilla painottuvat juuri ottelutapahtumien ja niiden tulosten kuvaileminen.⁴⁵ Sen sijaan tappelin nostaminen esiin lehden mielipidekirjoituksessa, urheiluosaston ulkopuolisessa kommentissa tai jopa lehden pääkirjoituksessa oli huomattavasti harvinaisempaa. Tällöin myös kirjoittajan motiivi aiheen käsittelyyn oli usein eri kuin urheilutoimittajalla. Huomioin kirjoittajien ohella myös lehtijuttuihin haastateltujen pelaajien, valmentajien sekä muiden asiantuntijoiden näkemykset jääkiekon väkivallasta.

Tarkasteltaessa jääkiekon väkivallan ilmenemistä lehdistössä on huomioitava myös väkivallan merkitys laajemmin yhteiskunnassa. Tyypillisesti väkivallan mittarina käytetään henkirikollisuutta. Henkirikoskuolleisuus ei muuttunut Suomessa 1980- ja 1990-luvulla merkittävästi 1970-luvusta,

---

⁴² Hain lehtikirjoituksia esimerkiksi puhuttaneisiin tapauksiin liittyvien pelaajien ja valmentajien nimillä.

⁴³ Tuomi & Sarajarvi 2009, 103–104.

⁴⁴ Pöysä 2015, 31–32.

⁴⁵ Pänkäläinen 1998a, 47.

mutta 2000-luvun puolella kuolleisuus on laskenut selvästi.⁴⁶ Yhteiskunnan suhtautuminen väkivaltaan on kuitenkin jatkuvasti tiukentunut, mikä käy ilmi esimerkiksi valtionjohdon toimista. Lasten fyysisen kurittamisen kieltävä laki astui voimaan vuonna 1984, ja 1990-luvun puolivälissä pahoinpitely yksityisellä paikalla säädettiin virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi.⁴⁷ Väkivallan vähentäminen sisältyi myös aikarajauksen viimeisen hallituksen hallitusohjelmaan, minkä mukaisesti oikeusministeriössä laadittiin kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi.⁴⁸ Jääkiekon väkivallan ohella julkisessa keskustelussa oltiin toisinaan huolissaan esimerkiksi median antamista väkivaltavaikutteista. Tv:n väkivaltaa on tutkittu kansainvälisesti paljon jo 1970- ja 1980-luvulla,⁴⁹ ja Suomessa esimerkiksi Yleisradio teetti muutamia tutkimuksia 1980- ja 1990-lukujen taitteessa.⁵⁰ Median voimakkaan murroksen vuoksi aihe pysyi ajankohtaisena myös aikarajauksen loppupuolella.⁵¹ Jääkiekon väkivallasta käytyä julkista keskustelua ei tule siis käsittää omana erillisenä, ainoastaan yksittäistä urheilulajia koskettavana asiana, vaan on huomioitava että taustalla vaikuttivat yhteiskunnan ja median asenteet yleisemmin väkivaltaa kohtaan.

---

⁴⁶ Henkirikoskuolleisuuden vuotuinen keskitaso 100 000 asukasta kohti. 1970–1979 (2,9); 1980–1989 (2,9); 1990–1999 (3,0); 2000–2009 (2,4). Lehti 2020, 9.

⁴⁷ Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983); Laki rikoslain muuttamisesta (578/1995).

⁴⁸ Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi 2005.

⁴⁹ Mustonen 1991, 15–22.

⁵⁰ esim. Kytömäki & Paananen 1988; Mustonen 1991.

⁵¹ ks. esim. ”Muut lehdet – Raaistaako mediaväkivalta” (pk.) HS 27.4.1994, 2; Pylkkänen, ”Kuvaruutuväkivallalle tarvitaan rajoja” (kom.) ESS 2.11.1998, 2; Kerkelä ”Karpelan keskusteluryhmä vieritti vastuuta kodeille – Väkivaltaviihteen torjuntaan ei haluttu uusia kieltoja” (art.) HS 23.5.2003.

2 MAILOJA JA NYRKKEJÄ

Helsingin Sanomien artikkelissa joulukuussa 1980 nostettiin esille Urheiluruudussa toistuneet videopätkät kaukalotappeluista, jotka antoivat kuvan jääkiekon väkivaltaistumisesta. Urheilutoimittaja Kaarlo Sundell mainitsi myös, kuinka syyskauden aikana SM-liigassa oli annettu pelikieltoja peräti viidelle pelaajalle. Artikkelisiin oli haastateltu aiheesta SM-liigan kurinpitovaliokunnan⁵² jäsentä, erotuomaripäällikkö Unto Viitalaa⁵³, jonka mukaan jääkiekko ei ollut väkivaltaistunut, vaan kehitys oli ollut jopa päinvastaista. Väkivallan vähentymisellä Viitala tosin viittasi ensisijaisesti pelaajia vahingoittaviin mailanlyönteihin, ei niinkään tappeluihin. Lisääntyneitä pelikieltoja hän selitti sääntömuutoksilla. Vakavista rikkeistä tuomittavaa ottelurangaistusta⁵⁴ oli lievennetty,⁵⁵ minkä seurauksena tuomarit uskalsivat viheltää rangaistuksia aiempaa enemmän. Ottelurangaistuksista seurasi tyypillisesti yhden ottelun pelikielto, joiden määrä oli luonnollisesti noussut yhdessä ottelurangaistusten kanssa. Viitala otti kantaa myös tappeluiden sanktiointiin. Hän totesi yhden ottelun pelikiellon sopivaksi, sillä pidempi rangaistus olisi 36 ottelun runkosarjassa liian ankara.⁵⁶

Helsingin Sanomien artikkeli oli yksi ensimmäisiä aiheita koskeneita kirjoituksia ja osoitti jääkiekon väkivallan olleen puheenaihe julkisessa keskustelussa jo aikarajauksen alussa. Tämä kävi ilmi myös vuotta aikaisemmin julkaistusta jääkiekon tietokirjasta, *Suuresta Jääkiekkoteoksesta*, jonka tekemiseen oli osallistunut niin entisiä kuin aktiiveja huippupelaajia.⁵⁷ Miltei 300 sivuinen teos, jota seurasi myös kolme jatko-osaa,⁵⁸ alkoi sivun mittaisella vakuuttelulla siitä, ettei jääkiekko suinkaan

⁵² Kurinpitovaliokunta vastasi mahdollisista pelikieltojen määräämisestä. Kaudella 1980–1981 ryhmään kuului Viitalan lisäksi Kalervo Kummola ja Rainer Grannas. Mennander & Mennander 2004, 159.

⁵³ Viitala oli ollut maajoukkumaalivahti 1950-luvulla ja hän nousi pelaajauransa jälkeen myös kansainvälisen tason tuomariksi. Viitala oli toiminut SM-liigan erotuomarijohtajana sen perustamisesta saakka. Viitala on myöhemmin saanut arvostusta varsinkin tuomariurastaan. Hänet on valittu IIHF:n Hall of Fameen ja hänen mukaansa on nimetty SM-liigan parhaalle erotuomarille jaettava palkinto. <http://www.jaakiekkomuseo.fi/jaakiekkoleijonat/> (Luettu 8.5.2022).

⁵⁴ Ottelurangaistus tarkoitti pelaajan poistamista kentältä ottelun loppuajaksi oman joukkueen joutuessa pelaamaan alivoimaisena 5 minuutin ajan. Ottelurangaistuksen saanut pelaaja ei saanut osallistua mihinkään otteluun, ennen kuin kurinpitovaliokunta oli käsitellyt tapauksen. Suomen Jääkiekkoliitto 1985, 26.

⁵⁵ Rangaistuksen saaneen pelaajan joukkue joutui pelaamaan vajaamiehisenä vain 5 minuuttia aikaisemman 10 minuutin sijaan.

⁵⁶ Sundell. ”Pelaajat, valmentajat ja erotuomarit yhtä mieltä. Kaukaloväkivalta vähentynyt.” (art.) *Helsingin Sanomat* (jatkossa HS) 9.12.1980, 31.

⁵⁷ Toimituskuntaan kuului muun muassa entiset maajoukkuepelaajat Aarne Honkavaara ja Juhani Wahlsten sekä maajoukkueen kapteeni Juhani Tamminen. Suomen jääkiekkomuseo on aateloinut kaikki kolme henkilöä jääkiekkoleijoniksi osoituksena henkilöiden ansioista suomalaisessa jääkiekossa. <http://www.jaakiekkomuseo.fi/jaakiekkoleijonat/> (Luettu 8.5.2022).

⁵⁸ Forss, Honkavaara, Tamminen, Wahlsten, Lindroos & Siukonen 1980; Forss, Honkavaara, Siukonen, Tamminen, Wahlsten & Ahola 1982; Forss, Honkavaara, Siukonen, Ahola, Kulmala, Leinonen, Ratschunas & Puhakka 1984.

ollut väkivaltainen peli.⁵⁹ Tässä luvussa käsittelen sitä, millaisia muotoja jääkiekon väkivaltakeskustelu sai lehdistössä 1980-luvulla. Helsingin Sanomien artikkelin kaava toistui vuosikymmenen alkupuolella useaan otteeseen myös Etelä-Suomen Sanomissa sekä Urheilulehdessä. Toimittajat nostivat väkivalta-aiheen esille, ja asiaa kommentoi SM-liigan erotuomaripäällikkö Viitala.⁶⁰ Ensimmäinen laajempaa huomiota saanut tapaus liittyi kuitenkin kotimaisen pääsarjatasen sijasta kansainväliseen jääkiekkoon.

2.1 ”Metsureiden MM-kisat”

Vuoden 1981 MM-kisat pelattiin Göteborgissa. Suomalaisissa lehdissä kauhisteltiin kisojen aikana pelaajien mailankäyttöä, joka ei rajautunut pelkästään kiekonkäsittelyyn, vaan kohdistui usein myös vastapuolen pelaajiin. Lehtijutuissa viitattiin muun muassa halonhakkuuseen ja metsureihin.⁶¹ Voimakkaimmat reaktiot seurasivat kahta pääsiäisen jälkeen pelattua peliä, mutta kisojen kova luonne näkyi lehtien sivuilla jo ennen pyhiä. Etelä-Suomen Sanomien jääkiekkotoimittaja Veli-Pekka Paavola kuvaili näkemäänsä ”Pekka” nimimerkin takaa:

*MM-kaukalo on useammin muistuttanut taistelutannerta kuin jääkiekkoareenaa. Jos tuomarit vain sen sallivat (ja useimmiten sallivat), käyttävät jotkut joukkueet jääkiekkomailaa samalla lailla kuin muinoin Suomessa halkoa kylätappeluissa. Kaikkea, mitä lähellä liikkuu, kumautetaan ensin varmuuden vuoksi mailalla. Vasta sen jälkeen aletaan katsella, missä päin kiekko mahdollisesti sattuu liikkumaan.*⁶²

Suomi jäi kisoissa putoamissarjaan yhdessä USA:n, Hollannin ja Länsi-Saksan kanssa. Viidestä pelistä kaksi oli Länsi-Saksaa vastaan, ja jo ensimmäisessä pelissä mailankäyttö nousi näkyvään rooliin. Suomalaispuolustaja Seppo Suoraniemen keskisormi ja samalla kisat katkesivat saksalaispelaajan mailaniskuun. Pääsiäispyhien vuoksi – lehdet eivät tuolloin ilmestyneet lainkaan – asiaan reagoitiin vasta muutamaa päivää myöhemmin.⁶³ Jälkimmäisen Länsi-Saksa-ottelun törkeydet käsiteltiin aktiivisesti etenkin Etelä-Suomen Sanomissa, jossa Veli-Pekka Paavola kuvaili 4–4

⁵⁹ Forss, Honkavaara, Tamminen, Wahlsten, Lindroos & Siukonen 1979, 4.

⁶⁰ ks. esim. Paavola, ”Mailankäyttöä karsitaan” (art.) *Etelä-Suomen Sanomat* (jatkossa ESS) 4.11.1981 18; Paavola, ”Mailat heiluvat vaarallisen korkealla” (art.) ESS 27.11.1982, 19; ”Kiekkoilu siistiytynyt. Keihästyksen loppuneet” (art.) *Urheilulehti* (jatkossa UL) 16.11.1983, 4.

⁶¹ ks. esim. Syvänen; Sundell, ”Mailaniskusta kaksi murtumaa keskisormeen – Suoraniemen kisat ohi” (art.) HS 21.4.1981, 43; Jussi, ”Metsureiden MM-kisoissa” (kol.) HS 25.04.1981, 30.

⁶² Pekka, ”Mailalla lyödään kaikkea liikkuvaa” (kol.) ESS 21.4.1981, 16.

⁶³ Syvänen & Sundell, ”Mailaniskusta kaksi murtumaa keskisormeen – Suoraniemen kisat ohi” (art.) HS 21.4.1981, 43.

tulokseen päättynyttä koitosta ”mailasodaksi”.⁶⁴ Kummallekin joukkueelle tuomittiin 13 kaksiminuuttista, mutta lehtien sivuilla Saksa nähtiin edellisen ottelun tapaan syylliseksi. Paavolan mukaan suomalaiset olivat nyt aikaisemmasta poiketen vastanneet kovuuteen kovuudella. Useita iskuja vastaanottanut ja haavan poskeensa saanut suomalaispuolustaja Timo Nummelin kuvaili pelin olleen vielä edellistä kohtaamista pahempi ja totesi, ettei halunnut enää koskaan kohdata kyseistä joukkuetta.⁶⁵

Suomen peliä seuranneena päivänä mitalisarjassa pelattiin Tshekkoslovakian ja Kanadan välinen ottelu, joka päättyi edellisen 4–2 voittoon ja varmisti samalla Kanadan jäämisen kisojen neljänneksi mitalien ulkopuolelle. Helsingin Sanomien Juhani Syvänen kommentoi peliä kolumnissaan lapsilta kielletyksi kahden tunnin kauhuelokuvaksi.⁶⁶ Syväsen mukaan Kanada syyllistyi pelissä törkeyksiin, koska ei pysynyt vauhdissa mukana. Kirjoittaja oli hyvillään siitä, että ”tyylijääkiekko voitti väkivallan”. Kummassakin päivälehdessä erityismaininnan sikailustaan sai Kanadan puolustaja Barry Long.⁶⁷ Etelä-Suomen Sanomien Paavola näki Longin ensisijaisena tehtävänä olleen vastustajan vahingoittaminen. Samoilla linjoilla oli myös Helsingin Sanomien Syvänen, jonka mukaan Long ”metsästi mailallaan kaikkea punaista, mikä liikkui.”⁶⁸

Kanadalaisjoukkueet olivat jo ennen 1980-lukua aiheuttaneet Euroopassa pelatessaan paheksuntaa, sillä joukkueiden pelitapa oli usein huomattavasti eurooppalaisia joukkueita fyysisempää.⁶⁹ Kiekkokulttuurien erot tunnistettiin myös lehtien sivuilla. Kun Suomi oli hävinnyt turnauksen avausottelunsa Kanadaa vastaan numeroin 4-3, Juhani Syvänen piti Kanadan otteita yllättävän siisteinä.⁷⁰ Turnauksen jälkeen Urheilulehden Lauri Karppinen totesi joukkueen syyllistyneen puhtaan alun jälkeen ”tuttuihin kanadalaisiin törkeyksiin”.⁷¹ Kanadan toimet eivät siis tulleet yleisölle yllätyksenä, vaikka tshekkiottelun mailalla huitomisesta nähtiinkin poikkeuksellisen väkivaltaisena. Kiekkokulttuurien eroja kuvasti hyvin Paavolan kohupelin jälkeinen kommentti:

*Rajuun NHL:ään Longin pelitapa saattaa vielä istua, mutta Euroopassa se on aivan liikaa.*⁷²

⁶⁴ Paavola, ”Reilu johto kuivui tasapeliin” (art.) ESS 24.04.1981, 25.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Jussi, ”Metsureiden MM-kisoissa” (kol.) HS 25.04.1981, 30.

⁶⁷ Syvänen, Sundell & Jahkola, ”Tshekit varmistivat mitalinsa” (art.) HS 25.4.1981, 30; Paavola, ”Kanada jäi neljänneksi” (art.) ESS 25.4.1981, 17.

⁶⁸ Jussi, ”Metsureiden MM-kisoissa” (kol.) HS 25.04.1981, 30.

⁶⁹ Jokisipilä 2014, 90; 102; 105.

⁷⁰ Jussi, ”Jalka lipesi oven raosta” (kol.) HS 13.4.1981, 29.

⁷¹ Karppinen, ”Erotuomarit pilasivat jääkiekon MM-kisat” (kom.) UL 29.4.1981, 4.

⁷² Paavola, ”Kanada jäi neljänneksi” (art.) ESS 25.4.1981, 17.

Jos Kanadan kohdalla kovuus johtui kiekkokulttuurista, niin Länsi-Saksan pelityyliä selitettiin taidon puutteella.⁷³ Kovuus oli keino voimasuhteiden horjuttamiseen. Paavolan selitti joukkueen otteita myös kanadalaisvaikutteilla. Monet uransa ehtopuolella olevat kanadalaispelaajat olivat siirtyneet pelaamaan Saksan kiekkosarjoihin vieden sinne mukanaan oman kulttuurinsa pelityylin.⁷⁴ Tiettyjen maajoukkueiden ohella kansainväliset kisat nähtiin yleisestikin kovempina ja tuomarilinjaltaan sallivampina kuin kotimainen kiekko.⁷⁵

Neuvostoliiton kultaan päättyneiden kisojen aikana ja niiden jälkeen lehdistössä kritisoitiin poikkeuksellisen voimakkaasti turnauksen tuomaritoimintaa. Tätä kuvasti ehkä selkeimmin Urheilulehden Lauri Karppisen sivun mittainen kommentti *Erotuomarit pilasivat jääkiekon MM-kisat*.⁷⁶ Pelaajien vastuun sijaan väkivallan syyksi nostettiin liian löysä tuomarilinja. Karppisen mukaan kisojen ainoa onnistunut tuomari oli tshekkoslovakialainen Vladimir Subrt. Sen sijaan kaikissa kolmessa lehdessä kritisoitiin voimakkaasti suomalaista Karl-Gustav Kaislaa, joka oli ollut vihellysvastuussa Tshekki-Kanada pelissä.⁷⁷ Ennen kohupeliä Kaisla oli puhunut puhtaamman kiekon ja tiukemman tuomarilinjän puolesta näkyvästi niin suomalaisessa kuin ruotsalaisessa mediassa.⁷⁸ Kohutussa ottelussa hän kuitenkin salli kanadalaisten törkeydet, ja Juhani Syväsen mukaan ”vei linjallaan tshekit teloituspölkylle”⁷⁹

2.2 Mailalla hakkaaminen leviää

MM-kisojen jälkeen jääkiekon väkivalta säilyi ajankohtaisena aiheena, myös kansainvälisesti. Lehdissä raportoitiin muun muassa kahdesta kansainvälisestä seminaarista, joissa asiasta käytiin keskusteluja eri kiekkomaiden edustajien kesken.⁸⁰ Suomalaisen jääkiekon tilasta ei esitetty erityisen huolestuneita arvioita vielä Göteborgin MM-kisoja seuranneella kaudella, mutta loppuvuodesta 1982 lähtien mailalla huitominen ja hakkaaminen nähtiin ongelmaksi myös SM-liigassa. Urheilulehden pääkirjoituksessa puhuttiin joulukuussa voimakkaasti visiirien käytön lisäämisen ja pelaajien

⁷³ ks. esim. Paavola, ”Kaisla ehdolla Kanada-cuppiin” (art.) ESS 24.4.1981, 25.

⁷⁴ Pekka, ”Mailalla lyödään kaikkea liikkuvaa” (kol.) ESS 21.4.1981, 16.

⁷⁵ Ks. esim. Karppinen, ”Kova ja törkeä peli ovat kaksi eri asiaa” (art.) UL 29.4.1981, 7.

⁷⁶ Karppinen, ”Erotuomarit pilasivat jääkiekon MM-kisat” (kol.) UL 29.4.1981, 4.

⁷⁷ Jussi, ”Metsureiden MM-kisoissa” (kol.) HS 25.04.1981, 30; Paavola, ”Kanada jäi neljänneksi” (art.) ESS 25.4.1981, 17; Karppinen, ”Erotuomarit pilasivat jääkiekon MM-kisat” UL 29.4.1981, 4.

⁷⁸ Paavola, ”Kaisla ehdolla Kanada-cuppiin” (art.) ESS 24.4.1981, 25; Karppinen, ”Kova ja törkeä peli ovat kaksi aivan eri asiaa” (art.) UL 29.4.1981, 7.

⁷⁹ Jussi, ”Metsureiden MM-kisoissa” (kol.) HS 25.04.1981, 30.

⁸⁰ Sundell ”Pohjoismainen aloite kiekkoilussa – Väkivalta kitkettävä” (art.) HS 7.11.1981, 31; STT, ”Väkivalta pysäytettävä” (art.) ESS 10.11.1981, 15; STT, ”Väkivaltainen peli kitkettävä kiekosta” (art.) ESS 7.7.1982, 13.

turvallisuuden edistämisen puolesta.⁸¹ Kasvojen korkeudella heiluneet mailat saivat myös Suomen Kuvalehden aktivoitumaan. Lyhyessä jutussa päähuomion vei dramaattinen kuva, jossa Ilvespelaaja Kari Järvinen irvisti kasvot veressä mailaniskun seurauksena.⁸² Etelä-Suomen Sanomien laajassa artikkelissa, *Jääkiekon väkivaltaistuminen näkyy selvästi jo tilastoissakin*, pohdittiin jääkiekon väkivaltaistumista vakuutus- ja jäähytilastojen kautta, ja samalla haastateltiin useita jääkiekon asiantuntijoita.⁸³

Väkivallasta kirjoittelu saavutti tietynlaisen huippunsa tammi-helmikuun taitteessa 1983. Tähän vaikutti ennen kaikkea 30.1. pelattu Jokerit – Kärpät ottelu, jossa Kärppien Pekka Tuomisto iski ”mailansa säpäleiksi”⁸⁴ jokeripuolustaja Nikolai Makarovin käteen murtaen tämän sormen. Keskustelua ruokki osaltaan myös Valtion Urheiluneuvoston ylitarkastajan Leena Jääskeläisen mielipidekirjoitus Helsingin Sanomissa. Jääskeläinen kritisoi viikkoa aiemmin pelatussa TPS-HIFK ottelussa nähtyä tappelua sekä liigajohtoa, joka ei ollut tuominnut tappelupukareille ottelurangaistuksista huolimatta pelikieltoa.⁸⁵ Jääskeläisen avaukseen viitattiin muutamissa kirjoituksissa,⁸⁶ mutta tappelukritiikki jäi selkeästi Makarovin loukkaantumisen ja mailaniskun varjoon.

Makarovin tapaus puhutti kaikissa kolmessa lehdessä poikkeuksellisen laajasti, ja ensimmäistä kertaa voidaan puhua varsinaisesta keskustelusta yksittäisten kannanottojen sijaan. Urheilulehdessä tapaus nosti mailalla hakkaamisen pääkirjoituksen⁸⁷ aiheeksi jo kolmatta kertaa kahden kuukauden sisään. ja Etelä-Suomen Sanomien urheilusivuilla jääkiekon väkivaltaa käsiteltiin harvinaisen suoralla kolumnilla *Väkivaltaa jääkiekossa*.⁸⁸ Tapauksen käsittelyssä mailapelaamisen ja tuomaritoiminnan ongelmallisuus sanoitettiin aiempaa selvemmin ja esimerkiksi Helsingin Sanomissa kuvailtiin mailalla huitomisen olevan sääntökirjasta huolimatta liigassa lähes sallittua toimintaa.⁸⁹ Pekka Tuomistokin oli selvinnyt iskustaan jäähyttä. Toimittajat painottivat muutoksen tärkeyttä, ja nyt

⁸¹ ”Silmättä ei näe yhtään mitään” (pk.) UL 1.12.1982, 2.

⁸² ”Kiekkomailat heiluvat liian korkealla” (art.) Suomen Kuvalehti 10.12.1982, 41.

⁸³ Artikkelissa todettiin SM-liigan jäähymäärien nousseen muutaman vuoden takaisesta. Fennian vakuutusyhtiöstä kerrottiin kiekkovammojen korvauksien määrän kasvaneen Jääkiekkoliiton alaisissa sarjoissa huomattavasti. Naskinen & Tapiola, ”Jääkiekon väkivaltaistuminen näkyy selvästi jo tilastoissakin” (art.) ESS 31.12.1982, 17.

⁸⁴ ”Jokerien taitava vahvistus iskettiin pelikyvyttömäksi – Makarovin sormi kipsiin” (art.) HS 31.1.1983, 26.

⁸⁵ Jääskeläinen, ”Väkivaltaisuus häviää taidolle aina” (mp.) HS 31.1.1983, 17.

⁸⁶ ks. esim. Juhani Wahlsten, ”Jääkiekossa sijaa kritiikille” (mp.) HS 5.2.1983, 20; Karppinen, ”Rauno Korpi käynnissä olevasta jääkiekkokeskustelusta: Väkiältä-sanaa käytetty suruttomasti” (art.) UL 9.2.1983, 4.

⁸⁷ ”Tarkkailtua väkivaltaa” (pk.) UL 2.2.1983, 2.

⁸⁸ Eki ”Väkivaltaa jääkiekossa” (kol.) ESS 3.2.1983, 14.

⁸⁹ Sundell, ”Mailasota valtaa alaa – erotuomarit ahtaalla liigakaukaloissa” (art.) HS 1.2.1983, 29.

vastuuta ongelmien korjaamiseksi vieritettiin erotuomareiden lisäksi myös muille tahoille. Etelä-Suomen Sanomissa asia ilmaistiin seuraavasti:

Vastuu kehityksen vinoutuneesta suunnasta kaatuu koko kiekkoperheen niskaan. Syyllisiä ovat niin pelaajat kuin valmentajat, niin seurojen johtajat kuin liiton ja liigankin nokkamiehet. Jonkun tuosta joukosta on noustava esiin ja käynnistettävä vakava keskustelu siitä, mihin suuntaan jääkiekkoa lähdetään kiskomaan.⁹⁰

Kaikille kolmelle lehdelle tapausta kommentoi myös Unto Viitala. Vielä edellisellä kaudella liigan tuomarilinja oli hänen mukaansa hyvällä tolalla,⁹¹ mutta Makarov-tapauksen jälkeen hän totesi mailojen heiluttelun olevan esimerkiksi Ruotsiin verrattuna huolestuttavaa.⁹² Viitalan lausunnoissa ja yleisemmin aihetta koskevista kirjoituksissa epäsuotuisaan kehitykseen yhdistettiin suomalaiset valmentajat ja maajoukkueen menestystavoitteet. Valmentajat halusivat kansainvälisen sallivamman tuomarilinjan myös SM-liigaan, jotta maajoukkuepelaajat oppisivat pelaamaan MM-kisojen kaltaisissa olosuhteissa.⁹³ Näkemys ei ollut lehtien sivuilla uusi, sillä esimerkiksi Veli-Pekka Paavola oli maininnut suomalaisvalmentajien vaatimukset vuoden 1981 MM-kisojen aikaan.⁹⁴

Keskustelun ryöpsähdys Makarovin tapauksen jälkeen selittynee sillä, että mailaniskun kohteena oli yksi SM-liigan parhaista puolustajista⁹⁵ ja ottelu pelattiin Helsingissä. Seuraukset olivat myös konkreettiset, sillä Makarovin käsi piti leikata. Urheilulehden pääkirjoituksessa kysyttiin, miksi asia puhutti vasta nyt, kun kauden aikaisemmat vaarallisemmat kasvoihin kohdistuneet iskut eivät olleet saaneet samanlaista huomiota.⁹⁶ Tästä huolimatta lehti avasi Makarovin loukkaantumisen jälkeen aiheeseen aktiivisesti uusia näkökulmia. Pääkirjoitusta seuranneeseen numeroon oli Viitalan ohella haastateltu aiheesta Jääkiekkoliiton koulutuksen ja valmennuksen johtajaa Rauno Korpea.⁹⁷ Helmikuun loppupuolella kyseltiin puolestaan SM-liigan seurajohtajien mielipiteitä NHL:ssä käytetystä järjestelmästä, jossa seurat sakottivat pelaajiaan suurista jäähyistä.⁹⁸

⁹⁰ Eki "Väkivaltaa jääkiekossa" (kol.) ESS 3.2.1983, 14.

⁹¹ ks. esim. STT, "Viitala tyytyväinen jääkiekkotuomareihin" (art.) HS 20.12.1981, 22.

⁹² "Olemme jääneet jälkeen" (art.) UL 9.2.1983, 5.

⁹³ Sundell, "Mailasota valtaa alaa – erotuomarit ahtaalla liigakaukaloissa" (art.) HS 1.2.1983, 29; Forss, "Mattila ja Viitala: Pelaajan kannettava vastuu väkivallasta" (art.) HS 3.2.1983, 30; Karppinen, "Rauno Korpi käynnissä olevasta jääkiekkokeskustelusta: Väkiältä-sanaa käytetty suruttomasti" (art.) UL 9.2.1983, 4.

⁹⁴ Pekka, "Mailalla lyödään kaikkea liikkuvaa" (kol.) ESS 21.4.1981, 16.

⁹⁵ Makarov teki 31 ottelussa 20 maalia ja 14 syöttöä. Honkavaara 1983, 12.

⁹⁶ "Tarkkailtua väkivaltaa" (pk.) UL 2.2.1983, 2.

⁹⁷ Karppinen, "Väkivalta-sanaa käytetty suruttomasti" (art.) UL 9.2.1983, 4.

⁹⁸ Karppinen, "Suomessa ei sakoteta 5 tai 10 minuutin jäähyistä" (art.) 23.2.1983, 6.

Etelä-Suomen Sanomissa keskusteluun otti osaa myös pelaajayhdistyksen puheenjohtaja Juha Rantasila. Entinen HIFK:n pelaaja painotti ongelman ratkaisussa ennen kaikkea tuomarien roolia ja toivoi tuomarikuntaan enemmän entisiä aktiivipelaajia. Rantasila myös korosti eroa tahallisen vahingoittamisen ja vahingoista johtuvien loukkaantumisten välillä. Hän tuomitsi edellisen, mutta näki jälkimmäisen kuuluvan osaksi peliä. Mailoja käytettiin maalintekemisen ohella yhtä lailla maalinestämiseen, ja välillä mailahäirinnässä tuli kipeitä osumia. Rantasilan kanssa samoilla linjoilla oli myös Urheilulehden haastateltu Korpi, joka piti väkivaltakeskustelua ja väkivalta-termin käyttöä ylireagointina yksittäistapaukseen, vaikka toivottikin kriittisen keskustelun tervetulleeksi.

Korven ja Rantasilan kommentit voidaan nähdä tietynlaisena oman lajin puolustamisena. He eivät kiistäneet ongelmaa, mutta näkivät väkivaltakeskustelussa virheellisiä tulkintoja – pelin luonnetta ei ymmärretty kunnolla. Lajitoimijoille käsitteen väkivalta käyttäminen jääkiekosta näyttää olleen toimittajia harvinaisempaa. Myös Unto Viitala, huolimatta maineestaan puhtaan pelin puolestapuhujana,⁹⁹ pyrki haastatteluissa välttämään termiä. Hän esimerkiksi totesi Urheilulehdelle mailalla huitomisen olevan väkivallan sijaan enneminkin ”joidenkin yksilöiden huolimaton tapa pelata”.¹⁰⁰ Lajitoimijoille vastakkaista näkökulmaa edusti puolestaan väkivaltakeskustelun käynnistymiseen vaikuttanut Leena Jääskeläinen, joka kirjoitti Helsingin Sanomien mielipideosastolle toistamiseen helmikuussa. Mailapelaamisen sijaan enemmän tappeluita kritisoinut Jääskeläinen liitti väkivallan vahvasti jääkiekon nykytilaan ja näki lajitoimijoista poiketen pelin kytkeytyvän vääränlaisiin arvoihin. Reilusta urheilusta oli ajautettu tilanteeseen, jossa voiton eteen käytettiin tuomittavia keinoja.¹⁰¹

Kevät 1983 oli aggressiiviseen mailankäyttöön liittyvän keskustelun huipentuma, jolloin pelityylin ongelmallisuus nousi lehdissä näkyvämmiin esille ja aiheutti aikaisempaa voimakkaampia kannanottoja. Vaikka vilkkain keskustelu hiipui jo helmikuun kuluessa, säilyi jääkiekon väkivalta puheenaiheena vielä HIFK:n mestaruuteen päättyneen kauden jälkeen. Helsingin Urheilutoimittajien kerho järjesti huhtikuussa keskustelutilaisuuden urheilun väkivallasta, ja samaa asiaa käsiteltiin muutamia viikkoja myöhemmin Tahko Pihkala seuran kevätkokouksessa.¹⁰² Syksyllä Urheilulehden pääkirjoituksessa toivottiin liigan tiukemman tuomarilinjaa pitävän pelin sääntöjen mukaisena

⁹⁹ Etelä-Suomen Sanomien Veli-Pekka Paavola muun muassa kuvaili Viitalaa seuraavasti: ”Viitala itse on puhunut puhtaamman pelin puolesta väsymiseen asti. Miehen paasaamiselle jo hieman hymähdellään tietyissä kiekopiireissä.” Paavola, ”Mailat heiluvat vaarallisen korkealla” (art.) ESS 27.11.1982, 19.

¹⁰⁰ ”Olemme jääneet jälkeen” (art.) UL 9.2.1983, 5.

¹⁰¹ Jääskeläinen, ”Kaukalotappelulle saatava säännöt” (mp.) HS 18.2.1983, 15.

¹⁰² Nurminen, ”Toisille ongelma toisille ei – Kiekkoväkivalta” (art.) HS 8.4.1983, 34; ”Kovasta pelistä nuorille väärää käyttäytymismalleja” (art.) HS 30.4.1983, 35.

tulevalla kaudella.¹⁰³ Myös Unto Viitala kommentoi aihetta muutamassa yhteydessä,¹⁰⁴ mutta hänen roolinsa, kuten koko aiheesta käyty keskustelu hiipui lehdistössä vuoden 1983 jälkeen. Viitalan lausunnoissa oli syksyllä kevättä positiivisempi ote, vaikka kommentit eivät edelleenkään antaneet kovin puhtoa kuvaa SM-liiga kiekkoilusta:

*”Mailat on saatava alas. Ja ovat ne laskeutuneetkin. Nyt iskut puuduttavat käsiä ja katkovat sormia, mutta kasvot alkavat jäädä rauhaan.”*¹⁰⁵

2.3 Tappelukritiikkiä toisesta suunnasta

Keväällä 1985 hetken hiljaiseloa viettänyt keskustelu jääkiekon väkivallasta sai jälleen tuulta alleen, kun A-juniorien SM-liigassa Porin Ässien pelaaja löi erotuomaria mailalla päähän ja sai tapauksesta kolmen vuoden pelikiellon. Urheilulehti otti pääkirjoituksessaan kantaa junioriekkoilun tilaan ja painotti pelin siistimisen tärkeyttä,¹⁰⁶ mutta muuten tapaus ei saanut lehdistä uutisointia suurempaa käsittelyä.¹⁰⁷ Urheilun väkivalta puhutti keväällä myös yleisemmin, kun lastenlääkärien yhdistykset jättivät sosiaaliministeri Eeva Kuuskoski-Vikatmaalle julkilausuman nyrkkeilyn terveydellisistä haitoista.¹⁰⁸ Jääkiekon väkivalta yhdistyi nyrkkeilystä käytyyn keskusteluun näkyvästi toukokuussa Helsingin Sanomien ykkösaukeamalla julkaistussa kommentissa *Urheilun väkivalta on yhteiskunnallinen ongelma*.¹⁰⁹

Kommentin kirjoittaja, Jyväskylän yliopiston Liikuntapedagogiikan apulaisprofessori Lauri Laakso, halusi omien sanojensa mukaan jatkaa ja laajentaa lastenlääkärien aloittamaa keskustelua. Hän piti urheilun väkivaltaa erittäin vakavana, jopa dopingia suurempana ongelmana, ja käsitteli aihetta monipuolisesti terveydellisistä ja oikeudellisista, mutta ennen kaikkea kasvatuksellisista näkökulmista. Toisaalta hän pyrki myös puolustamaan kritiikin kohteena ollutta nyrkkeilyä, jota hän vertaili tekstissään muihin lajeihin. Jääkiekko sai tekstissä erityishuomiota tietynlaisena syntisenä verrokkina. Laaksolle nyrkkeilyn ja jääkiekon väkivalta erosivat toisistaan lähtökohdiltaan

¹⁰³ ”Jääkiekkokauteen siistimmin ottein” (pk.) UL 21.9.1983, 2.

¹⁰⁴ Karpinen, ”Korkeat mailat saatava kuriin” (art.) UL 21.9.1983, 9; Autio-Vilenius, ”Kiekkoilu siistiytynyt. ”Keihästyksen” loppuneet” (art.) UL 16.11.1983, 4.

¹⁰⁵ STT, ”Pääkouluttaja Unto Viitala: Turpakäräjiin puututtava.” (art.) ESS 24.9.1983, 24.

¹⁰⁶ ”Miksi peli ei ole reilua juniorijääkiekossa?” (pk.) UL 7.3.1985, 2.

¹⁰⁷ ”Ässä-kapteeni iski pitkän pelikiellon” (art.) HS 1.3.1985, 43; EL, ”Erotuomaria lyöneelle kolme vuotta pelikieltoa” (art.) ESS 14.3.1985, 22; ”Kolmivuotinen pelikielto Ässä-pelaajalle” (art.) HS 20.3.1985, 37.

¹⁰⁸ ”Poikanyrkkeily ahtaalle” (art.) HS 21.3.1985, 32; ”Lastenlääkärien kanta nyrkkeilystä – ”Aggressiivisuus ei lopu lyömällä” (art.) HS 22.23.1985, 39; Hytönen; Laakio, ”Kiistelty harrastus” (art.) HS 31.1.1985, 34.

¹⁰⁹ Laakso, ”Urheilun väkivalta on yhteiskunnallinen ongelma” (kom.) HS 4.5.1985, 2.

merkittävästi. Siinä missä nyrkkeilyssä kyseessä oli käytännössä lajin idea – vastustajan vahingoittaminen määritti ottelun lopputuloksen, jääkiekossa tappeleminen ei varsinaisesti kuulunut pelin funktioon. Laakso myös korosti, kuinka väkivallan käyttö nyrkkeilyssä vaati malttia ja itsekontrollia, minkä lisäksi valmennustyö oli usein vastuullista ja kasvattavaa. Sen sijaan jääkiekossa tappelu tai ainakin selitykset tappelun hyväksyttävyydestä kytkeytyivät aggressiivisuuteen, mitä Laakso kuvaili kriittiseen sävyyn:

Jääkiekkoa pidetään yleisesti lajina, johon tietynlainen aggressiivisuus kuuluu olennaisena osana. Mutta kuuluvatko siihenkään tappelut? Varsin usein näkee asiantuntijoidenkin perustelevan tappelunujakoita vetoamalla siihen, että jääkiekko on nopea peli, pelialue on pieni ja kontaktit sallittuja. Siksi olisi muka ymmärrettävää, että sattuu tilanteita, joissa pelaaja menettää malttinsa ja se purkautuu väkivaltaana.¹¹⁰

Edellä kuvailtu suhtautuminen tappeluihin oli yleistä aina NHL-tasolla asti. Kanadalainen maalivahtilegenda Ken Dryden selitti vuonna 1983 julkaistussa elämäkerrassaan liigan perustelevan tappeluiden roolia pelissä eräänlaisella väkivalta-teoriolla. Pelin luonteeseen kuuluvien tahallisten ja tahattomien törmäysten uskottiin aiheuttavan pelaajissa aggression ja vihan tunteita, jotka väistämättä purkautuisivat jotenkin. Tappeluita siedettiin, koska ne nähtiin vaarattomiksi purkautumiskeinoiksi, toisin kuin esimerkiksi vaaralliset mailalla lyönnit. Tämän vuoksi vain jälkimmäistä yritettiin vähentää sakkojen ja pelikieltojen avulla.¹¹¹ Laakson tapaan Dryden suhtautui perusteluihin kriittisesti ja uskoi, ettei tappeluiden sietäminen NHL:n perustelujen mukaisesti suinkaan vähentänyt vaan jopa lisäsi lajissa nähtävää väkivaltaa.

1980-luvun alussa Helsingin Sanomien mielipidepalstalla julkaistiin useita kirjoituksia, jotka muistuttivat asetelmaltaan Laakson kommenttia. Kritisoinnin kohteena olivat nimenomaan jääkiekon tappelut, joiden asema lajissa asetettiin usein vahvasti kyseenalaiseksi.¹¹² Tämä erotti ne selkeästi tyypillisestä urheilujournalismista, joka raportoi kyllä pelissä nähdyt tappelut, toisinaan jopa kriittiseen sävyyn, muttei kuitenkaan kyseenalaistanut niiden paikkaa lajissa. Laakson kaltaista suhtautumista nähtiin esimerkiksi kaksi viikkoa aiemmin Helsingin Sanomien mielipidepalstalla,

¹¹⁰ Laakso, ”Urheilun väkivalta on yhteiskunnallinen ongelma” (kom.) HS 4.5.1985, 2.

¹¹¹ Dryden & Saarinen 2016, 262–263.

¹¹² ks. esim. Maailmanmestari on maailman paras, ”Taitopeliä taidokkaasti” (mp.) HS 22.9.1981, 17; Niku, ”Kovaa mutta rehtiä!” (mp.) HS 15.10.1981, 23; Jääskeläinen, ”Väkivaltaisuus häviää taidolle aina” (mp.) HS 31.1.1983, 17; Jääskeläinen, ”Kaukalotappelulle saatava säännöt” (mp.) HS 18.2.1983, 15; Saarinen & Rantanen, ”Stadin kundit hiiltyivät” (mp.) HS 3.3.1983, 13.

jossa lehden oma toimittaja Ilkka Malmberg ihmetteli, miksi jääkiekossa saa menettää hermonsensa ja rähinöidä pillin jo soitua, kun vastaavaa ei tapahdu missään muussa lajissa.¹¹³

Laakso yhdisti moneen muuhun mielipidekirjoitukseen myös kasvatukselliset näkökulmat. Hän näki urheilulla nuoria ja lapsia koskevia kasvatuksellisia tavoitteita, jotka olivat uhattuna jääkiekossa. Liikuntatieteiden apulaisprofessori totesi, kuinka tutkimukset osoittivat aggressiivisten tilanteiden opettavan aggressiivista käytöstä ja jo väkivallan katsomisen vaikuttavan yksilön käytökseen. Laakso oli huolissaan siitä, miten kaukalon tapahtumien näkeminen vaikuttaisi nuoriin lapsiin. Yksi suurimmista kritiikin aiheista kirjoituksessa oli urheilun väkivallan viihteellistyminen. Väkivaltalla oli myyntivaltti, jolla tavoiteltiin voittoja. Laakso näki taloudelliset toimijat ja heidän intressinsä tietynlaisena vastakohtana ja vastustajana urheilun perinteisille rehdeille arvoille.¹¹⁴

Laakson tekstin nostaminen lehden ykkösaukeamalle ja 1980-luvun alkupuolella julkaistut useat mielipidekirjoitukset osoittivat Helsingin Sanomien, jos ei suoraan osallistuvan niin ainakin ylläpitävän keskustelua jääkiekon väkivallasta. Ero oli suuri verrattuna Etelä-Suomen Sanomiin, jossa urheilusivujen ulkopuolisia kannanottoja ei vielä 1980-luvulla juurikaan nähty. Asetelma muuttui vasta seuraavalla vuosikymmenellä, jolloin esimerkiksi lehden toimittaja Erkki Lyytikäinen käsitteli jääkiekon väkivalttaa muutamaa otteeseen lehden ykkösaukeaman kolumneissa.¹¹⁵ Varsinaisia mielipidekirjoituksia nähtiin kummassakin lehdessä eniten aikarajauksen loppupuolella. Tässä tutkielmassa tarkempaan käsittelyyn nousevat ainoastaan selkeimpiin väkivaltakeskusteluihin liittyneet kirjoitukset, mutta yleisesti voidaan todeta myöhemmät mielipidekirjoitukset teemoiltaan hyvin samankaltaisiksi 1980-luvun vastineilleen.

1980-luvun alkupuolella jääkiekon väkivallasta kirjoittavan urheilujournalismin ja sen ulkopuolelta tulevien kirjoitusten välillä oli selkeä ero. Edellinen keskittyi mailoihin ja jälkimmäinen tappeluihin. Suomalaista urheilujournalismia 1990-luvulla tutkineen Seppo Pänkäläisen mukaan urheilujournalismia vaivaa tietynlainen kritiikkittömyys ja liian läheiset suhteet kirjoittamisen kohteena olevaa urheilukenttää kohtaan.¹¹⁶ Mailankäytöstä kirjoittamisen voidaankin nähdä edustavan vahvasti nimenomaan lajitoimijoiden näkemyksiä ja mielipiteitä pelistä. Jääkiekon väkivalttaa käsitelleen liikuntatieteiden gradun, Lehtinen, Mustonen & Tapani (1987) mukaan suomalaispelaajat halusivat vähentää sääntörikkeistä eniten nimenomaan mailalla tapahtuvia iskuja

¹¹³ Malmberg, ”Typerää jääkiekkoa” (mp.) HS 19.4.1985, 23.

¹¹⁴ Laakso, ”Urheilun väkivalta on yhteiskunnallinen ongelma” (kom.) HS 4.5.1985, 2.

¹¹⁵ Lyytikäinen, ”Esalainen. Urheilua vai kauppaa?” (kol.) ESS 7.1.1990, 2; Lyytikäinen, ”Esalainen – Turhan raadollista” (kol.) ESS 10.10.1990, 2; Lyytikäinen, ”Esalainen – Raha liian ratkaiseva” (kol.) ESS 29.2.1996, 2.

¹¹⁶ Pänkäläinen 1998a, 46–47; Pänkäläinen 1998b, 174–175.

ja lyöntejä.¹¹⁷ Urheilusivujen ulkopuolelta usein tuleva tappelukritiikki ei sen sijaan saanut lajitoimijoiden keskuudessa ainakaan varauksetonta kannatusta osakseen. Tutkimuksen kyselyyn osallistuneista pelaajista yli 60 prosenttia ilmoitti tappelevansa vähintään kerran kauden aikana ja yli kolmannes oli ”täysin tai jokseenkin samaa mieltä” toteamuksesta ”tappelu kuuluu jääkiekkoon”.¹¹⁸ Pelaajien myönteisempää suhtautumista tappeluihin ilmensi myös suomikiekon ”jäähypenkien kruunaamattoman kuninkaan” Lalli Partisen (1943–2022) kommentti Urheilulehden haastattelussa vuonna 1981:

*Väkivalta pitäisi tosin ensin määritellä. Mitä se on? Onko esimerkiksi pieni nyrkkitappelu väkivaltaa? Mielestäni ei, mutta sen sijaan potkiminen jo on. Pikkutappelut ovat osa jääkiekkoilua, mutta eivät toki mitenkään välttämättömiä.*¹¹⁹

Partisen kommentteja ei voida pitää aivan keskiverto kiekkomiehen näkemyksinä, sillä entisen maajoukkuepelaajan maine oli kovempi kuin kenties kellään muulla suomalaisella jääkiekkoilijalla.¹²⁰ Partisen kommentin suoruus oli myös suomalaisille kiekkotoimijoille harvinaista, vaikka näkemykselle olikin kannatusta. Sen sijaan Pohjois-Amerikassa suoruus tappeluiden puolustamisessa oli yleisempää ja 1970- ja 1980-lukujen haastatteluihin pohjautuvissa tutkimuksissa pelaajat liittivät tappeluihin jopa positiivisia arvoja. Partisen tapaan tappeluita ei ensinnäkään nähty väkivaltana, vaan jälkimmäiseen liitettiin ensisijaisesti vaaralliset mailalla lyönnit.¹²¹ Pelaajille tappelussa oli kyse kunniallisesta välienselvittelystä, johon osallistuminen osoitti luonnetta. Henkilö, joka oli valmis puolustamaan itseään, osoitti vastustajille, ettei häntä voi kohdella miten vain. Tappeleminen viesti rohkeudesta fyysisen uhan edessä ja samalla nosti pelaajan kunnioitusta myös joukkuekavereiden silmissä. Tappelusta kieltäytyminen, jota suomalaiset mielipidekirjoitukset olisivat pitäneet toivottavana vaihtoehtona, saattoi tarkoittaa kieltäytyjälle maineen menetystä.¹²²

¹¹⁷ Kaksi selvästi eniten kannatusta saanutta kategoriaa olivat 1) Keihästämisen ja 2) Mailalla lyönti ylävartaloon. Lehtinen; Mustonen & Tapani 1987, 64.

¹¹⁸ Lehtinen; Mustonen & Tapani 1987, 60; 65.

¹¹⁹ Karppinen, ”Lalli taklaa nyt 3. divisioonassa – ”Liigaotteluja en halua enää edes katsoa”” (art.) UL 18.11.1981, 4.

¹²⁰ SaiPassa, HIFK:ssa ja maajoukkueessakin kiekkoillut kovaotteinen puolustaja otti uransa viimeisellä SM-liiga kaudella 8 ottelun pelikiellon lyötyään pelissä vastustajan huoltajaa. Hän piti hallussaan ykköstilaa pääsarjassa otetuissa jäähyminuuteissa (858) aina vuoteen 2002 saakka. Kauhala & Hannula 1997, 97–98; Vaske, ”Entinen jäähykuningas ylpeä urastaan” (art.) HS 30.10.2002; Moilanen, ”Etelä-Saimaa: Jääkiekkolegenda Lalli Partinen on kuollut” (art.) HS 5.5.2022.

¹²¹ Colburn 1985, 156.

¹²² Smith 1979, 239; Colburn 1985, 159–160.

2.4 Hampaat kurkkuun Helsingissä

27. marraskuuta 1986 Helsingin paikalliskamppailu HIFK:n ja Jokerien välillä toi jääkiekon väkivaltakeskusteluun ennennäkemättömiä piirteitä. Pelin viimeisellä minuutilla HIFK:n johtaessa peliä 8–2 kotijoukkueen hyökkääjä Ari Lähteenmäki luisteli vauhdilla kohti Jokeripelaaja Petri Lampista lyöden tätä poikittaisella mailalla kasvoihin. Tämän jälkeen hän vielä takoi kaatuneen Lampisen päätä jäätä vasten. Mailaniskun seurauksena Lampiselta murtui leukaluu ja katkesi kaksi hammasta. SM-liigan kurinpitovaliokunta tuomitsi Lähteenmäelle liigahistorian pisimmän pelikiellon, joka ulottui kauden loppuun tarkoittaen lopulta 27 peliä. Tuomio ei jäänyt kuitenkaan ainoaksi, sillä tapaus eteni poliisitutkintaan, syytteen nostamiseen ja lopulta sakkotuomioon pahoinpitelystä toukokuussa 1987.

Tapaus sai osakseen valtavaa huomiota, mistä kertoo myös sen maininta *Mitä – Missä – Milloin* vuosikirjassa.¹²³ Tähän vaikutti ennen kaikkea ottelun televisiointi, vaikkei Lähteenmäen hyökkäys Lampisen kimppuun taltioitunutkaan tv-kuviin kunnolla. Aihe nostettiin näkyvästi esille myös saman illan tv-uutisissa, jotka välittivät tiedon tapahtuneesta liki miljoonalle suomalaiselle.¹²⁴ Helsingin Sanomissa aihetta käsiteltiin laajalti ja tapaus nostettiin etusivulle peräti kolme kertaa.¹²⁵ Etelä-Suomen Sanomat puolestaan tukeutui pääasiassa STT:n tuottamaan materiaaliin jääden palstatilaltaan selkeästi verrokistaan jälkeen, mutta ollen samalla esimerkki siitä, miten tapausta käsiteltiin todennäköisesti myös muissa pääkaupunkiseudun ulkopuolisissa lehdissä. Päivälehdistä poiketen Urheilulehti oli tapauksen käsittelyssä huomattavan passiivinen. Julkinen keskustelu oli vilkkaimmillaan joulukuun alkupuolelle saakka, mutta oikeusprosessin vuoksi aihe pysyi otsikoissa poikkeuksellisen pitkään, liki puolen vuoden ajan.

Lähteenmäen teon tuomittavuus oli tietynlainen itseisarvo aina lehtien ensireaktioista lähtien. Etelä-Suomen Sanomissa Lähteenmäki esitettiin yhteenoton ainoana aktiivisena osapuolena, jonka teolla ei ollut mitään järkevää syytä, Lampisen roolin jäädessä iskujen vastaanottajaksi. Jokeripelaajasta mainittiin lähinnä tämän nuori ikä sekä iskun aiheuttamat vammat:

*Vaikka ottelu oli jo ratkennut, löi Lähteenmäki puoli minuuttia ennen kolmannen erän loppua Jokereiden vielä nuorten kirjoissa kulkevalta Petri Lampiselta hampaat kurkkuun.*¹²⁶

¹²³ Tiitta 1987, 38.

¹²⁴ Mennander; Mennander 2004, 192.

¹²⁵ ”Lähteenmäelle pitkä jäähy” (art.) HS 4.12.1986, 3; ”Hifkin Moberg erosi SM-liigan tehtävistä” (art.) HS 5.12.1986, 3; ”Lähteenmäelle sakot kaukaloväkivallasta” (art.) HS 7.5.1987, 3.

¹²⁶ STT, ”Hampaat kurkkuun Helsingissä” (art.) ESS 28.11.1986, 22.

Vaikka myös Helsingin Sanomien Kaarlo Sundell tuomitsi Lähteenmäen teon jyrkästi, lehden huomattavasti laajempi otteluraportti¹²⁷ välitti tapahtumien kulun laajemmin, eikä antanut ensimmäistä liigaotteluaan pelanneesta Lampisesta aivan yhtä viatonta ja passiivista kuvaa. Artikkeleihin haastatellun HIFK:n kakkosvalmentaja Harri Linnonmaan mukaan Lampinen oli pelin aikana rikkonut toistuvasti HIFK-pelaajia, ja vaikkei hän hyväksynytäkään Lähteenmäen tekoa, totesi hän ymmärtävänsä pelaajaansa. Myös Sundell näki Lähteenmäen teon reaktiona aikaisempaan. Lampinen oli ”merkitty mies” taklattuun kyseenalaisesti HIFK:n polvivaivaista Simo Saarista.¹²⁸ Lehtien erot käsittelyn laajuudessa jatkuivat samankaltaisina myös joulukuun puolella Helsingin Sanomien julkaistessa useampia, pidempiä ja näkökulmaltaan monipuolisempia juttuja aiheeseen liittyen.

Kurinpitoryhmän¹²⁹ tuomio tuli poikkeuksellisesti miltei viikko tapahtuneen jälkeen. SM-liigan toimitusjohtaja Kalervo Kummola perusteli kovaa pelikieltoa sekä Lampisen vammojen vakavuudella että teon ilmeisellä vahingoittamistarkoituksella.¹³⁰ Tapaus nähtiin niin motiiviltaan kuin seurauksiltaan pelin luonteeseen sopimattomaksi. Päivälehdet reagoivat tuomioon etusivun uutisten¹³¹ lisäksi näkyvästi urheiluosastoillaan. Etelä-Suomen Sanomissa aihetta kommentoitiin STT:n artikkelin¹³² ohella myös omalla kolumnilla, jossa osoitettiin tyytyväisyys liigan rohkeaan päätökseen ja todettiin Lähteenmäen saaneen ansionsa mukaan.¹³³ Sen sijaan Helsingin Sanomista välittyi voimakkaammin kurinpidon selkeä linjanmuutos aiempaan,¹³⁴ vaikkeivat toimittajat kritisoineetkaan tuomiota suoraan. Esille nostettiin näkyvästi myös teosta käynnistynyt poliisitutkinta¹³⁵ sekä Ari Lähteenmäen päätös uransa päättymisestä.¹³⁶

Lähteenmäen tapauksen käsittelyssä viitattiin useaan otteeseen pari viikkoa aiemmin tapahtuneeseen Lukon Matti Forssin ja TPS:n Mal Davisin väliseen yhteenottoon. Kaksikko oli ottanut ensin ulosajojen arvoisesti yhteen kentällä ja jatkanut tämän jälkeen tappelamista pukuhuoneilla. Forss sai yhden ja aktiivisempi osapuoli Davis kolmen ottelun pelikiellon, ja liigajohto puolestaan kritiikkiä

¹²⁷ Sundell, ”HIFK taas oma itsensä” (art.) HS 28.11.1986, 44.

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Kurinpitovaliokuntaan kuuluivat Kalervo Kummola, Antti Heikkilä, Rainer Grannas ja Pertti Jokinen. Mennander & Mennander 2004, 199.

¹³⁰ Färdig, ”Ari Lähteenmäen uralle päätepiste” (art.) HS 4.12.1986, 37.

¹³¹ ”Lähteenmäelle pitkä jäähy” (art.) HS 4.12.1986, 3; ”HIFK:n kiekkoilija sai pitkän pelikiellon” (art.) ESS 4.12.1986, 1.

¹³² STT, ”SM-liigan kurinpitovaliokunnalla tiukka linja - Ari Lähteenmäen pelikielto kestää koko loppukauden” (art.) ESS 4.12.1986, 22.

¹³³ EKI, ”Hyvä Kummola” (kol.) ESS 4.12.1986, 22.

¹³⁴ Artikkelissa mainittiin, kuinka 11 vuotisen liigahistorian pisin pelikielto oli kahdeksan- ja kuluneen kauden kolme ottelua. Färdig, ”Ari Lähteenmäen uralle päätepiste” (art.) HS 4.12.1986, 37.

¹³⁵ Poliisitutkinta aloitettiin Helsingin kaupunginviskaali Jorma Uskin aloitteesta. Tervo, ”Poliisitutkimus on käynnistynyt” (art.) HS 4.12.1986, 37.

¹³⁶ ”Kiekkoura päättyi pitkään jäähyyn” (art.) HS 4.12.1986, 37.

liian pehmeistä sanktioista.¹³⁷ Rauman kohun lisäksi loppuvuodesta oli nähty myös muita jääkiekolle negatiivista julkisuutta tuoneita tapauksia.¹³⁸ Kurinpitoryhmän antama kova tuomio nähtiinkin paitsi reagoitina törkeään tekoon myös yrityksenä puhdistaa jääkiekon julkikuvaa.¹³⁹ Siinä missä esimerkiksi Etelä-Suomen Sanomien kolumneissa tämä todettiin hyväksi asiaksi, pelaajansa takana seissyt HIFK-leiri kritisoi tuomion linjattomuutta voimakkaasti. Seuran toimitusjohtaja Frank Moberg totesi kurinpitoryhmän tehneen Lähteenmäestä ”lainsuojattoman rikollisen hänen elämänsä loppuajaksi” ja ilmoitti samalla eroavansa protestina SM-liigan hallituksen luottamustehtävistään.¹⁴⁰ Myös pelaajayhdistys oli huolissaan yksittäisen pelaajan oikeusturvasta, ja se saikin neuvoteltua itselleen yhden edustuspaikan kurinpitovaliokuntaan.¹⁴¹

Toisin kuin esimerkiksi muutaman vuoden takaisen Makarovin tapauksen kohdalla, Helsingin paikalliskamppailusta käynnistynyt kohu henkilöityi poikkeuksellisen vahvasti nimenomaan syytettyyn eli Lähteenmäkeen. Päivälehdistä välittyvät kuvaukset pelaajasta erosivat kuitenkin jossain määrin toisistaan. Helsingin Sanomat esimerkiksi nosti esille verrokistaan poiketen pelaajan taustoja. Vaikka Lähteenmäki nähtiin selkeästi fyysisenä pelaajana, joka pienillä peliajoillaan ei tuonut pöytään juurikaan pelillistä panosta, nähtiin kova rooli enemmänkin olosuhteiden summana kuin kiekkoilijan luonteeseen liittyvänä seikkana. Nuoren lahjakkuuden potentiaali oli jäänyt leikkauspöydälle ja ura ajautunut laskukierteeseen. Kovan pelaajan mainetta inhimillisti myös Mobergin kuvailu Lähteenmäestä arvostettuna joukkuekaverina.¹⁴² HIFK:n näkökulmat saivatkin Helsingin Sanomissa suuren painoarvon läpi tapauksen käsittelyn. Lähteenmäki pääsi tuomion julkistamisen jälkeen myös itse kommenteillaan lehden sivuille, mitä ei tapahtunut Etelä-Suomen Sanomissa kertaakaan tapauksen käsittelyn aikana. Pelaaja vakuutti mailansa osuneen ensin Lampisen olkapäähän, josta se oli noussut tahattomasti vastustajan kasvoihin.¹⁴³

Vaikka Helsingin Sanomissa Lähteenmäen teko tuomittiin yksimielisesti, erityisen kriittistä suhtautumista pelaajaa kohtaan nähtiin vakiokolumnisti Juhani Syväselältä. Hän sivusi aihetta joulukuun alussa kahdesti ja toivoi jo ennen kurinpitoryhmän päätöstä, että HIFK:ssa olisi

¹³⁷ ks. esim. ”Pukarit eivät lue tiilenpäitä – Kummola hieroi Forssin ja Davisin nujakassa nahkapäätöksen” (art.) 22.11.1986, 39; Jussi, ”Kiekkoilija ei ole kiekkoilijan ystävä” (kol.) HS 22.11.1986, 39.

¹³⁸ 18-vuotiaan tamperelaispelaajan rattijuopumus sekä muutaman pelaajan kieltäytyminen kutsusta nuorten MM-kisoihin. EKI, ”Hyvä Kummola” (kol.) ESS 4.12.1986, 22.

¹³⁹ ks. esim. ”Terve elämä valitettavasti taka-alalla” (kom.) HS 4.12.1986, 37; EKI, ”Hyvä Kummola” (kol.) ESS 4.12.1986, 22.

¹⁴⁰ Moberg erosi liigan varapuheenjohtajan ja työvaliokunnan puheenjohtajan pesteistään. Hän jäi kuitenkin HIFK:n edustajana hallituksen rivijäseneksi. ”Lähteenmäen rapsut närästävätkin IFK:ta” (art.) HS 5.12.1986, 30.

¹⁴¹ STT, ”Lähteenmäen tapaus herätti uinuvan yhdistyksen - Pelaajille oma edustaja kurinpitovaliokuntaan” (art.) ESS 23.12.1986, 15.

¹⁴² Sundell, ”Liigan kurinpitoryhmä koventaa otteitaan”, (art.) HS 29.11.1986, 41; ”Kiekkoura päättyi pitkään jäähyyn” (art.) HS 4.12.1986, 37.

¹⁴³ Färdig, ””Ei tarkoitus vahingoittaa”” HS (art.) 5.12.1986, 30.

”loppukauden työtön poliisi”.¹⁴⁴ SM-liigapelaajan kutsuminen poliisiksi oli harvinaista, sillä termillä viitattiin ensisijaisesti NHL:ssä 1970-luvulla yleistyneisiin pelaajiin, joiden erityistehtävä joukkueessa oli tappeleminen. Taidollisesti heikot pelaajat toivat joukkueelleen kilpailuetua ainoastaan fyysisyydellään, jolla he pystyivät sekoittamaan vastustajan peliä. Poliisit myös rankaisivat vastustajia, jos omia pelaajia rikottiin rumasti.¹⁴⁵ Vaikka NHL:ssä poliiseja on pidetty toisinaan arvokkaina pelaajina, oli Syväsen tulkinta pelaajatyypistä ja samalla Lähteenmäestä ehdottoman negatiivinen. Saman nimityksen oli saanut toimittajan kynästä vajaa viisi vuotta aiemmin MM-kisojen aikaan Kanadan mailanheiluttelija Barry Long.¹⁴⁶

Huolimatta useista viittauksista Forssin ja Davisin yhteenottoon, Lähteenmäen tekoa ei päivälehdissä liitetty vuosikymmenen alun tapaan osaksi laajempaa väkivaltailmiötä. Tulkinta oli pikemminkin varoittava yksittäistapaus. Toisaalta 6. joulukuuta Helsingin Sanomissa julkaistu artikkeli *Kiekkoilun käyttäytymisrangaistus*¹⁴⁷ osoitti, että muissa medioissa esiintyi myös vastakkaisia näkemyksiä. Kirjoituksessa oltiin huolissaan Lähteenmäen tapauksen aiheuttamasta ”kiekkoilun vastaisesta hysteriasta” ja pyrittiin osoittamaan tilastojen ja asiantuntijalausuntojen avulla, kuinka väkivalta itseasiassa oli vähentynyt edellisinä vuosina. Myös jääkiekon väkivallan käsitteeseen kiinnitettiin huomiota. Pelaajien todettiin karsastavan erityisesti mailalla päähän lyöntejä, mutta tappeluita ei sen sijaan artikkelissa mainittu. Toimittaja ja entinen Ilves pelaaja Juhani Aromäki kuvaili jääkiekon väkivallan rajapintaa tavalla, joka oli tyypillinen jääkiekon parissa toimineelle, mutta erosi vahvasti esimerkiksi Lauri Laakson puolentoista vuoden takaisista näkemyksistä:

*Aggressiivisuus on jääkiekkoilussa myönteinen sana, vaikka se yleensä mielletään kielteisesti. Vasta sitten mennään väkivallan puolelle, kun pelaajan tarkoitus on vahingoittaa toista sääntöjen vastaisesti. Entinen maajoukkuevalmentaja Alpo Suhonen on sanonut osuvasti: ”Jääkiekkoilu ilman aggressiivisuutta on kuin kuherruskuukausi ilman seksiä”.*¹⁴⁸

Julkinen keskustelu jääkiekon väkivallasta sai Lähteenmäen kohussa uuden elementin oikeuslaitoksen kiinnostuessa teosta. Pohdinnan aiheeksi nousi rajanveto lajille ominaisen, sisäisen sanktioinnin piiriin kuuluvan väkivallan sekä rikosoikeudellisesti tuomittavan pahoinpitelyn välillä. Vaikkei tapaus ollutkaan ensimmäinen kerta, kun pelaajien välinen väkivalta johti pahoinpitely

¹⁴⁴ Jussi, ”Mitä vikaa ammattilaisuudessa” (kol.) HS 1.12.1986, 29; Jussi, ”Antaa Nykäsen kuherrella” (kol.) HS 8.12.1986, 37.

¹⁴⁵ Ks. esim. Sokala 1997, 39–40; Kauhala 2018, 193.

¹⁴⁶ Jussi, ”Metsureiden MM-kisoissa” (kol.) HS 25.04.1981, 30.

¹⁴⁷ Aromäki, ”Kiekkoilun käyttäytymisrangaistus” (art.) HS 6.12.1986, 30.

¹⁴⁸ Ibid.

tuomioon,¹⁴⁹ nyt aiheen näkyvyys oli täysin eri luokkaa. Joulukuun alussa aihe aiheutti spekulointia ja jopa suoria kannanottoja. Helsingin Sanomat otti pääkirjoitussivullaan kantaa poikkeuksellisen näkyvästi tekstillä, *Rangaistusta riittämiin*, jossa Lähteenmäen todettiin jo saaneen riittävän rangaistuksen pelikiellon ja julkisen huomion aiheuttaman mainehaitan muodossa.¹⁵⁰ Aromäen artikkelissa samoilla linjoilla oli Kalervo Kummola, kun taas syytteen noston mahdollisuutta pohti Turun yliopiston oikeustieteen tohtori Asko Lehtonen. Hänen mukaansa pahoinpitelysyyte olisi mahdollinen siinä tapauksessa, jos teon tulkittaisiin tapahtuneen pelitilanteen ulkopuolella.¹⁵¹

Kevään puolella käyty varsinainen oikeusprosessi raportoitiin lehdissä urheilusivujen ulkopuolella hyvin asiatyylisesti ilman kannanottoja. Lähteenmäki sai 3000 markan (1000 € / 2021) sakon pahoinpitelystä, mutta Lampinen luopui käsittelyn aikana yli 20 000 markan (6600 € / 2021) korvausvaatimuksistaan. Syyttäjä piti Lähteenmäen tekoa kostona, kun taas puolustus tyypillisenä, mutta epäonnisenä taklaustilanteena. Todistajalausunto, jonka mukaan Lampinen oli tekohetkellä kiekoton pelaaja, tuki syyttäjän versiota tapahtumista.¹⁵² Vaikka Lähteenmäki kiisti koston oikeudessa, on hän myöhemmin myöntänyt tavoitelleensa kontaktilla tappelua Lampisen kanssa, koska tämä oli yrittänyt vahingoittaa pelissä muita HIFK-pelaajia. Hän on kuitenkin kiistänyt tähänneensä mailalla Lampisen kasvoihin tai takoneensa tämän päätä jäähän.¹⁵³

Siinä missä päivälehdissä Lähteenmäen tapaus oli lehtijuttujen määrältään täysin ennennäkemätön kohu, Urheilulehdessä tapauksesta kirjoittelu jäi vähäiseksi. Merkittävin aiheeseen tarttunut kirjoitus oli lyhyt kolumni, *Onko Allu reilu jätkä?* jossa tapahtunutta käsiteltiin humoristisella ja ironisella otteella.¹⁵⁴ Vaikka Urheilulehti ei julkaisutahtinsa takia olisi edes kyennyt päivälehtien tapaiseen aktiiviseen raportointiin, voidaan lehden toiminta silti nähdä huomattavasti aiempaa passiivisempänä. Jääkiekon väkivalta oli noussut Urheilulehden pääkirjoitukseen useampaankin otteeseen edellisinä vuosina, mutta aiempi suora osallistuminen jäi puuttumaan Lähteenmäen kohdalla käydyssä keskustelussa, joka ylitti laajuudessaan selvästi kaikki edelliset.

¹⁴⁹ 3 divisioonan pelaaja oli saanut mailalla lyönnistä sakkojen lisäksi ehdollista vankeutta vuonna 1983 ja myös 1960-luvulta oli yksi ennakkotapaus. ”Kohtuuton varoitus” (pk.) UL 5.1.1983, 2; Aromäki, ”Kiekkoilun käyttäytymisrangaistus” (art.) HS 6.12.1986, 30.

¹⁵⁰ ”Rangaistusta riittämiin” (pk.) HS 5.12.1986, 2.

¹⁵¹ Aromäki, ”Kiekkoilun käyttäytymisrangaistus” (art.) HS 6.12.1986, 30.

¹⁵² ”HIFK:n Lähteenmäki kiisti pahoinpitelyn kaukalossa” (art.) HS 26.2.1987, 12; STT, ”Kiekkoilijalle syyte pahoinpitelystä” (art.) ESS 26.2.1987, 12; ”Ari Lähteenmäki tuomittiin pahoinpitelystä jääkiekkokaukalossa” (art.) HS 7.5.1987, 8; STT, ”Jääkiekkoilijalle 4500 markan sakot, (art.) ESS 7.5.1987, 7.

¹⁵³ Mennander & Mennander 2004, 192–193.

¹⁵⁴ Reponen, ”Onko Allu reilu jätkä?” (kol.) UL 4.12.1986, 5.

3 SM-LIIGA VÄKIVALTAISTUU

Liikuntatieteellisen Seuran julkaisun *Kylmä kiekkosota – kaksi mannerta, kaksi kulttuuria* (2000) mukaan suomalainen ja eurooppalainen jääkiekko olivat saaneet aiempaa enemmän väkivaltaisia piirteitä, mikä näkyi erityisesti lisääntyneinä tappeluina. Syyksi esitettiin jääkiekon kansainvälistymistä ja NHL-vaikutteiden lisääntymistä eurooppalaisessa kiekkoilussa.¹⁵⁵ Tässä luvussa käsittelen sitä, miten väite suomalaisen kiekkoilun väkivaltaistumisesta näkyi lehtien sivuilla. Nostan esille erityisesti 1990-luvun viimeiset vuodet, jolloin aiheen julkisessa keskustelussa oli nähtävissä selkeä muutos aiempaan. Käsittelyni ulkopuolelle jää kuitenkin muutama julkisen huomion perusteella merkittävä tapaus, joita avaan lyhyesti seuraavaksi. Tämän jälkeen, ensimmäisen alaluvun yhteydessä, taustoitan kahta tärkeää 1990-luvun SM-liigaan liittyvää kehityskulkua ennen siirtymistäni varsinaisen lehdistössä tapahtuneen väkivaltakeskustelun käsittelyyn.

Vuosien 1990-1996 välillä Suomessa tapahtui jääkiekon parissa yhteensä viisi selkäydinvammaan johtanutta loukkaantumista.¹⁵⁶ Etenkin viimeisin tapaus, joka tapahtui ainoana SM-liiga ottelussa ja aiheutti Porin Ässien Jaroslav Otevrelin nelirajahalvauksen, huomioitiin lehdissä näkyvästi. Otevrelin tapauksessa kyse oli tahattomasta yhteentörmäyksestä, eikä myöskään muita halvaantumisiin johtaneita taklauksia pääsääntöisesti tulkittu lehtien sivuilla väkivallaksi. Tämän vuoksi tein ratkaisun rajata nämä tapaukset tutkielmani ulkopuolelle. Selkäydinvammat olivat kuitenkin näkyvä osoitus siitä, mihin fyysinen laji saattoi pahimmillaan johtaa. SM-liiga kiristi sääntötulkintojaan vuosina 1992 ja 1996, jolloin kaksi pelaajaa halvaantui lyhyen ajan sisään.¹⁵⁷

Halvaantumistapauksista huolimatta jääkiekon väkivalta ei aiheuttanut merkittävämpää keskustelua lehdissä Lähteenmäen tapauksen jälkeen liki kymmeneen vuoteen. Kirjoittelu kuitenkin aktivoitui selvästi 1990-luvun jälkipuoliskolla. Tietynlaisena muutoskohtana voidaan nähdä kausi 1996–1997, jonka aikana kaksi tapahtumaa nosti aiheita näkyvästi pinnalle. Kuopiossa ennen kauden alkua pelatussa harjoitusottelussa Jypin Thomas Sjögren kävi Kalpan nuoren Tommi Kovanen kimppuun hieman Lähteenmäen tavoin. Tapaus muistutti myös muilta osin paljon 10 vuoden takaista.¹⁵⁸ Aiheen

¹⁵⁵ Kivinen, Mesikämmen & Metsätokila 2000, 73–74; 135–137.

¹⁵⁶ Mölsä 2004, 51.

¹⁵⁷ Rantala 2018, 285–286.

¹⁵⁸ Sjögren sai teostaan kahden kuukauden pelikiellon, minkä lisäksi tapaus vietiin käräjäoikeuden käsittelyyn. Osapuolet sopivat korvauksista ennen oikeudenkäyntiä, eikä Sjögren saanut Lähteenmäen tavoin tuomiota. Sjögren ja Jyp maksoivat Kovalle 25 000 markkaa kivusta ja särystä, sekä 11 000 markkaa oikeudenkäyntikuluja. STT, ”Sjögren ja Kovanen pääsivät sopuun” (art.) ESS 10.1.1997, 22.

käsittely lehdistössä ei kuitenkaan yltänyt samalle tasolle kuin HIFK-pelaajan kohdalla, minkä vuoksi en huomioi tapausta tarkemmin tutkielmassani. Keskustelua aiheutti myös Kanadan joukkueen väkivaltaisuudet Suomessa järjestetyissä MM-kisoissa keväällä 1997. Erityisesti tshekkejä vastaan pelatun ottelun tappeluista kirjoitettiin aktiivisesti, mutta kirjoitukset painottuivat vahvasti Helsingin Sanomiin. Tapaus muistutti myös vahvasti vuoden 1981 Göteborgin MM-kisojen tapahtumia, minkä vuoksi se jää rajauksen ulkopuolelle. Edellisten sijaan keskityn seuraaviin kausiin 1997–1998 sekä 1998–1999, jolloin lehdissä reagoitiin kahta aiempaa tapausta voimakkaammin Helsingin HIFK:n toimiin kaukalossa.

3.1 Bisnesurheilua ja ulkomaisia vaikutteita

SM-liigan medianäkyvyys kasvoi merkittävästi 1980-luvun lopulla. Se onnistui ensinnäkin hyödyntämään hyvin vuoden 1985 paikallisradiouudistuksen, jonka myötä otteluiden radioselostukset yleistyivät huomattavasti.¹⁵⁹ Toinen merkittävä tapahtuma oli uuden kolmoskanavan kanssa solmittu tv-sopimus, jonka myötä viikonloppupelien televisioinnista tuli 1990-luvulla säännöllistä. Tämä oli merkittävä muutos edelliseen vuosikymmeneen, sillä Yleisradio oli televisioinut vuosien 1980–1985 välillä yhteensä ainoastaan 32 ottelua. Otteluiden televisiointi sai myös viihteellisemmän muodon, kun niiden yhteyteen kehitettiin kanadalaisen esikuvan mukainen Hockey Night ohjelmaformaatti. Ylen tv-monopolin murtuminen tarkoitti SM-liigalle rahakkaampia tv-sopimuksia ja lisääntynyt näkyvyys kiihdytti entisestään seurojen mainostilamyyntiä.¹⁶⁰

Televisiointi ei koskenut ainoastaan jääkiekkoa, vaikka laji olikin Suomessa kehityksen kärjessä. Urheilujournalismia 1990-luvun lopulla tutkinut Kalle Virtapohja kuvaili vuosikymmentä siirtymänä mediaurheiluun ja totesi kuvaavasti, että ”televisiourheilusta on tullut vähintään yhtä tärkeää kuin varsinaisesta urheilusta.”¹⁶¹ Televisiolla oli vaikutusta myös lehtien sivuille. Urheilu sai viihteellisempiä sävyjä etenkin iltapäivälehdissä, joissa televisiourheilun tähtiä alettiin seuraamaan samalla tavalla kuin julkisuuden henkilöitä, kiinnittäen huomiota myös näiden yksityiselämään.¹⁶² Jääkiekon kohdalla kasvanut tv-näkyvyys yhdistettynä leijonien arvokisamenestykseen lisäsi lajista kirjoittelua entisestään.¹⁶³

¹⁵⁹ Virtapohja 1998, 80–81.

¹⁶⁰ Mennander & Mennander 2004, 276; 278–279; Rantala 2018, 248; Rantanen 2010, 60.

¹⁶¹ Virtapohja 1998, 114; 241.

¹⁶² Kokkonen 2015, 245; 315; 320; 330.

¹⁶³ Isotalo, Itkonen & Nevala 2020, 7.

Urheilumedian ohella muutoksia tapahtui myös varsinaisilla urheilupaikoilla ja urheiluseuroissa. Ottelutapahtumista alettiin muokata viihdetapahtumia lisäämällä palveluita ja oheistoimintaa, joilla pyrittiin maksimoimaan tuotot. Esikuvina toimivat pohjoisamerikkalaiset ammattilaissarjat. Jäähalleissa aloitettiin myymään vip-aitioita paikallisten yritysten käyttöön, ja uutta suuntausta johti Suomen ensimmäinen monitoimihalli, joka rakennettiin Turkuun vuoden 1991 MM-kotikisoja varten. Seuroista Jokerit otti suunnannäyttäjän roolin muuttamalla ensimmäisenä suomalaisena urheiluseurana osakeyhtiöksi. Uuden omistajansa liikemies Harry Harkimon johdolla seuraa kehitettiin liikeyritysmäisempään suuntaan, jossa huomioitiin vahvasti myös media. Markkinoinnissa hyödynnettiin muun muassa joukkueen nuorta virtuoosia Teemu Selännettä, jonka ympärille rakennettiin tietoisesti tähtikulttia. Vuosikymmenen lopulla Helsinkiin nousi Harkimon rakennettumana Suomen toinen monitoimiareena. Jokereiden uusi kotihalli Hartwall Areena vihittiin käyttöön vuoden 1997 kotikisoissa, ja hallin nimessä kiteytyi myös laajempi 1990-luvun trendi – panimot nousivat sponsoroimaan jääkiekkoa näkyvästi. Alkoholi tuli myös konkreettisesti osaksi jäähallikulttuuria, kun alkoholijuomien anniskelu sallittiin urheilutapahtumissa vuonna 1991.¹⁶⁴

Suomalaisen huippu-urheilun siirtyä kohti ammattimaisempaa ja kaupallisempaa suuntaa aiheutti julkisen keskustelun ohella myös epäilyksiä ja vastustusta.¹⁶⁵ Urheilulehden pääkirjoituksissa käsiteltiin aihetta 1980-luvun lopulla useampaankin otteeseen,¹⁶⁶ ja kun vuosikymmenen taitteessa ehdotettiin alkoholianniskelun sallimista ottelutapahtumissa, tyrmättiin ehdotus lehdessä täysin.¹⁶⁷ Uusi bisnesurheilu yhdistyi myös jääkiekon väkivaltakritiikkiin. Etelä-Suomen Sanomien toimittaja Erkki Lyytikäinen pelkäsi kaupallistuvasta SM-liigasta tulevan ”samanlainen mädännäisyyden pesäke kuin amerikkalaiskanadalainen NHL-liiga”. Hänelle jääkiekon kaupallistuminen tarkoitti samalla lajin väkivaltaistumista. Uhkakuvana oli NHL:n viihdeteollisuus poliisipelaajineen.¹⁶⁸

Kaupallistumisen ohella SM-liiga kansainvälistyi 1990-luvulla huomattavasti. Vuosikymmenen aikana SM-liigassa pelasi yhteensä 265 ulkomaalaispelaajaa, kun lukema edellisellä vuosikymmenellä oli 84 ja 1970-luvulla 21. Suurin osa ulkomaalaispelaajista oli Kanadalaisia, mutta kokonaiskasvua selitti ennen kaikkea tshekkiläisten, venäläisten ja ruotsalaisten pelaajien määrän nousu.¹⁶⁹ Pelaajien lisäksi myös ulkomaalaisten valmentajien määrä kasvoi. SM-liigassa valmensi

¹⁶⁴ Kokkonen 2013, 170–173; Kokkonen 2015, 293; 295; 329–330; Mennander & Mennander 2003, 265–266; Rantala 2018, 249–250.

¹⁶⁵ Kokkonen 2013, 172; Kokkonen 2015, 313; 330.

¹⁶⁶ ks. esim. ”Kaupallisuus, ammattilaisuus vai molemmat” (pk.) UL 9.1.1986, 4; Teronen, ”Valtakunnallisia aivoituksia” (kom.) UL 25.9.1986, 4; ”Suomalainen ammattilaisuus” (pk.) UL 11.12.1986, 4.

¹⁶⁷ ”Väärää alkoholipolitiikkaa” (pk.) UL 11.10.1990, 4; Forss, ”Alkoholi tarjoilullako lisää yleisöä?” (mp.) UL 25.10.1990, 22.

¹⁶⁸ Lyytikäinen, ”Esalainen. Urheilua vai kauppaa?” (kol.) ESS 7.1.1990, 2.

¹⁶⁹ SM-liigassa pelasi 1990-luvulla 70 kanadalaisista, 63 tshekkiläistä, 46 venäläistä ja 45 ruotsalaista. Isotalo 2021, 149.

vuosikymmenen aikana 13 ulkomaalaista päävalmentajaa, ja parhaalla kaudella heitä oli peräti kahdeksan.¹⁷⁰ Samaan aikaan myös Suomesta lähti aiempaa enemmän pelaajia ulkomaille. 1990-luvun jälkipuoliskolla suomalaiskiekkoilijoiden määrä Euroopan muissa pääsarjoissa moninkertaistui ja myös pelaajavirta NHL:ään oli aiempaa suurempaa.¹⁷¹

Jääkiekon kansainvälistyminen 1990-luvulla oli koko jääkiekkomaailmaa koskettanut ilmiö, jota selitti ennen kaikkea kylmän sodan päättyminen. Suuri määrä entisten sosialistimaiden jääkiekkoilijoita siirtyi niin Länsi-Euroopan kuin Pohjois-Amerikan ammattilaissarjoihin.¹⁷² Markku Jokisipilän (2014) mukaan kylmän sodan päättyminen ikään kuin kaatoi jääkiekkomaailman raja-aidat, ja lisääntynyt pelaajaliikenne kavensi selkeästi pohjoisamerikkalaisen ja eurooppalaisen kiekkokulttuurin pelityylieroja.¹⁷³ Kansainvälistymistä edisti lisäksi Euroopan Yhteisön tuomioistuimen Bosman-päätös vuodelta 1995, joka vapautti joukkueurheilun pelaajamarkkinoita Euroopassa. Päätöksen myötä sopimuksettomat pelaajat saivat vaihtaa seuraa ilman siirtokorvausta ja kansallisten sarjojen ulkomaalaiskiintiöt poistuivat.¹⁷⁴

3.1 Miksi HIFK lyö?

Kauden 1997–1998 HIFK:ta pidetään yhtenä seuran ja koko SM-liigan historian parhaimpana joukkueena. Pudotuspeleissä joukkue marssi mestaruuteen häviämättä peliäkään, ja kokoonpanoon kuului useita tulevia ja entisiä NHL-pelaajia, kuten Kimmo Timonen, Olli Jokinen ja Christian Ruutu. Kauteen lähtö oli kuitenkin vaikeuksien sävyttämä, sillä päävalmentaja Mike Eaves jätti seuran täysin yllättäen kesken sopimuskauden, ja HIFK:n manageri Jarmo Kekäläinen joutui etsimään korvaajaa kiireellä. Seura palkkasi lopulta penkin taakse Erkka Westerlundin ja Raimo Summasen.¹⁷⁵ Kaksikko oli valmentanut Suomen alle 18-vuotiaiden maajoukkueen EM-kultaan edellisenä talvena, mutta valmentajien meriitit olivat muuten vähäiset.¹⁷⁶ Kummankin valmennusurat

---

¹⁷⁰ Isotalo 2021, 134; 143.

¹⁷¹ Isotalo 2021, 123–124.

¹⁷² Isotalo 2021, 142.

¹⁷³ Jokisipilä 2014, 311–314.

¹⁷⁴ Isotalo 2021, 121; Kokkonen 2015, 325.

¹⁷⁵ Mennander & Mennander 2004, 280.

¹⁷⁶ Westerlund valmensi SM-liigassa jo 1980-luvulla, mutta oli tämän jälkeen työskennellyt jääkiekkoliitossa muissa tehtävissä. Summanen taas oli valmentajaurallaan aivan alussa. Hän oli kuitenkin saavuttanut menestystä omalla pelaajaurallaan, joka oli päättynyt keväällä 1995 voitettuun liigamestaruuteen ja MM-kultaan.

olivat kuitenkin vahvassa nosteessa ja kotimaisen menestyksen jälkeen molempien tie vei lopulta Suomen A-maajoukkueen päävalmentajan paikalle.¹⁷⁷

HIFK pelasi mestaruuskaudellaan paitsi tehokkaasti myös kovasti. SM-liigan kurinpitoryhmä huomautti seuraa jo marraskuussa pelaajien toistuvista tappeluista ja uhkasi rangaistusten olevan jatkossa kovempia.¹⁷⁸ Liigajohdon ohella tilanteeseen reagoi Urheilulehden Anu Karttunen kommentillaan *Miksi HIFK lyö?* jossa hän ihmetteli tappeluita ja ”riehumista kaukalossa”. Vaikka Karttunen nimesi itsensä kontaktipelin kannattajaksi, hän vastusti HIFK:n esittämää pelitapaa. Hän ei yhtynyt nuoren puolustajan Jere Karalahden näkemykseen tuomareiden epäreilusta tuomitsemisesta, vaan näki kovempien rangaistusten johtuvan nimenomaan HIFK:n pelaajien aloitteellisesta roolista tappeluihin. Kommentissa hämmästeltiin syytä joukkueen pelityyliin. Alkukausi oli ollut tuloksekas, joten syy väkivaltaan ei voinut olla peliesityksiin turhautuminen. Karttunen näki vaikutussuhteen olleenkin juuri päinvastainen. Kun HIFK alkoi tappelemaan, hyvä pelivire oli kääntynyt laskuun. Tappelusta oli joukkueelle ainoastaan haittaa.¹⁷⁹

Tappelut väkivallan muotona asettuivat vuosituhanen lopun väkivaltakeskustelun keskiöön. HIFK:n ja tappeluiden suhde ei kuitenkaan varsinaisesti ollut uusi asia, vaikka se aiheuttikin nyt aiempaa voimakkaampia reaktioita. Seuran identiteettiin oli kuulunut kova peli taklauksineen ja tappeluineen jo 1960- ja 1970-lukujen taitteen menestysvuosista lähtien.¹⁸⁰ Toisaalta seuran imagoa ja historiaa ei nostettu 1990-luvun lopun tappeluita käsitelleissä lehtijutuissa juurikaan esille.

Kaukalossa tapahtuneen lisäksi pahennusta herätti toisinaan myös kaukalon ulkopuolella lausutut kommentit, joihin tarttui esimerkiksi Urheilulehden nimimerkki Kuudes mies. Vakituisen kolumnin käsittelyssä oli joulukuussa 1997 HIFK-hyökkääjä Jarkko Ruutu, joka oli toisessa lehdessä todennut kannattavansa pienempiä rangaistuksia tappeluista, eikä nähnyt ongelmana pudottaa tarvittaessa hanskojaan.¹⁸¹ Jos HIFK liitettiin vuosituhanen lopussa vahvasti fyysiseen peliin ja jopa väkivaltaan, niin pelaajista Jarkko Ruutu nähtiin tietynlaisena joukkueensa identiteetin ruumiillistumana. Helsingin Sanomissa esimerkiksi kuvailtiin Ruudun olevan ”HIFK:n ja maajoukkueen fyysisen pelin ylipappi”.¹⁸² Toisaalta SM-liigan jäähypörssin¹⁸³ tulokkaana voittanut pelaaja nautti joukkueessaan

¹⁷⁷ Summanen oli maajoukkueen päävalmentaja vuosina 2003–2004. Westerlund kahteen otteeseen vuosina 2004–2007 ja 2013–2014.

¹⁷⁸ ”Pelikieltoja HIFK-Lukko-ottelusta” (art.) ESS 04.11.1997, 22.

¹⁷⁹ Karttunen, ”Miksi HIFK lyö?” (kom.) UL 7.11.1997, 4.

¹⁸⁰ Jokisipilä 2018, 138–139, Kauhala & Hannula 1997, 59–63; Ånäs 2015, 14–20; 81–82; 174.

¹⁸¹ Kuudes mies, ”Jari Kurrin esimerkistä natsijääkiekkoiluun” (kol.) UL 12.12.1997, 28.

¹⁸² Färdig, ”Vuorinen laati tylyn raportin” (art.) HS 24.9.1998.

¹⁸³ Kausi, minuutit (sijoitus jäähypörssissä): 1996–1997, 155min. (1.); 1997–1998, 166min. (2.); 1998–1999, 136min. (6.). Mennander 1997, 59; Suikki 1998, 61; Suikki 1999, 61.

suurta luottamusta. Hän nousi toisella kaudellaan joukkueen kapteenistoon ja sai kaudelle 1998–1999 rintaansa C:n. Sen sijaan Kuudennelle miehelle Jarkko Ruutu oli varoittava esimerkki jääkiekon uhkaavasta ja yleistyneestä väkivaltaisesta suuntauksesta, jota kirjoittaja nimitti kolumnissaan ”natsijääkiekoksi”. Kieleltään varsin voimakas teksti sisälsi vahvaa vastakkainasettelua. Ruutu ja natsijääkiekko sai vastinparikseen puhtaan pelin ja Jari Kurrin. ”Suomen kaikkien aikojen paras jääkiekkoilija” oli vasta julkaistussa elämäkerrassaan todennut, ettei väkivallan ihannoiti kuulu suomalaiseen jääkiekkoon.¹⁸⁴

HIFK:n näkyvästä roolista huolimatta Urheilulehden kannanotoissa käsiteltiin jääkiekon väkivaltaa myös yleisellä tasolla. Väkivallan, varsinkin tappeluiden, ei nähty kuuluvan osaksi lajia. Sekä Karttunen että Kuudes mies palasivat aiheineen voimakkaasti vielä seuraavalla kaudella, kumpikin jälleen HIFK:n toimien innoittamana.¹⁸⁵ Loppuvuodesta 1997 väkivaltateema puhutti myös muissa lehdissä. Etelä-Suomen Sanomissa kritiikkiä sai toinen nuori HIFK-hyökkääjä, Olli Jokinen, joka hieman Ruudun tavoin oli julkisesti puolustanut tappelun kuulumista lajiin.¹⁸⁶ Myös Helsingin Sanomissa väkivallan yleistymisen ja HIFK:n tappeluherkkyys nousivat esille muutamissa yhteyksissä,¹⁸⁷ mutta kirjoittelu lisääntyi vahvemmin vasta seuraavana vuonna, jolloin aiheesta nähtiin myös muutamia mielipidekirjoituksia.¹⁸⁸

HIFK:n kohdalla väkivalta puhutti varsinkin Helsingin paikalliskamppailuiden jälkeen. Päävastustaja oli luonnollisesti Jokerit, joka oli voittanut 1990-luvulla jo 4 mestaruutta,¹⁸⁹ mutta SM-liigaan nousi vuosikymmenen alussa myös toinen pääkaupunkiseudun seura Kiekko-Espoo. Tammikuussa 1998 HIFK pelasi muutaman päivän sisään kumpaakin vastaan, ja Etelä-Suomen Sanomien lyhyet otteluraportit viestivät sanavalinnoillaan pelin luonteesta tylyllä tavalla. Jokerit–HIFK ottelu muistutti ”kylätappelua”, ja Kiekko-Espoota vastaan kentällä nähtiin ”totaaliseen asennevammaisuuteen vaipunut HIFK”.¹⁹⁰ Helsingin Sanomissa ensimmäisen pelin tappelu HIFK:n Bob Halkidisin ja Jokereiden Darren Stolkin välillä huomioitiin omalla erillisellä artikkelillaan.¹⁹¹

¹⁸⁴ Kuudes mies, ”Jari Kurrin esimerkistä natsijääkiekkoiluun” (kol.) UL 12.12.1997, 28.

¹⁸⁵ Karttunen, ”Sopivasti ”aggrea”” (kom.) UL 18.12.1998, 4; Kuudes mies, ”Ei väkivallalla väkivaltaa vastaan” (kol.) UL 30.4.1999, 4.

¹⁸⁶ Aidosti Lätäkässä, ”Hienoa, Pelicans!” (mp.) ESS 12.12.1997, 2; Rauhanlaakso, ”Urheilun pahoinvointia” (kom.) ESS 13.12.1997, 26.

¹⁸⁷ Aulio, ”Kaikki keinot käyttöön väkivallan kitkemiseksi kaukalosta” (kom.) HS 21.11.1997, 40; Lommi, ”Jan Caloun näytti mallia kuopiolaisille” (art.) HS 21.11.1997, 36; Syvänen, ”Kiekkoilun tavat muuttuneet raaemmiksi” (kol.) HS 1.12.1997, 35.

¹⁸⁸ Ruuskanen, ”Tappelu pois kaukalosta” (mp.) HS 5.11.1998; Salmela ”Jääkiekkoilun väkivalta ehdottomasti tuomittavaa” (mp.) HS 9.11.1998; Luoto ”Kovempaa ja rehdimpää peliä” (mp.) HS 10.11.1998.

¹⁸⁹ Jokerit voitti mestaruuden vuosina 1992, 1994, 1996 ja 1997.

¹⁹⁰ ”Jokerit voitti kiihkeän paikallispelin” (art.) ESS 30.01.1998, 25; ”Kiekko-Espoo kuritti HIFK:ta” (art.) ESS 01.02.1998, 25.

¹⁹¹ Lahti, ”Nyrkkitappelu kuohutti tunteita” (art.) HS 30.1.1998.

Jälkimmäisen pelin otteluraportin keskiössä olivat puolestaan kaksi tappelua, viisi ulosajoa ja 202 jäähyminuuttia.¹⁹²

Päivälehtien urheilutoimitukset eivät tyypillisesti ottaneet jääkiekon väkivaltaan voimakkaasti kantaa, vaikkakin tappelut, kovat taklaukset ja loukkaantumisiin johtaneet tilanteet olivat maalien ohella pelin avaintapahtumia, joita kuvailtiin usein värikkäästi. Kiistanalaisista tilanteista välitettiin usein omien mielipiteiden sijaan pelin osapuolten näkemyksiä lehdistötilaisuuksista. Helsingin Sanomissa tästä linjasta poikkesi toisinaan Juhani Syvänen kolumneineen, mutta tammikuun kohuottelujen jälkeen myös Kaarlo Sundell kommentoi tapahtunutta kriittisesti. Sundell näki HIFK:n tappeluiden olevan ristiriidassa eurooppalaisen kiekkokulttuurin kanssa pitäen niitä Karttusen tapaan joukkueen peliä sotkevana asiana. Tappeluiden syitä ja niiden selittelyjä hän kuvaili seuraavasti:

*Runsaan jäähysaaliin Espoossa kerännyt IFK-johto selitti, ettei yksin voi tapella. Näinhän se tietysti on. Jotenkin vaikutelmaksi kuitenkin jää, että pelin tökkiessä hermojen hallinta IFK:ssa myös tökkii.*¹⁹³

IFK-johdon selityksiä oli kuultu myös ensimmäisen pelin jälkeen. Valmentaja Raimo Summanen harmitteli tappelussa selkeästi alakynteen jääneen Halkidisin käsivammaa, jonka vuoksi pelaaja ei ollut kyennyt lyömään kunnolla. Tämän lisäksi hän uskoi, että välienselvittely saisi jatkoa tulevissa kohtaamisissa.¹⁹⁴ Tämän kaltaiset tappelut selkeästi hyväksyvät tai jopa niihin rohkaisevat kommentit olivat suoruudeltaan poikkeuksellisia ulostuloja suomalaiselta valmentajalta ja vaikuttivat osaltaan HIFK:n julkikuvaan mediassa. HIFK:lle Summasen suora tapa puhua asioista merkitsi myös taloudellisia tappioita. Summanen haukkui syksyllä 1997 julkisesti liigan kurinpitoa, mikä johti 10 000 markan (2400 € / 2021) sakkoihin.¹⁹⁵ Vuotta myöhemmin avautuminen tuomarilinjasta yhdessä Westerlundin kanssa kevensi seuran kassaa 25 000 markalla (5800 € / 2021).¹⁹⁶

Helsingin paikallisotteluista suurimman kohun aiheutti mestaruutta seuranneen kauden joulukuussa pelattu HIFK-Jokerit. Edellä mainittujen, tappeluiden värittämiä paikallismatsien tavoin HIFK oli jälleen häviävä osapuoli, tällä kertaa vielä varsin tylyin numeroin 0–4. Ulosajot HIFK vei sen sijaan

¹⁹² Sundell, ”Espoole maalit, IFK:lle jäähyt – Uudet voimasuhteet johtivat lähes ennätysmäiseen rangaistussummaan” (art.) HS 1.2.1998.

¹⁹³ Sundell, ”Tappelemisesta harvoin hyötyä kiekkokaukalossa” (kom.) HS 1.2.1998.

¹⁹⁴ Lahti, ”Nyrkkitappelu kuohutti tunteita” (art.) HS 30.1.1998.

¹⁹⁵ Sundell, ”Raimo Summasen puheet saivat hallituskäsittelyn” (art.) HS 15.12.1997, 38.

¹⁹⁶ Jan Calounin taituruus jäi pelin jälkilöylyjen varjoon” (art.) HS 25.10.1998; Rautalin, ”HIFK:n Westerlund kiistää epäurheilijamaisen toiminnan” (art.) HS 28.10.1998.

luvuin 3-2¹⁹⁷, ja ottelun 249 vihellystä jäähyminuutista joukkueen osuus oli 155.¹⁹⁸ Pari päivää myöhemmin SM-liigan kurinpito antoi ulosajetuille HIFK-pelaajille vielä yhteensä kahdeksan ottelun verran pelikieltoja ja valmentaja Summaselle yhden ottelun toimitsijakiellon epäurheilijamaisesta käytöksestä.¹⁹⁹

Helsingin Sanomien urheiluosasto reagoi pelikieltoihin kolmella artikkelilla.²⁰⁰ Keskiössä olivat Liigan kurinpitäjä²⁰¹ Jukka Hirsimäen perustelut pelikielloille. Hirsimäki totesi pelikieltojen olleen ansaittuja, mutta sanoitti samalla myös sen, mikä oli jo aiemmin käynyt ilmi lehtien sivuilta - HIFK pelaajat olivat hankkineet itselleen väkivallan leiman oltuaan toistuvasti osallisina ”isoimmissa kalabaliikeissa”.²⁰² Myös HIFK-johto kommentoi pelikieltoja. Westerlund näki kurinpitäjän tapaan leimautumista tapahtuneen, mutta hieman eri mielessä. Hän ei puolustellut pelaajiensa tekoja, mutta näki pelikielloissa HIFK-lisää. Manageri Kekäläinen taas selitti Trevor Doylen tappelua provosoinnin tulokseksi ja vakuutti tämän olevan Suomessa pelaamassa oikeasti jääkiekkoa, ei ainoastaan tappelemassa.²⁰³

Helsingin Sanomat jatkoi aiheen aktiivista käsittelyä myös seuraavana päivänä, ja aihe nousi hyvin poikkeuksellisesti lehden pääkirjoitukseen *Väkivalta kaukalossa*. Helsingin paikalliskamppailu esitettiin esimerkkinä laajemmasta ongelmasta, jonka selkein ilmentäjä oli Helsingin IFK:

*---väkivallasta, jopa vastustajan tahallisesta ruumiillisesta vahingoittamisesta, on tullut yhä tavallisempi ilmiö jääkiekkokaukalossa.*²⁰⁴

Aiheen ja erityisesti HIFK:n toimien esille nostaminen Helsingin Sanomien merkittävimmälle alustalle osoitti, että otteet kaukalossa todella näyttäytyivät poikkeuksellisen kovina verrattuna aiempaan. Pääkirjoituksessa painotettiin väkivaltaongelmaan puuttumisen tärkeyttä, vaikkei suoranaisia ratkaisuehdotuksia tarjottukaan. Hirsimäen antamat pelikiellot miellettiin oikeaksi

¹⁹⁷ HIFK: Trevor Doyle, ottelurangaistus tappelemisesta; Marko Tuomainen, pelirangaistus tappelemisesta; Jere Karalahti, ottelurangaistus poikittaisesta mailasta. Jokerit: Antti-Jussi Niemi, pelirangaistus tappelemisesta; Jani Rita, pelirangaistus tappelemisesta. Sundell, ”IFK hulinoi, Jokerit teki maalit” (art.) HS 13.12.1998.

¹⁹⁸ Sundell, ”IFK hulinoi, Jokerit teki maalit” (art.) HS 13.12.1998; ”Helsingissä pelattiin ja tapeltiin ja sikailtiin” (art.) ESS 13.12.1998, 28.

¹⁹⁹ Marko Tuomainen ja Jere Karalahti saivat kolmen ottelun pelikiellon Trevor Doylen selvitessä kahdella.

²⁰⁰ Lahti, ”Liigan kurinpitäjä tukisti HIFK:ta” (art.) HS 15.12.1998; Sundell, ”Ruutu poissa loppukauden” (art.) HS 15.12.1998; Lahti ”Tamminen ymmärtää HIFK:ta. Kaksi liigaa ja paikallispelin paine liikaa sietokyvyllä” (art.) HS 15.12.1998.

²⁰¹ Liigalla oli edelleen kurinpitoryhmä, mutta vastuu rikkeiden rankaisussa oli Jukka Hirsimäellä. Vain jos pelaajan rike katsottiin yli kuuden ottelun arvoiseksi, tuli muun kurinpitoryhmän osallistua tapauksen käsittelyyn. Mennander & Mennander 2004, 295.

²⁰² Lahti, ”Liigan kurinpitäjä tukisti HIFK:ta” (art.) HS 15.12.1998.

²⁰³ Sundell, ”Ruutu poissa loppukauden” (art.) HS 15.12.1998.

²⁰⁴ ”Väkivalta kaukalossa” (pk.) HS 16.12.1998.

suunnaksi, mutta niiden vaikutuksiin ja laajempaan merkitykseen suhtauduttiin epäillen.²⁰⁵ Kohupelin käsittely jatkui myös saman päivän urheiluosastolla. Aiheena oli Jere Karalahden poikittaisella mailalla lyönti, joka oli osunut Jokeripelaaja Rami Alankoa niskaan. Kummankin pelaajan ja Helsingin kihlakunnan syyttäjä Hannu Kuusiston kommentit sisältäneessä artikkelissa pyrittiin selvittämään, voisiko teko edetä oikeudenkäyntiin saakka. Sen pahemmin asianomistaja kuin syyttäjäkään eivät kiinnostuneet syytteen nostosta, mikä jätti asian pohtimisen hataralle pohjalle. Iskun saaneelta Alangolta kysyttiin, näkikö tämä jääkiekon väkivaltaistuneen.²⁰⁶ Pelaajan kielteisestä vastauksesta huolimatta artikkeli kysymyksineen ja oikeudellisine pohdintoineen voidaan nähdä yrityksenä tukea pääkirjoituksen keskeisintä ajatusta. Jääkiekon väkivalta oli ongelma, jota ei tulisi noin vain hyväksyä.

HIFK:n väkivaltaisuus näkyi vahvasti lehtien sivuilla kausilla 1997–1998 ja 1998–1999, mutta kaukalotapahtumia voidaan tarkastella myös tilastojen kautta. Kahden kauden runkosarjoissa HIFK:lle vihellettiin hieman alle 21 ja 23 jäähyminuuttia per ottelu,²⁰⁷ kun näitä edeltäneellä ja seuranneella kaudella ottelukohtainen minuuttimäärä oli hieman alle 19.²⁰⁸ Erot ovat selkeät, jos joukkuetta verrataan esimerkiksi paikallisvastustaja Jokereihin, jonka lukemat liikkuivat samaan aikaan noin 14–15 minuutin tuntumassa.²⁰⁹ Vaikka jäähy määrät eivät rinnastu suoraan väkivaltaan,²¹⁰ voidaan mediassa puhuttaneiden tappeluiden ja tilastojen välillä nähdä selkeä yhteys. HIFK-pelaajat pärjäsivät hyvin myös niin sanotussa jäähyörssissä, ja joukkue lähti kevään 1999 Playoffeihin joukkueella, jossa pelasi kolmen perättäisen kauden ”jäähykuninkaat”.²¹¹

3.2 Väkivaltafinaalit

SM-liigan finaalissa kohtasi keväällä 1999 edelliskevään mestari HIFK ja runkosarjan voittaja TPS. Finaalisarja päättyi neljän pelin jälkeen turkulaisten juhliin, mutta pelilliset seikat jäivät uutisoinnissa

²⁰⁵ Ibid.

²⁰⁶ Pusa & Nieminen, ”Voiko Karalahden ehdollinen tuomio muuttua ehdottomaksi?” (art.) HS 16.12.1998.

²⁰⁷ HIFK 1997-1998: 1002 minuuttia (48 ott.); HIFK 1998-1999: 1235 minuuttia (54 ott.). Suikki 1998, 62; Suikki 1999, 62.

²⁰⁸ HIFK 1996-1997: 943 minuuttia (50 ott.); HIFK 1999-2000: 1015 minuuttia (54 ott.) Mennander 1997, 62; Suikki 2000, 57.

²⁰⁹ Jokerit 1997–1998: 682 minuuttia (48 ott.); Jokerit 1998–1999: 816 minuuttia (48 ott.) Suikki 1998, 62; Suikki 1999, 62.

²¹⁰ Jäähyminuutit laskettiin tilastokirjoihin pelaajakohtaisesti, eikä niissä eritelty jäähyjen syitä. Minuutit voivat olla siis seurausta useista 2 minuutin arvoisista, niin sanotusti väkivallattomista rikkeistä, tai vastaavasti 25 minuuttia tilastoihin tuovista tappeluista.

²¹¹ Jarkko Ruutu 1996–1997, 155min. (1.); Toni Mäkiäho 1997–1998, 185min. (1.); Marko Tuomainen 1998–1999, 173min. (1.). Mennander 1997, 59; Suikki 1998, 61; Suikki 1999, 61.

tavallista pienempään rooliin. Ottelusarja voidaan nähdä kaksi kautta kestäneen HIFK:n ja väkivallan välisen flirttailun huipentumana, johon reagoitiin lehdistössä voimakkaammin ja laajemmalla rintamalla kuin kertaakaan aiemmin. Kohun syntyyn vaikutti erityisesti TPS:n voittoon päättynyt kolmas kohtaaminen, joka perjantai-illan pelinä myös televisioitiin. Helsingin Sanomien Heikki Miettinen sanoitti ottelun olleen ”puolittaista väkivaltaa alusta loppuun” ja Juhani Syvänen puolestaan totesi päivää myöhemmin, ettei kumpikaan joukkue ollut mestaruuden arvoinen.²¹²

Kohuottelussa ei tapeltu, vaan ongelmaksi muodostuivat kyynärpäätaklaukset, joita Miettinen kuvaili pelaajien päät vaarantavaksi nykykiekkoilun piirteeksi. Jäähyyntä johtaneita tekoja hän laski pelissä olleen kuusi.²¹³ Ottelun väkivaltaisuus ei tiivistynyt tiettyyn yksittäiseen tilanteeseen, vaikkakin kyynärpäätaklauksista ainoana ulosajoon johtanut Aki Bergin rike ja rangaistuksen oikeudenmukaisuus aiheuttikin puhetta ja eriäviä mielipiteitä.²¹⁴ Ottelun toista, Jani Nikolle korkeasta mailasta tuomittua ulosajoa ei käsitelty mainintaa syvällisemmin.²¹⁵ Sen sijaan kovaa kritiikkiä saivat tuomarit. Miettinen näki kyynärpäätaklausten lisääntyneen liian löysien tuomioiden myötä, ja Etelä-Suomen Sanomissa kuvailtiin tuomaripelin varelle ”tunteikkaimpien pelaajien kypäräanaluset hehkuviksi kiukaiksi”.²¹⁶

Pisimmälle tuomarikritiikissä meni Helsingin Sanomien Risto Forss, joka finaalien sijaan puhui yleisemmin nykykiekon tilasta. Forssin mukaan valta pelin sääntöjen määrittämisestä oli siirtynyt pelaajille ja lajin arvot olivat rapautuneet. Sääntöjen vastaiset taklaukset ja vaarallinen mailapeli oli lisääntynyt. Pelaajien sijaan hän kuitenkin syyllisti kehityksestä tuomareita, jotka eivät kyenneet johtamaan peliä kentällä. Forssin mukaan ongelman voisivat ratkaista entiset aktiivipelaajat, joilta löytyisi tarvittavaa ymmärrystä pelin luonteesta. Nykyinen järjestelmä ei kuitenkaan tarjonnut heille riittävän nopeaa reittiä pääsarjatasolle, minkä vuoksi he eivät lähteneet tuomariuralle.²¹⁷ Forssin kommentista ja Etelä-Suomen Sanomien otteluraportista välittyi vahvasti ajatus siitä, että tuomioiden epäoikeudenmukaisuus kentällä kuumensi pelaajien tunteet ja johti sääntöjen vastaisiin otteisiin. Tuomarikritiikin ohella ei kuitenkaan mainittu millään muotoa pelaajien roolia, mahdollisuutta tunteiden säätelyyn ja itsehillintään.

²¹² Miettinen, ”Kiekkofinaali hulinaa alusta loppuun” (art.) HS 17.4.1999; Syvänen, ”Väkivalta käsin kosketeltavissa” (kol.) HS 18.4.1999.

²¹³ Miettinen, ”Kiekkofinaali hulinaa alusta loppuun” (art.) HS 17.4.1999.

²¹⁴ ”TPS:n hermot kestivät kiihkeään finaalin” (art.) ESS 17.04.1999, 22; Syvänen, ”Väkivalta käsin kosketeltavissa” (kol.) HS 18.4.1999.

²¹⁵ Korkea maila nähtiin usein rikkeenä, joka oli seurausta enemmän huolimattomuudesta kuin tarkoituksellisesta vahingoittamisesta.

²¹⁶ ”TPS:n hermot kestivät kiihkeään finaalin” (art.) ESS 17.04.1999, 22.

²¹⁷ Forss, ”Pelin johtaminen kuuluu erotuomarille” (kom.) HS 17.4.1999.

Juhani Syvänen huomioi kolumneissaan itse väkivallan käyttäjät. Hän näki HIFK:n olleen finaalien aloitteellinen osapuoli, vaikkei antanut puhtaita papereita TPS-pelaajillekaan. Helsinkiläisten otteiden taustalla hän näki toisaalta ongelmat itsehillinnässä mutta myös joukkueen taktiikan:

HIFK on oman pelityylinsä vanki. Se hakee menestystä samalla tyylillä kuin mestarina vuosi sitten. IFK:lla on joukkueessaan vahva poliisiosasto, jonka tehtävänä on vastustajan likvidoiminen. Kun se on työnsä tehnyt, tulevat taitopelaajat esiin ja poimivat kentältä kypsän hedelmän.²¹⁸

Viittasi Syvänen likvidoinnilla sitten tahalliseen vahingoittamiseen tai ainoastaan vastustajan pelin sekoittamiseen aggressiivisella kontaktipelillä, näki hän joka tapauksessa HIFK:n pelityylin tasapainoiluna voiman ja väkivallan välillä. Voittava aggressiivisuus kääntyi helposti tappiolliseen sikailuun. Edellisenä vuonna runkosarjan ylilyönnit oli korvattu pudotuspeleissä itsehillinnällä, mikä oli Syväsen mielestä avain HIFK:n voittamaan mestaruuteen. Sama ei ollut onnistunut TPS:ää vastaan. HIFK:n fyysiset pelaajat olivat epäonnistuneet vastustajan pelin sekoittamisessa ja tästä turhautuneena syyllistyneet törkeyksiin.²¹⁹

Vaikka finaalit ratkesivat rauhallisempaan neljanteen peliin, aiemmin nähdyt väkivaltaisuuDET saivat merkittävän osan vielä loppuottelusarjaa yhteen vetävissä kirjoituksissa. Jääkiekkolehden Jari Perkiö pureutui omassa kommentissaan Syväsen tavoin HIFK:n pelityyliin. Hänen mukaansa NHL-tyyppisellä viihdyttävällä, aktiivisella ja suoraviivaisella kontaktilätkällä oli myös pimeämpi puoli. Pahimmillaan kaukalossa nähtiin pelaajien sijaan oikeuden omiin käsiin ottavia ”gangstereita”. Perkiö ei maininnut tappeluita, mutta kritisoi HIFK:n taklauspelejä, johon sisältyi hänen mukaansa liian usein sääntöjen vastaisia suorituksia. Hän tuomitsi myös erittäin jyrkästi finaalissa nähdyt tilanteet, joissa HIFK-pelaajat olivat ajaneet tarkoituksellisesti TPS maalivahti Miikka Kiprusoffin päälle. Perkiö kuvasi maalivahdin koskemattomuutta jääkiekon pyhimmäksi säännöksi, jonka rikkominen johtaisi NHL:ssä pelin koodiston mukaisesti väistämättä tappeluun.²²⁰ Kahdessa ensimmäisessä finaalissa tapahtuneet yliajot oli huomioitu maltillisempaan sävyyn myös Urheilulehdessä ja Helsingin Sanomissa, joissa oli nimetty myös tekojen toteuttaja; HIFK:n kapteeni Jarkko Ruutu.²²¹

²¹⁸ Syvänen, ”Väkivalta käsin kosketeltavissa” (kol.) HS 18.4.1999.

²¹⁹ Ibid.

²²⁰ Perkiö, ”Vain jääkiekkoilua” (kom.) Jääkiekkolehti 4/1999, 48.

²²¹ Laine, ”Toipuvatko turkulaiset tyrmäysiskusta?” (art.) UL 16.4.1999, 20–21; Syvänen, ”Kun tyyli taju pettää kaukalossa” (kol.) HS 16.4.1999.

Liigan kurinpitäjä Jukka Hirsimäki ripitti HIFK:n valmentajakaksikkoa Helsingin Sanomissa. Hirsimäen mukaan valmentajien pelikauden aikainen liigan tuomari- ja kurinpitotoiminnan julkinen kritisointi oli paitsi muodoltaan tahditonta myös tarkoitushakuista julkisuuspeliä, jolla pyrittiin tuomarilinjan muokkaamiseen joukkueen pelityyliä tukevaksi.²²² Saman oli todennut edellisenä päivänä myös Juhani Syvänen, jonka mukaan Westerlund ja Summanen olivat tavoitteessaan usein myös onnistuneet.²²³ Toimittaja sanallisti seuraavana syksynä kaksikon vielä selkeämmin väkivaltaisuuksien taakse, kun valmentajat aloittivat uuden seuransa Jokerien peräsimmä. Syvänen pohti, josko väkivalta vaihtaisi kotipesää HIFK:sta Jokereihin valmentajakaksikon mukana.²²⁴ Arvaus ei mennyt aivan pieleen, vaikei Jokerit yltänytkään lehtiotsikoihin HIFK:n tavoin. Narripaitojen jäähymäärät kasvoivat kaudella 1999–2000 huomattavasti aiemmasta.²²⁵

TPS:n päävalmentaja Hannu Jortikka sai virkaveljistään poiketen lehdiltä kiitosta. Hän totesi ratkaisevan pelin jälkeisissä haastatteluissa voitontavoittelun menneen liian pitkälle ja jääkiekkoihmisillä olevan pohdinnan paikka lajin tulevaisuuden suhteen.²²⁶ Jortikan kommentit päätyivät myös urheilusivujen ulkopuolelle, ja esimerkiksi Helsingin Sanomien pääkirjoitussivun Muut lehdet -osio sai kuvaavan otsikon, *Jääkiekko menossa väärään suuntaan*.²²⁷ Kauden päätyttyä keskustelun painopiste siirtyikin finaalien yksittäisistä tapauksista, tuomarivirheistä ja HIFK:sta yleisemmälle tasolle lajin imagoon ja väkivaltaan ilmiönä.

Urheilulehden ykkösaukeamalla kysyttiin, *Onko jääkiekko urheiluperheen musta lammas?* ja vedettiin samalla keskusteluun mukaan myös uusi osanottaja, SLU²²⁸ ja sen eettinen toimikunta. Edellisvuonna perustetun toimikunnan tarkoituksena oli selvittää liikunnan arvoja uhkaavien ongelmien torjumista ja se oli julkaissut lajiliitoille alkuvuodesta eettiset suositukset. Artikkelissa huomautettiin kriittiseen sävyyn myös jääkiekon kuuluvan lajiliittoihin ja kyseltiin eettisen toimikunnan puheenjohtajan Carl-Olaf Homénin mielipidettä jääkiekon tilasta. Homénin varovaisista vastauksista huolimatta kirjoitus osoitti SM-liiga finaalien ja eettisten suositusten välillä olevaa ristiriitaa. Esille nostettiin sitaatti SLU:n taannoisesta kokouksesta:

²²² Lahti, ”Kurinpitäjä Hirsimäeltä kovat syytökset HIFK:lle” (art.) HS 19.4.1999.

²²³ Syvänen, ”Väkivalta käsin kosketeltavissa” (kol.) HS 18.4.1999.

²²⁴ Syvänen, ”Kuria kiekkokaukaloon ja taloudenpitoon” (kol.) HS 19.9.1999.

²²⁵ Jokerit 1998–1999: 816 minuuttia (54 ott.); Jokerit 1999–2000: 1115 minuuttia (54 ott.) Suikki 1999, 62; Suikki 2000, 57.

²²⁶ TPS:lle kiekkokulta” (art.) ESS 19.04.1999 1; Paavola, ”Hannu Jortikka johti TPS:n yllätysmestariksi” (art.) ESS 19.04.1999, 9; Paavola, ”Rauha palasi, mutta arvet jäivät” (kom.) ESS 19.04.1999, 9.

²²⁷ ”Muut lehdet – Jääkiekko menossa väärään suuntaan” (pk.) HS 20.4.1999; ks. myös ”Muut lehdet – Jääkiekko vai pahoinpitelyrikos?” (pk.) HS 21.4.1999.

²²⁸ *Suomen Liikunta ja Urheilu ry.* Vuonna 1993 perustettu suomalaisen urheilun kattojärjestö korvasi aikaisemman useamman keskusjärjestön urheilujärjestelmän.

*Koska urheiluliike kokonaisuutena on nuorison suosituin ja tärkein vapaa-ajanviettotapa, täytyy eettisten normien olla sillä tasolla, että urheiluliikkeen antamat mallit nuorisolle kestävät kriittisenkin tarkastelun.*²²⁹

Lause tiivisti paitsi artikkelin näkökulman myös laajemman finaalien jälkeen käydyn väkivaltakeskustelun lähtökohdan. Jääkiekko, tai ainakin osa siitä, oli vahvasti ristiriidassa urheilulle mielletyn kasvatuksellisen ja moraalisesti hyvän ideaalin kanssa. Näkökulma oli toki tullut esille jo esimerkiksi 1980-luvun Helsingin Sanomien urheilusivujen ulkopuolisissa kannanotoissa. Vuosituhannen lopulla se kuitenkin nousi keskeisempään asemaan jääkiekon väkivaltakeskustelussa kuin kertaakaan aiemmin. Urheilulehdessä teema näkyi myös uuden kulttuuriministerin Suvi Lindenin haastattelussa. Lehden vakituinen ”noin 50 kysymystä” -juttu oli otsikoitu Lindenin vastausta lainaten ”*Kiekkoilijat ovat unohtaneet esimerkin voiman*”, vaikka kysymyksistä ainoastaan kolme koski jääkiekkoa.²³⁰

Linden ja Homén kommentoivat jääkiekkoa myös Helsingin Sanomille,²³¹ mutta Urheilulehti jatkoi lehdistä aktiivisinta linjaa. Yksi kevään perusteellisimmista kannanotoista oli Kuudennen miehen *Ei väkivallalla väkivaltaa vastaan*, jossa ensinnäkin tuomittiin lajitoimijoiden toisinaan esittämä argumentti tappelun peliä siistivästä vaikutuksesta. Kirjoituksessa esitettiin huoli SM-liigassa menneellä kaudella nähdystä oireilusta ja painotettiin Jortikan tavoin, että lajin olisi oma-aloitteisesti pyrittävä sisäiseen muutokseen. Kirjoitus voidaan nähdä tietynlaisena yrityksenä määrittää se, mikä oli perinteistä urheilua ja oikeanlaista jääkiekkoa. Näihin määritelmiin eivät tappelut kuuluneet. Kuudes mies nosti lisäksi esille katsojien roolin jakaen heidät kahteen ryhmään. Urheilun aatteesta vieraantuneet väkivallan kannattajat kuvattiin selkeäksi vähemmistöksi, kun taas toista puolta kuvailtiin tavalla, jossa yhdistyivät urheilun perinteiset arvot ja lajin uusi kaupallistunut suunta:

*Hyvää ja kestäväää bisnestä ovat yleisön ja kannattajuuden perustana perheet, äidit, isät ja lapset, joille urheilulla on pysyvää ja moniulotteista arvoa. Hyvälle asiakkaalle urheilu ei ole vain aggressiivisten paineiden purkamiseen liittyvää riehuntaa.*²³²

²²⁹ Ibid.

²³⁰ Palo, ””Kiekkoilijat ovat unohtaneet esimerkin voiman”” (art.) UL 23.4.1999, 6.

²³¹ Pusa, ”Onko SLU:n eettinen ohjeistus pelkkä paperitiikeri?” (art.) HS 21.4.1999; Aaltonen, ”Suvi Lindén perää ryhtiä urheiluun” (art.) HS 27.4.1999.

²³² Kuudes mies, ”Ei väkivallalla väkivaltaa vastaan” (kol.) UL 30.4.1999, 4.

SM-liigan finaalit aiheuttivat kannanottoja jääkiekon väkivaltaan laajemmalla rintamalla kuin kertaakaan aiemmin. Aihe nousi esille myös eduskunnassa ja Ylen A-talkissa.²³³ Aiemmista väkivaltakeskusteluista ainoana jokseenkin saman tasoisena vertailukohtana voidaan pitää ainoastaan edellisen vuosikymmenen Ari Lähteenmäen kohua, jolloin keskusteluun oli yhdistynyt harvinaisesti oikeudellinen näkökulma. Vuoden 1986 tapaus nähtiin lehdissä kuitenkin enemmän poikkeuksena, kun taas kevään 1999 finaalit olivat merkki laajemmasta lajia koskevasta ongelmasta. Julkisessa keskustelussa esitetyt muutosvaatimukset eivät kuitenkaan johtaneet liigajohdon puolelta merkittäviin julkisiin ulostuloihin tai toimenpiteisiin. Seuraavalle kaudelle toteutettiin tuomariuudistus, jonka myötä otteluissa tuomitsi yhden päätuomarin sijaan kaksi, mutta muutosprosessi oli ollut käynnissä jo ennen kevään finaalieja. Väkivaltakeskustelu joka tapauksessa hiljeni seuraavalla kaudella, eikä myöskään HIFK noussut enää otsikoihin edelliskauden tapaan.²³⁴

Kevään 1999 väkivaltakeskustelun ”ryöpsähdystä” voidaan selittää eri tekijöillä, joista olennaisin oli kaukalossa konkreettisesti tapahtunut muutos. SM-liiga muuttui vuosituhatlupien lopussa väkivaltaisempaan suuntaan, mikä todettiin myös Liikuntatieteellisen Seuran julkaisussa.²³⁵ HIFK:n kovat otteet ja tappeluherkkyys aiheuttivat lehdissä voimakasta kritiikkiä kahden kauden ajan. Aiempaa voimakkaampaa reagoimista voi osaltaan selittää se, että kevään 1999 väkivaltaisuuDET tapahtuivat kauden seuratuimmissa otteluissa, joista esimerkiksi väkivaltaisina kolmas ottelu televisioitiin MTV3-kanavalla. Myös lajin 1990-luvulla voimakkaasti kasvanut medianäkyvyys todennäköisesti vaikutti kritiikin suuruuteen, sillä lisääntynyt kirjoittelu heijastui luonnollisesti myös negatiivisiin asioihin.

Toisaalta vuosituhatlupien lopun lehdistökritiikkiä voidaan selittää jääkiekon ulkopuolisilla tekijöillä. Ensinnäkin urheilun eettisyydestä käytiin 1990-luvulla aiempaa enemmän keskustelua, mikä liittyi osaltaan urheilun kaupallistuvaan luonteeseen. Niin sanotut lieveilmiöt nousivat jääkiekon väkivallan lisäksi myös laajemmin vuosikymmenen lopun julkiseen keskusteluun. Vuonna 1998 miesten superpesiksessä paljastui viisi sopupeliä, mikä johti useisiin petostuomioihin oikeudessa. Myös dopingista kohuttiin lehtien sivuilla samana vuonna, kun STT väitti suomalaishihtäjä Jari Räsänen ostaneen kasvuhormonia. Syytöstä selviteltiin oikeudessa saakka, jossa STT hävisi jutun. Julkista keskustelua urheilun eettisyydestä lisäsi entisestään vuonna 1998 perustettu SLU:n eettinen toimikunta sekä vuonna 1999 voimaan astunut liikuntalaki. Laissa säädettiin urheilujärjestöjen

---

²³³ STT, ”Jääkiekon väkivalta huolestutti kansanedustajia” (art.) ESS 23.04.1999, 14; Fränti, ”Väkivalta kaukalossa” (kom.) HS 26.4.1999.

²³⁴ ks. kuitenkin Lahti, ”Hannes Hyvösen käsittämätön kostoretki” (art.) HS 6.12.1999.

²³⁵ Kivinen, Mesikämnen & Metsätokila 2000, 73–74; 135–137.

valtionavustusten perusteeksi eettisesti kestävä urheilu.²³⁶ SM-liigan finaalit ajoittuivat siis hetkeen, jolloin julkisessa keskustelussa lajin väkivaltaisuutta tulkittiin hyvin erilaisista lähtökohdista kuin esimerkiksi edellisellä vuosikymmenellä.

Kevään 1999 kirjoittelua voidaan tarkastella myös väkivaltaa yleisesti koskevan julkisen keskustelun kautta. 1990-luvulle ajoittunut median murros lisäsi keskustelua tv-väkivallan vaaroista, ja SM-liigan finaalien jälkeen jääkiekon väkivalta yhdistettiinkin muutamassa lehtijutussa yleisempään väkivaltaviitteeseen.²³⁷ Väkivallasta oli tullut myös iltapäivälehdissä hyvin suosittu kirjoittelun aihe. Vuonna 2002 julkaistun oikeuspoliittisen tutkimuksen mukaan iltapäivälehtien etusivujen väkivaltautisointi lisääntyi selvästi vuosien 1980–1997 välillä.²³⁸ Väkivalta oli siis jääkiekon ulkopuolellakin aihe, joka puhutti paljon ja jota käsiteltiin mediassa aiempaa enemmän.

---

²³⁶ Kokkonen 2015, 295–297; Virtapohja 1999, 57–58.

²³⁷ Kajava, ”Tv näyttää ihan mitä vain” (kom.) HS 4.5.1999; Hakala, ”Esalainen – Kuoleman kauppiat” (kol.) ESS 15.05.1999, 2.

²³⁸ Kivivuori, Kemppi & Smolej 2002, 82.

4 KÄSKYTTÄJIÄ, TOISINAJATTELIJOITA JA ASIANTUNTIJOITA

2000-luvulle tultaessa jääkiekko oli saavuttanut Suomessa ennennäkemättömän suosion ja mediassa kiekolle sovitettiin jopa kansallislajin viittaa päälle.²³⁹ Edellisellä vuosikymmenellä maajoukkue oli arvokisamenestyksellään²⁴⁰ noussut suurten kiekkomaiden kerhoon, SM-liiga oli tuotteistanut pääsarjatiekkoilun menestyksekkäästi ja Suomeen oli rakennettu yli 100 uutta jäähallia.²⁴¹ Vuosituhannen taitteessa SM-liiga ja viimeisetkin seurat HPK:ta lukuun ottamatta muuttuivat osakeyhtiöiksi. Suosion ohella kasvaneella mediahuomiolla oli kuitenkin myös varjopuolensa, mikä oli näkynyt jo vuosituhannen viimeisten liigafinaalien yhteydessä aikaisempaa voimakkaampana kritiikkinä. Tässä luvussa tarkastelen väkivaltakeskustelun jatkumista 2000-luvun puolella. Keskusteluun otettiin osaa kevään 1999 tapaan hyvin monesta suunnasta, mutta vuosien 2000-2005 välisenä aikana erityisesti jääkiekkovalmentajat nousivat suurimpien kohujen keskiöön. Urheilun väkivalta kiinnosti vuosituhannen taitteessa myös jääkiekon ja lehdistön ulkopuolella. Opetusministeriön Urheiluoikeuden projekti tuotti kaksi aihetta koskevaa tutkimusta. Kinnusen (1999) liseniaattitutkimuksen aiheena oli urheilijan rikosoikeudellinen vastuu toisen urheilijan vahingoittamisesta, ja Mikkonen (2001) puolestaan tutki urheiluväkivaltaa vahingonkorvausten näkökulmasta.

4.1 Noutaja

30. marraskuuta vuonna 2000 pelattu HIFK-Jyp ottelu nosti jääkiekon väkivallan taas voimakkaasti julkiseen keskusteluun. HIFK:n Veli-Pekka Kautonen sai pelissä ottelurangaistuksen taottuaan nyrkein Jyp-pelaaja Jussi Pesosta, joka pyrki tilanteessa ainoastaan suojaamaan itseään. Teko itsessään tuskin olisi aiheuttanut sen suurempia otsikoita, sillä Pesonen ei loukkaantunut tilanteessa. Kohun syntyyn vaikutti sen sijaan HIFK:n päävalmentaja Ismo Lehkosen toiminta. Aiemmin ottelussa Pesonen oli taklannut HIFK:n Martin Stepanekia selän puolelta saamatta teostaan rangaistusta, mihin Lehkonen reagoi vaihtoaitiosta huutamalla: ”Nyt tuli Pesoselle noutaja – ja lujaa”. Tämä tallentui myös ottelun tv-lähetykseen. Kosta ennakoiva huuto herätti kysymyksen siitä, oliko

²³⁹ Isotalo 2016, 71; ”Jääpallon varjosta Suomen kansallispeliksi” (art.) UL 8.10.1999, 9–10.

²⁴⁰ Suomi sai hopeaa vuosien 1992, 1994, 1998 ja 1999 MM-kisoista ja pronssia vuosien 1994 ja 1998 olympialaisista.

²⁴¹ 1980-luvun lopulla Suomessa oli noin 60 jäähallia ja vuosituhannen taitteessa lukema oli yli 170. Rantala 2018, 299.

valmentaja käskenyt pelaajansa tappelemaan. Vaikka tätä ei voitu näyttää toteen valmentajan ja pelaajan kiistäessä väitteen, tuomitsi liigan kurinpito Lehkosen kymmenen ottelun toimitsijakieltoon epäurheilijamaisesta käytöksestä. Kautosta rangaistiin viidellä pelillä yksipuoliseksi jääneestä tappelusta. Rangaistusten perusteluissa painotettiin tapauksen kostoluonnetta. Kautosen nähtiin ottaneen oikeuden omiin käsiinsä ja Lehkosen vähintäänkin provosoineen pelaajaansa tähän. Tuomioon vaikutti myös Lehkosen pelin jälkeiset kommentit, joista välittyi niin ikään kostaminen.²⁴²

*Jos neljä tuomaria kentällä ei näe tarpeeksi hyvin, niin pelaajat ottavat ohjat omiin käsiin. Kuitti tulee varmasti. Joko se tulee samassa ottelussa, seuraavassa pelissä tai joskus, mutta se tulee varmasti.*²⁴³

Lehkosen kommentit eivät olleet sisällöltään poikkeuksellisia, sillä lajipiireissä tappelu nähtiin usein nimenomaan reaktiona vastustajan tekemään vääryyteen. Se oli pelin sisäinen rankaisumenetelmä.²⁴⁴ Toisaalta pelaajat ja valmentajat eivät juuri koskaan puhuneet tappeluiden yhteydessä kostamisesta, sillä termi oli negatiivinen hieman samalla tapaa kuin väkivalta. Lehkosen kommenteissa miellelyhtymät koston olivat kuitenkin väistämättömät. Ottelussa kuultu uhkaus oli myös ristiriidassa lajin sisäisten normien kanssa. Rehti tappelu nähtiin spontaanina tapahtumana, joka tapahtui pelaajien itsenäisen päätöksen seurauksena, ei valmentajan käskystä.

Vaikka ensiraporteissa ei mainittu mitään Lehkosen osuudesta tappeluun,²⁴⁵ yksityiskohdat nousivat vähitellen lehtien sivuille²⁴⁶ ja lopulta kohu henkilöityi vahvasti nimenomaan valmentajaan. Esimerkiksi Urheilulehdessä Lehkosen naama koristi pelikieltoja seuranneen numeron etusivua ja pääkirjoitusta. Valmentajaa myös haastateltiin lehden vakituiseen ”Noin 50 kysymystä” -juttuun. Pääkirjoituksessa Lehkosen toiminta tuomittiin lajiin kuulumattomana ja liigan tuomiota pidettiin oikeutettuna ja jämäkkänä.²⁴⁷ Tämä näkemys jaettiin urheilujournalistien osalta melko yksimielisesti, ja aiheesta nähtiin suorat kannanotot niin Helsingin Sanomissa kuin Etelä-Suomen Sanomissa.²⁴⁸ Toisaalta Urheilulehdessä nostettiin esille kuluneelta kaudelta samankaltainen tapahtuma, jossa ainoana erona oli se, ettei valmentaja ollut huutanut käskytystä tv-kameroille.²⁴⁹ Lehkonen itse

²⁴² STT, ”HIFK:lle kovat rangaistukset” (art.) ESS 5.12.2000, 22; Miettinen, ”Lehkonen pannassa 10 ottelua” (art.) HS 5.12.2000.

²⁴³ Miettinen, ”Lehkoselle ja Kautoselle kovat rangaistukset” (art.) HS 2.12.2000

²⁴⁴ Jokisipilä 2014, 47.

²⁴⁵ ”Calounilla vahva paluu SM-liigaan” (art.) ESS 1.12.2000, 27; Miettinen, ”Jan Caloun löysi heti ratkaisijan tehot” (art.) HS 1.12.2000.

²⁴⁶ Miettinen, ”Lehkoselle ja Kautoselle kovat rangaistukset” (art.) HS 2.12.2000; STT, ”Tapaus Ismo Lehkonen käsittelyssä maanantaina” (art.) ESS 02.12.2000, 25; Syvänen, ”HIFK eksyi väärälle polulle” (kol.) HS 4.12.2000.

²⁴⁷ ”Mölykello kauas kuuluu” (pk.) UL 8.12.2000, 4.

²⁴⁸ Miettinen, ”SM-liiga on tosissaan” (kom.) HS 5.12.2000; Paavola, ”Hyvä linjanveto” (kom.) ESS 5.12.2000, 22.

²⁴⁹ ”Mölykello kauas kuuluu” (pk.) UL 8.12.2000, 4.

painotti, ettei hänen huutonsa ollut käskytyks, vaan kyse oli normaalista peliin kuuluvasta ”psykologisesta sodankäynnistä ja alakulttuurisesta huutelusta”.²⁵⁰

Noutaja-tapaus muistutti henkilöitymisellään vahvasti Lähteenmäen kohua, mutta laajuudeltaan ja teemoiltaan se oli lähempänä vuoden 1999 finaalien jälkeistä keskustelua. Jääkiekon arvot nousivat keskusteluun vahvasti mukaan, ja lajin tilasta esitettiin jälleen huolestuneita arvioita, myös urheilusivujen ulkopuolella. Etelä-Suomen Sanomien Veli-Pekka Paavolan mukaan suomalaisten jääkiekkofanien keskuudessa oli nähtävissä väkivallan ihannointia,²⁵¹ ja lehden ykkösaukeamalla Lehkosta ei pidetty valmentajakunnassa poikkeuksena, vaan kostomentaliteetin nähtiin pesiytyneen syvälle lajiin.²⁵² Myös kasvatukselliset argumentit nousivat esille, ja huippukiekon antamasta esimerkistä nuorisolle oltiin huolissaan.²⁵³ Lehkonen painotti puolestaan vahvasti sitä, kuinka SM-liigan bisnesurheilu ja juniorikiekko toimivat hyvin erilaisten arvojen ohjaamina.²⁵⁴

Keskustelu tapauksesta oli poikkeuksellisen moniäänistä. Aihe puhutti eduskunnassa aivan kuten puolitoista vuotta aiemmin,²⁵⁵ mutta aiemmasta poiketen tapaus eteni myös poliisitutkintaan. Helsingin Sanomissa urheiluväkivallan oikeudellisia rajoja spekuloidiin asiantuntijalausuntojen kera hieman samaan tapaan kuin aikoinaan Lähteenmäen tapauksen käsittelyssä.²⁵⁶ Lehkonen ja Kautonen kävivät poliisikuulusteluissa, ja vaikei syytteitä nostettu, piti tutkinta aihetta julkisuudessa vuoden vaihteen yli.²⁵⁷ Juhani Syvänen pohti joulukuun puolella, josko muutaman tapauksen johtaminen syytteen nostoon voisi tehdä jääkiekolle jopa hyvää. Väkivaltakeskustelun luonnetta ja kiekkoapiirien suhdetta muuhun yhteiskuntaan hän kuvaili seuraavasti:

*Jääkiekkopomojen suurin päänsärky onkin se, miksi jääkiekko on nykyisin jatkuvasti sotajalalla yhteiskuntaa vastaan. Ministerit, kansanedustajat ja oikeusoppineet eivät pohdi kaukaloväkivallan syvintä olemusta kerätäkseen pisteitä. Useimmat heistä ovat huolissaan hienon pelin imagosta.*²⁵⁸

Siinä missä muu yhteiskunta oli huolissaan jääkiekon tilasta, ei näkemys ollut kiekkoilijoiden keskuudessa sama. STT osallistui väkivaltakeskusteluun poikkeuksellisen aktiivisesti kysyen

²⁵⁰ Partanen, ””SM-liigalla ja juniorikiekolla ei ole mitään tekemistä keskenään”” (art.) UL 8.12.2000, 16.

²⁵¹ Paavola, ”Hyvä linjanveto” (kom.) ESS 5.12.2000, 22.

²⁵² Hakala, ”Esalainen – Oikeus omiin käsiin” (kol.) ESS 9.12.2000, 2.

²⁵³ ks. myös Jantunen, ”Nuijia ja noutajia” (kol.) Suomen Kuvalehti 8.12.2000, 63; Levä; Kanerva, ”Leikin loppu – vai uuden alku?” (art.) HS 14.1.2001.

²⁵⁴ Partanen, ””SM-liigalla ja juniorikiekolla ei ole mitään tekemistä keskenään”” (art.) UL 8.12.2000, 16.

²⁵⁵ Lahti, ”Hallitus otti kantaa kaukalon tapahtumiin eduskunnan kyselytunnilla” (art.) HS 10.12.2000.

²⁵⁶ Reinboth, ”Korkein oikeus vihelsi jo pelin poikki” (art.) HS 10.12.2000.

²⁵⁷ Miettinen, ”Poliisi kuuli IFK:n Lehkosta” (art.) HS 15.12.2000; STT, ”Kaukalotappelusta tuskin syytteitä” (art.) HS 5.1.2001; STT, ”Lehkonen ja Kautonen eivät joudu syyteharkintaan” (art.) HS 9.1.2001.

²⁵⁸ Syvänen, ”Terapiaa lakituvasta” (kol.) HS 11.12.2000.

kaikkien liigajoukkueiden kapteeneilta, oliko jääkiekko väkivaltaistunut. Valtaosa pelaajista ei allekirjoittanut väitettä. He näkivät julkisuusmyllyn ylireagointina ja antoivat jääkiekon kehityksestä pidemminkin päinvastaisen tulkinnan – ennen oli rajumpaa.²⁵⁹ Vuodenvaihteen jälkeen myös Jääkiekkolehden kolumnissa nähtiin hieman saman suuntaista suhtautumista, nimenomaan median reagoinnin osalta. Vakiokolumnisti ”Mies maskin takaa” oli sitä mieltä, että kiekkoilijat tulivat usein väärinymmärretyksi puhuessaan pelin luonteesta. Se mikä oli kovaa mutta rehtiä lajitoimijoille, tulkittiin brutaaliksi kiekkopiirien ulkopuolella.²⁶⁰

Väkivaltakeskustelu jatkui kevään 2001 puolella poikkeuksellisen pitkään, mutta keskustelun painopiste muuttui olennaisesti. Noutaja-tapauksen käsittely hiipui tammikuun puolen välin jälkeen selvästi. Tietylnainen pääte piste nähtiin kuun taitteessa, kun Lehosesta tuli HIFK:n seurahistorian ensimmäinen kesken kauden potkut saanut päävalmentaja. Potkujen perusteluissa painotettiin aiemman kohun sijaan joukkueen menestymiseen liittyviä tekijöitä.²⁶¹ Samaan aikaan Helsingin Sanomien mielipidepalstalla julkaistiin näkyvä kirjoitus, joka jatkoi jääkiekon väkivallasta käytyä julkista keskustelua ja siirsi keskustelun painopisteen juniorikiekon puolelle. Itseen lajin parissa toimivaksi vanhemmaksi kuvaillut nimimerkki JK nosti esille helsinkiläisen b-juniorijoukkueen väkivaltaisuuksiin johtaneen pelin. Hän antoi juniorikiekosta hyvin väkivaltaisen kuvan ja painotti muutoksen välttämättömyyttä. Asenteiden muuttamiseksi hän näki äärimmäisenä mutta varteenotettavana vaihtoehtona tahallisten vahingoittamisten viemisen poliisitutkintaan.²⁶²

Jääkiekon väkivalta-aiheen ajankohtaisuutta ja aiemman Noutaja-tapauksen vaikutusta kuvasti hyvin se, että mielipidepalstalle kirjoittivat omat vastineensa niin jääkiekkoliiton varapuheenjohtaja Harry Bogomoloff, kuin Suomen ulkoministeri Erkki Tuomioja. Edellinen kirjoitti lehteen viisi päivää JK:n avauksen jälkeen korostaen Jääkiekkoliiton suhtautuvan vääränlaiseen peliin vakavasti ja käsittelevän teoista tehdyt rangaistusraportit asiaankuuluvalla tavalla. Samalla hän painotti ennaltaehkäisyn tärkeyttä ja siirsi vastuuta vanhempien, valmentajien ja pelaajien suuntaan.²⁶³ Bogomoloff asetteli kirjoituksensa sanat kuitenkin tavalla, joka sai Erkki Tuomiojan kirjoittamaan kriittisen vastineen jääkiekkopomolle:

Pari lausetta kirjoituksessa jäi erityisesti askarruttamaan. ”Vastustajaa tulee kunnioittaa ja tarpeetonta väkivaltaa välttää. Mailalla lyömiset, varsinkaan pelitilanteen ulkopuolella, eivät kuulu jääkiekkoon.” En usko olevani ainoa reilun pelin

²⁵⁹ STT, ”Kaukaloväkivalta ei ole yleistymässä SM-liigassa” (art.) ESS 21.12.2000, 27.

²⁶⁰ Mies maskin takaa, ”Yleisö ei puhu kiekkokieltä” (kol.) (mp.) JL 2/2001, 74.

²⁶¹ UT, ”HIFK:ssa potkaistiin historiaa” (art.) ESS 3.2.2000, 22.

²⁶² JK, ”Kiekkokaukalon pahoinpitelyt tutkittava ja tuomittava” (mp.) HS 2.2.2001.

²⁶³ Bogomoloff, ”Pelirikkeestä rangaistaan” (mp.) HS 7.2.2001.

*kannattaja, joka toivoo Bogomoloffilta täsmennystä siihen, mikä on jääkiekossa tarpeellista väkivaltaa ja milloin mailalla lyöminen pelitilanteessa on hyväksyttävää.*²⁶⁴

Helsingin Sanomissa nähty keskustelu, johon sisältyi edellisten lisäksi myös urheilusivuilla julkaistu artikkeli ja urheilupsykologin kommentti,²⁶⁵ päättyi Bogomoloffin toiseen puheenvuoroon, jossa tämä totesi lyhyesti Jääkiekkoliiton tuomitsevan väkivallan.²⁶⁶ Juniorikiekkoilusta käyty keskustelu sai myös Suomen Kuvalehden osallistumaan aiheen käsittelyyn. Tyypillisesti jääkiekkoon ja sen väkivaltaan passiivisesti suhtautunut yleisaikakausilehti julkaisi maaliskuun lopulla kevään ja koko kauden laajimman jääkiekon väkivaltaan liittyvän kirjoituksen, josta välittyi vahvasti myös Lehkosen kohussa korostunut kostamisteema. Lehti oli teettänyt B-junioreiden SM-sarja pelaajille kyselyn, jossa selvitettiin heidän näkemyksiään jääkiekon fyysisyydestä, väkivallasta ja kostamisesta. Kysely heijasti sitä huolta, joka oli noussut jo aiemmin kauden aikaisessa väkivaltakeskustelussa esille – huippukiekkoilun esimerkkivaikutuksesta nuorille oltiin huolissaan. Vaikka artikkelissa ei suhtauduttu tuomitsevasti pelaajien vastauksiin, viestivät pelaajien vastaukset kostamisen ja väkivallan hyväksymisen olevan juniorien keskuudessa yleistä. Artikkelin suorissa sitaateissa painotettiin erityisesti kahden HIFK-juniorin ääripäitä edustaneita vastauksia: ”Yleensä nyrkillä sovitaan”.²⁶⁷

Vaikka Juhani Syvänen totesi kauden 2000–2001 päätteeksi SM-liigan tilanteen olevan väkivallan suhteen parempi kuin edellisen vuosikymmenen lopulla,²⁶⁸ kauden aikana lehtien sivuilla käyty väkivaltakeskustelu nousi samaan luokkaan kuin pari vuotta aiemmin. Marraskuun lopulla käynnistynyt keskustelu jatkui juniorikiekkoilun mukaan tulon vuoksi aktiivisena poikkeuksellisen pitkään, maaliskuun 2001 loppuun saakka. Helsingin Sanomien urheiluosaston kommentissa todettiin keväällä asia, joka kuvasi hyvin paitsi kuluneen kauden tilannetta myös laajemmin vuosituhannen taitteen julkista keskustelua; ”Jääkiekko ja väkivalta ovat sanapari, jotka liitetään yhteen yhä useammin”.²⁶⁹

²⁶⁴ Tuomioja ”Milloin lyöminen on hyväksyttävää?” (mp.) HS 8.2.2001.

²⁶⁵ Pusa, ”Jääkiekkoliitto selvittää nuoren pelaajan kaukalopahoinpitelyn” (art.) HS 3.2.2001; Kaski, ”Väkivaltaisuuden takana vääristynyt arvomaailma” (mp.) HS 7.2.2001.

²⁶⁶ Bogomoloff, ”Tuomitsemme väkivallan” (mp.) HS 10.2.2001.

²⁶⁷ Pöntinen, ”Saa kostaa” (art.) Suomen Kuvalehti 23.3.2001, 26–33.

²⁶⁸ Syvänen, ”Pelaajien terveys liigan huolena” (kol.) HS 19.3.2001.

²⁶⁹ Lavonius, ”Kansa saa mitä kansa haluaa” (kom.) HS 31.3.2001.

4.2 ”Erilaisten arvojen mies”

”Jos tämä on tulevaisuuden pelitapa, kehottaisin pikkupojan isänä poikaani lopettamaan jääkiekkoilun.”²⁷⁰

Näin totesi Alpo Suhonen Ilta-Sanomille keväällä 2003 Helsingin paikalliskamppailun jälkeen ja käynnisti kommentteillaan jälleen keskustelun jääkiekon väkivallasta. Yhtäläisyytenä parin vuoden takaiseen Noutaja-tapaukseen oli se, että aivan kuten Lehkonen, myös Suhonen toimi HIFK:n päävalmentajana ja keskustelu henkilöityi jälleen nimenomaan valmentajan ympärille. Näkökulma oli kuitenkin toinen. Siinä missä Lehkonen oli joutunut kommentteillaan syytetyn penkille, Suhonen sai kommentteistaan kiitosta. Jääkiekkovalmentajilta oli totuttu kuulemaan useammin vähättelyä kuin rohkaisua väkivallasta keskusteluun.

Suhosen kommentit kirvoittanut peli Jokerit-HIFK oli johtanut viiteen loukkaantumiseen, joista neljä oli tappion kokeneen vierasjoukkueen HIFK:n pelaajia. Suurimman huomion vei suomikiekon yhteen suurimpaan lupaukseen, Tuomo Ruutuun, kohdistunut polvitaklaus, joka päätti nuorukaisen kauden. Suhonen nosti voimakkaasti esille myös Roman Vopatin aivotärähdyksen ja näki pelaajan olleen ajolahdin kohteena jo ennen jokeripelaaja Tomi Mäen päähän osunutta taklausta. Valmentaja totesi pelin olleen törkein mitä oli eläissään kokenut. Hän piti HIFK-pelaajiin kohdistuneita tekoja tahallisenä vahingoittamisena ja antoi ymmärtää, että tämä oli vastustajajoukkueelle ja sen päävalmentajalle ominaista toimintaa. Jokereiden päävalmentajana toiminut Raimo Summanen piti Suhosen kommentteja törkeinä ja kielsi esitetyt väitteet jyrkästi.²⁷¹

Valmentajien roolit kohussa eivät varsinaisesti yllättäneet. Summanen oli saanut jo HIFK-vuosinaan kritiikkiä joukkueen väkivaltaisesta pelitavasta, ja Suhonen puolestaan oli tuonut väkivaltakriittisiä näkemyksiään aiemminkin julkisuuteen. Turun kaupunginteatterin johtajanakin toimineella Suhosella oli eräänlainen humanin toisinajattelijan julkikuva.²⁷² HIFK:n palkattua hänet valmentajaksi kesken edellisen kauden Urheilulehdessä nostettiin esille, kuinka seura ja valmentaja olivat imagoiltaan vastakohtia toisilleen.²⁷³ Toisaalta Suhosen meriittilistä valmentajana oli ansiokas. Hän oli ensimmäinen eurooppalainen päävalmentaja NHL:ssä, vaikka pesti Chicago Blackhawksin organisaatiossa kaudella 2000–2001 jäikin menestykseltään vaatimattomaksi. Summanen ja Suhonen

²⁷⁰ Reponen, ”Junioripeleissä ennätysmäärä käytösrangaistuksia” (art.) HS 16.1.2003.

²⁷¹ Miettinen, ”Rajut otteet saivat ottelussa pääosan” (art.) HS 15.1.2003; Lahti, ”Ruudun pelikamat kerättiin jätesäkkiin” (art.) HS 15.1.2003; Aulio, ”Sihvoselle 10 ottelun pelikielto” (art.) HS 16.1.2003; ”Suhonen: ”Kiekko on harmaalla vyöhykkeellä”” (art.) UL 17.1.2003, 6.

²⁷² ks. esim. Syvänen, ”Korpifilosofi Suhonen oman onnensa seppä” (kom.) HS 28.5.2000; Saarinen, ”Radikaali iskee jälleen” (art.) UL 11.5.2001, 22.

²⁷³ Luikku, ”HIFK:n Jokeri” (art.) UL 8.1.2002, 14–16.

asetettiin kiintoisasti vertailuun jo kauden alussa Urheilulehden pääkirjoituksessa, jossa aiheena oli voittamisen merkitys. Jari Kupila kuvasi kaksikon toistensa vastinpareiksi:

Summanen on nähty esimerkkinä valmentajasta, joka hullunkiilto silmissään hakee voittoja keinolla millä hyvänsä. Rami herättää pelkoa omien ja vieraiden joukoissa, mutta tulosta tulee. Suhonen on taas nähty erilaisten arvojen miehenä, jolle voitto ei koskaan pyhitä kaikkia keinoja. Apen voitot ovat harvemmassa, mutta pelaajat ovat täysipäisiä.²⁷⁴

Vaikka valmentajien ristiriidat ruokkivat osaltaan aiheesta kirjoittelua, ne eivät saaneet lehdistökeskustelussa samaa painoarvoa kuin Suhosen kommentit jääkiekon yleisestä tilasta. Tähän vaikutti osaltaan liigajohdon valmentajien kanssa tekemä päätös, jonka mukaan kohupeliä ei käsiteltäisi enää mediassa. Suhosta varoitettiin samalla Summaseen kohdistuneista syytöksistä.²⁷⁵ Jokeripelaajat eivät sen sijaan selvinneet varoituksilla. Pelin loukkaantumisiin johtaneista tilanteista kolme johti pelikieltoihin. Ankarimman rangaistuksen, kymmenen peliä, sai Tuomo Ruudun taklannut Toni Sihvonen.²⁷⁶ Kova tuomio selittynee osaltaan tapauksen saamalla julkisuudella, mutta toisaalta liigajohto oli linjannut jo kauden alla panostavansa pelaajien turvallisuuteen aiempaa voimakkaammin.²⁷⁷ Uudessa sääntökirjassa oli kiristetty tulkintoja varsinkin päähän kohdistuneista taklauksista.²⁷⁸

Suhosen avaus sai lehdet aktivoitumaan. Kommentit lajin sopivuudesta lapsille innoitti Helsingin Sanomat haastattelemaan Jääkiekkoliiton junioritoiminnan päällikköä Eero Lehteä junnusarjojen tilanteesta. Lehti oli mielissään Suhosen rohkeasta avauksesta, mutta piti nuorten sarjoja ammattilaisurheilua puhtaampina. Hän harmitteli huippujääkiekon ja sen lieveilmiöiden määrittävän liikaa jääkiekon julkikuvaa. Vaikka juniorisarjoissa oli vihelletty ennätysmäärä käytösrangaistuksia, Lehti painotti tämän johtuvan liiton uudesta ja tiukemmasta linjasta, ei lajin väkivaltaistumisesta.²⁷⁹

Urheilulehti otti osaa keskusteluun Helsingin Sanomia voimakkaammin pääkirjoitusaukeaman artikkelilla: *Muut lajit hermostuivat jääkiekkoon – Jääkiekon maineesta kärsii koko suomalainen urheilujärjestelmä*. Kuten vuoden 1999 finaalien yhteydessä, myös nyt aiheeseen otti kantaa SLU.

²⁷⁴ Kupila, ”Valmentajan tehtävä” (pk.) UL 4.10.2002, 4.

²⁷⁵ Sundell, ”Alpo Suhonen sai huomautuksen lausunnoistaan” (art.) HS 17.1.2003; ”Kurinpitoryhmä huomautti Suhosta” (art.) ESS 17.1.2003, 21; UT, ”Jokerijohtaja suree mustamaalaamista” (art.) ESS 17.1.2003, 22; Pusa, ”Surkuhupaisia näytelmiä” (kom.) HS 20.1.2003.

²⁷⁶ Tomi Mäki sai päähän kohdistuneesta taklauksestaan neljä peliä. Antti-Jussi Niemi poikittaisesta mailasta kaksi peliä. Aulio, ”Sihvoselle 10 ottelun pelikielto” (art.) HS 16.1.2003; STT, ”Sihvonen sivuun kymmeneksi otteluksi” (art.) ESS 16.1.2003, 27.

²⁷⁷ ”Päteeemana pelaajien turvallisuus” (art.) JL 7/2002, 16.

²⁷⁸ Leppänen, ”Missä pommit?” (art.) JL 8/2004, 32–37.

²⁷⁹ Reponen, ”Junioripeleissä ennätysmäärä käytösrangaistuksia” (art.) HS 16.1.2003.

Toiminnanjohtaja Jukka Pekkalan mukaan väkivalta jääkiekossa oli todellinen ongelma – voittaminen ja taloudellinen menestys olivat arvopuolella ajaneet vastustajan kunnioittamisen ohi. Pekkala oli huolissaan jääkiekon negatiivisen julkisuuden aiheuttamasta haitasta urheilukentälle laajemmin, erityisesti rahoituksen osalta. Pelkona oli, että moraalisesti kyseenalainen urheilu sulkisi rahahanoja valtion suunnasta. Omavaraisen SM-liigan nähtiin kyllä pärjäävän, mutta kaikki tahot eivät nauttineet samanlaisesta taloudellisesta riippumattomuudesta. Pekkala rinnasti kommentissaan väkivallan dopingkäryjen kokoiseksi ongelmaksi urheilulle.²⁸⁰ Lausuntoa voidaan pitää hyvin painavana, sillä Suomen urheiluhistorian merkittävimmästä dopingskandaalista, Lahden MM-hiihdoista, oli kulunut aikaa alle kaksi vuotta.

Urheilulehti ehti myös haastatella Suhosta ennen liigan päätöstä sanailun lopettamisesta. Valmentaja viittasi lehden haastattelussa jälleen epäsuorasti Jokereihin mainitessaan, miten Suomessa oli voimissaan vanhanaikaiset kanadalaiset arvot ja voittoa haettiin pelottelulla. Suhosen ohella näkemystä suomikiekon tilasta kysyttiin maajoukkueen päävalmentaja Hannu Aravirralla. Kumpikin valmentajista korosti erillisissä kommentissaan vastustajan kunnioittamisen tärkeyttä, mutta muilta osin kommentit erosivat toisistaan merkittävästi. Siinä missä Aravirta puhui yksittäistapauksista, loukkaantumisten väistämättömyydestä ja tapahtuneesta kehityksestä, Suhosen pessimistisemmän arvion mukaan suomalainen jääkiekko liikkui harmaalla alueella. HIFK-valmentaja näki Aravirran esille nostamat ”yksittäistapaukset” täysin eri valossa. Hän kritisoi tapaa, jolla kohutapaukset kuitattiin aina tällä samalla selityksellä.²⁸¹ Suhosen näkemykset saivat tukea myös lehden yleisöosastolla, jossa nimimerkki ”Entinen kiekkofani” näki lisääntyneen väkivallan etäännyttäneen lajin oikean urheilun arvoista.²⁸²

Suhonen jakoi väkivallanäkemyksiään myös Apu-lehdessä, jossa kohun vaiheet käsiteltiin hyvin näkyvästi, kuuden sivun artikkelilla. Valmentaja painotti, että lajin tilasta tulisi käydä jatkuvaa ja aktiivista reflektiota ja näki vastuun jakautuvan niin pelaajien kuin muiden jääkiekkotoimijoiden kesken. Suhonen myös esitti näkemyksen roolistaan HIFK:ssa, seurassa, jonka hän tiedosti olevan historiallisesti kytköksissä fyysiseen pelitapaan ja tappeluihin. Vaikka Suhonen painotti, ettei joukkue ollut luopunut perinteistään, hänen kommenttinsa viestivät, että perinteitä oli priorisoitu seurassa aiemmin väärin, jopa voittamisen ylitse:

²⁸⁰ Kupila, ”Muut lajit hermostuvat jääkiekkoon” (art.) UL 17.1.2003, 4.

²⁸¹ ”Aravirta: ”Loukkaantumiset osa peliä”” (art.) UL 17.1.2003, 6; ”Suhonen: ”Kiekko on harmaalla vyöhykkeellä”” (art.) UL 17.1.2003, 6.

²⁸² Entinen kiekkofani, ”Jääkiekko pahempaa kuin jenkkipaini” (mp.) UL 17.1.2003, 45.

*”HIFK:ssa olemme saaneet kovan pelin tasapainoon. Haluamme nousta vahvalla, taitavalla, nopealla ja kurinalaisella kiekolla SM-liigan kärkeen, sen sijaan että putoaisimme tappelevan paskasakin kanssa hännille.”*²⁸³

Suhosen väkivaltanäkemyksen ohella artikkelissa huomiota saivat myös jääkiekon johtamiseen liittyvät ongelmat. Kirjoituksen taustalla voidaankin nähdä liigajohdon valmentajille asettama kielto kohutapauksen käsittelystä mediassa. Artikkelin mukaan jääkiekossa vaiettiin vaikeista asioista ja vaiennettiin ongelmien esille nostajat. Suhonen edusti lehdelle jälkimmäistä, ja toisinajattelijavalmentajan kuvattiin joutuneen suomikiekossa tietynlaiseen epäsuosioon. Avoimempaa keskustelua painottaneessa artikkelissa ääneen pääsi myös Raimo Summanen, joka Suhosen tavoin kommentoi aihetta vastapuolta syyttelemättä. Kiekkokohun vaientaminen huomioitiin Avun ohella saman päivän Urheilulehdessä, jonka pääkirjoituksessa Jari Kupila tosin nosti jääkiekon vain yhdeksi esimerkiksi koko urheilukenttää koskevasta johtajuusongelmasta.

Suhosen käynnistämä keskustelu jääkiekon väkivallasta ei noussut laajuudeltaan samalle tasolle kuin vuosituhannen taitteen kohut, vaikka saikin voimakkaat reaktiot etenkin Avun ja Urheilulehden puolelta. Siinä missä HIFK-valmentajan keskustelunavaus sai yleisesti melko suopeaa suhtautumista, Jääkiekkolehden näkökulma asiaan oli toinen. Tapausta ei käsitelty lehdessä tammikuun puolella lainkaan, mutta kauden päättyessä kohu nostettiin esille negatiiviseen sävyyn. Päätoimittaja Reijo Suikin kauden yhteen niputtavassa pääkirjoituksessa mainittiin miinuslistalla ”Sihvonen–Ruutu-hälyn käsittämätön laajuus”,²⁸⁴ mutta Suikkia voimakkaammin kantaa otti toimittaja Marko Leppänen. Hänen kommentissaan ikään kuin puolustettiin lajia ulkopuolelta tulevalta hyökkäykseltä ja samalla käsiteltiin ”hyökkääjiä” melko halveksivaan sävyyn. Samalla kommentissa jätettiin huomiotta, että keskustelu oli alkanut nimenomaan jääkiekkovalmentajan puheenvuorosta:

*Pelaajat, valmentajat ja katsojat haluavat kovaa peliä, mutta täysin jääkiekkoilun ulkopuoliset yleismoraalinvartijat haluavat päästä esiin Suomen suosituimman lajin varjolla ja tehdä kiekosta kliinistä pappakiekkoa. SM-liigan julkinen imago näyttää olevan niin arka asia, että itse kiekkoväen toivomukset jäävät viiden markan varajeesuksien varjoon.*²⁸⁵

²⁸³ Laitinen, ”Hurma vie mukanaan” (art.) Apu 24.1.2003, 4–9.

²⁸⁴ Suikki, ”Runkosarjan plussat ja miinukset” (pk.) JL 3/2003, 4.

²⁸⁵ Leppänen, ”Väkivaltakeskustelu” (kom.) JL 4/2003, 45.

4.3 Tappelumyönteisyyttä penkin takana ja kynänvarressa

Kausi 2004–2005 peruttiin NHL:ssä kokonaan työsulun²⁸⁶ takia, minkä seurauksena Suomessa pelasi kauden aikana noin 40 NHL-pelaajaa.²⁸⁷ Pohjoisamerikkalaisen kiekkokulttuurin edustajat eivät kuitenkaan nousseet väkivaltaotsikoihin, vaan kauden suurimman kohun aiheutti joukkotappelu, johon kytkettyivät vahvasti suomalainen valmentaja ja suomalaiset pelaajat. Tämä tapahtui kevään pudotuspeleissä, jonka puolivälierissä kohtasivat runkosarjan nelonen HIFK ja vitonen Lukko. Lukon voitettua kaksi ensimmäistä osaottelua HIFK:n toimitusjohtaja Pentti Matikainen päätyi hyvin poikkeukselliseen ratkaisuun ja erotti nimekkään, Suomen maajoukkuettakin aiemmin luotsanneen Hannu Aravirran päävalmentajan paikalta astuen tämän jälkeen itse penkin taakse. Kova ratkaisu toi joukkueelle voiton seuraavasta pelistä, mutta 22. maaliskuuta pelattu neljäs koitos toi jo kolmannen tappion lukemin 2–0. Ajassa 59.41, ottelun ollessa jo ratkennut, HIFK:n nelosketjun pelaajat aloittivat suoraan aloituksesta joukkotappelun hyökkääjä Toni Häppölän johdolla. Tilanteen seurauksena kentältä ajettiin ulos isoilla rangaistuksilla neljä HIFK:n²⁸⁸ ja kaksi Lukon pelaajaa.²⁸⁹

Joukkotappelu näkyi vahvasti päivälehtien urheiluosastojen otsikoissa, ja otteluraporteissa nostettiin välittömästi esille epäilyt käskyttämisestä, Etelä-Suomen Sanomissa tosin huomattavasti voimakkaammin kuin Helsingin Sanomissa.²⁹⁰ STT:n artikkelissa pidettiin todennäköisenä, että tappelu tapahtui päävalmentaja Matikaisen aloitteesta ja että sillä yritettiin saada suuria rangaistuksia Lukko-pelaajille tai jopa vahingoittaa heitä.²⁹¹ Toisaalta kummassakin lehdessä tappelun syntyyn nähtiin vaikuttaneen sitä edeltänyt vaihto, jonka aikana Lukon Shayne Toporowski oli lyönyt HIFK:n Lennart Petrelliä ottelurangaistuksen arvoisesti nyrkillä päähän.

Liigan kurinpito antoi seuraavana päivänä HIFK:lle 8000 € (10 100 € / 2021) sakot joukkotappelun aloittamisesta. HIFK-pelaajien rangaistuksia ei kuitenkaan kovennettu pelikielloilla,²⁹² eikä valmentaja Matikainen saanut toimitsijakieltoa. Todisteita käskyttämisestä ei ollut, mutta kurinpitäjä Jarmo Muukkonen ihmetteli Helsingin Sanomissa, ”että viisi pelaajaa tulee jälle ja aloittaa

²⁸⁶ Työsulku oli seurausta liigan ja pelaajayhdistyksen välisistä umpikujaan ajautuneista työehtosopimuksen neuvotteluista.

²⁸⁷ Rantala 2018, 293.

²⁸⁸ Toni Häppölä, ottelurangaistus; Jarno Kultanen, 5min + pelirangaistus; Turo Järvinen, 5min + pelirangaistus; Kim Hirschovits, 10min. ”Puolivälierät (4 voitolla välieriin)” (art.) HS 23.3.2005.

²⁸⁹ Tomi Pettinen, 5min + pelirangaistus; Hall Gill, 5min + pelirangaistus. ”Puolivälierät (4 voitolla välieriin)” (art.) HS 23.3.2005.

²⁹⁰ STT, ”Raumalla päädyttiin joukkotappeluun” (art.) ESS 23.3.2005, 23; Ala-Kivimäki, ”Joukkotappelu kuumensi tunteet” (art.) HS 23.3.2005.

²⁹¹ STT, ”Raumalla päädyttiin joukkotappeluun” (art.) ESS 23.3.2005, 23.

²⁹² HIFK:n Toni Häppölä ja Lukon Shayne Toporowski saivat ottelurangaistuksien mukaiset yhden ottelun pelikiellot.

sattumalta yhtä aikaa joukkotappelun”.²⁹³ Muukkosen ohella myös joukkotappelun aloittanut Toni Häppölä kommentoi lehdelle tapahtumia. Hyökkääjä totesi tappelun olleen reaktio Toporowskin lyönnistä ja harmitteli ainoastaan sitä, ettei se tapahtunut välittömästi, vaan vasta Lukko-pelaajan tekoa ja ulosajoa seuranneessa vaihdossa. Häppölä kuvaili Toporowskin toimintaa törkeäksi, sillä tämä oli lyönyt Petrelliä täysin varoittamatta. Spekuloitua käskyttämistä ei sen sijaan hänen mukaansa tapahtunut:

*”Itse päätin aloittaa kahinan. Oli sama kuka tulee vastaan, vedin saman tien.”*²⁹⁴

Vaikka joukkotappelu oli Suomessa harvinaislaatuinen tapaus ja Häppölä kommentoi tekojaan hyvin suorasukaiseen tapaan, ei päivälehtien urheilusivuilla nähty toimittajien suoria kannanottoja tapahtuneeseen. Tätä voidaan pitää melko yllättävänä varsinkin Helsingin Sanomien kohdalla, sillä se seurasi HIFK:n otteita huomattavasti Etelä-Suomen Sanomia tarkemmin. Helsingin Sanomien urheilutoimitus suhtautui tapaukseen melko kriittittävästi, eikä esimerkiksi otteluraportissa nostettu tappelua ja käskytysepäilyjä STT:n artikkelin tavoin käsittelyn keskiöön. Yksi selitys asialle lienee se, että tyypillisesti väkivaltaan kriittisesti suhtautunut urheiluosaston vakio-kolumnisti Juhani Syvänen ei enää työskennellyt lehdessä.

Helsingin Sanomissa aiheeseen tartuttiin kuitenkin kahdella kirjoituksella 26. maaliskuuta, kaksi päivää sen jälkeen, kun HIFK:n kausi päättyi puolivälierien viidennessä ottelussa. Urheiluosaston kolumni *Tappelu kuuluu jääkiekkoon* ei käsitellyt niinkään kohupeliä, vaan väkivallan ja jääkiekon välistä suhdetta yleisellä tasolla. Väki-valta kuvattiin lajin ongelmaksi, mutta samalla sen elinehdoksi. Pahimmat ylilyönnit toivat kritiikkivyöryn ja nakersivat lajin julkikuvaa, mutta toisaalta väkivalta houkutti halliin porukkaa ja sai lehdet kirjoittamaan aktiivisesti eli oli lajille taloudellinen valtti.²⁹⁵ Aaltonen otti tietyllä tapaa sivustaseuraajan aseman tyytyen ironisesti kuvailemaan lajiin liittyvää ilmiötä. Sen sijaan Helsingin Sanomien Muut lehdet -osiossa jääkiekon väkivalta sai suurempaa kritiikkiä ja konkreettisia ratkaisuehdotuksia. Samalla sitaattit Turun Sanomista ja Aamulehdestä osoittivat aiheen puhuttaneen vahvasti aineiston ulkopuolisissa medioissa. Jälkimmäisessä aihetta oli käsitelty seuraavasti:

”Väkivallan kitkemiseen pois kiekkokaukaloista tarvitaan muutakin kuin jäähyminuutteja.” ”Pelaajille ja seuroille on langetettava tarkoituksellisesta väkivallasta taloudellisia sanktioita - ja jopa syytteitä siviilituomioistuimiin.”

²⁹³ Miettinen, ”IFK pulittaa 8000 euron sakot joukkotappelusta” (art.) HS 24.3.2005.

²⁹⁴ Miettinen, ”Matikainen rukkasi ketjut uusiksi” (art.) HS 24.3.2005.

²⁹⁵ Aaltonen, ”Tappelu kuuluu jääkiekkoon” (kol.) HS 26.3.2005.

*"Joukkotappelut, iskut tainnoksiin, päätaklaukset ja yltiöpäinen 'pikkurikollisuus' saattavat hetkeksi tuottaa pientä yleisön osaa kiihdyttävän show'n. Valtaan päästyään väkivalta kuitenkin pilaa koko lajin"*²⁹⁶

Keskustelu jääkiekon väkivallasta ei äitynyt samalle tasolle kuin vuosituhanen vaihteessa, vaikka aihe puhuttikin vielä huhtikuun puolella. Keskustelua ruokkivat aiemmista kohuista tutut tahot. Yksityishenkilö teki Rauman tapahtumista tutkintapyynnön poliisille ja kansanedustaja Irja Tulonen jätti valtioneuvostolle kirjallisen kysymyksen jääkiekon eettisyydestä ja Jääkiekkoliiton saamista avustuksista.²⁹⁷ Poliisin ja poliitikkojen mukaantulo huomioitiin lehdissä, muttei niin näkyvästi kuin esimerkiksi Noutaja-tapauksen yhteydessä.

Väkivalta-aihe poiki Helsingin Sanomissa kuitenkin vielä kaksi urheilusivujen ulkopuolista kolumnia. Riku Siivosen *Noutaja tulee aina uudestaan* kuvasi hieman ”aaltosmaisesti” väkivaltakysymystä läpi historian jatkuvana ikaikaisena ilmiönä tarjoten esimerkkitapauksia aiemmilta vuosilta ja vuosikymmeniltä. Tapahtunutta seurasi julkinen mylläkkä, joka ei kuitenkaan johtanut käytännössä mihinkään. Sama toistui aina uudelleen ja uudelleen.²⁹⁸ Tommi Niemisen *Onko se ennättänyt purra ketään* muisteli puolestaan vuonna 1988 julkaistua pilapiirrosta, jossa järkälemäinen ja vauhkoonutunut HIFK-pelaaja oli talutettu eläinlääkärin vastaanotolle. Kuvan julkaisua olivat inspiroineet eläimillä todetut vesikauhutapaukset ja se oli tarkoitettu kritiikiksi HIFK:n koville otteille tuon kevään Playoffsarjassa Tapparaa vastaan. Kolumnissa todettiin, että vaikka 17 vuodessa yhteiskunta oli kehittynyt, se ei kuitenkaan koskenut HIFK:n ja kaukaloväkivallan suhdetta.²⁹⁹

HIFK:n ja tappeluiden osalta mikään ei muuttunut myöskään seuraavalla kaudella. Käskytysepäilyt nousivat syksyllä jälleen esille, kun 8. lokakuuta pelatussa TPS-HIFK ottelussa HIFK:n Patrik Lusted aloitti tappelun TPS:n Andreas Jämtiniä vastaan, minkä seurauksena kumpikin ajettiin ulos.³⁰⁰ Epäilyt kohdistuivat HIFK:n uuteen päävalmentajaan, kanadalaiseen Doug Sheddeniin, jonka tulkittiin tv-nauhojen perusteella määränneen pelaajansa tappelemaan. Shedden oli omien sanojensa mukaan pyytännyt Lustedia ainoastaan huomauttamaan Jämtiniä alkulämmittelystä, jonka aikana TPS-pelaaja

²⁹⁶ ”Muut lehdet – Väkivalta tuhoaa jääkiekon” (pk.) HS 26.3.2005.

²⁹⁷ ”Lukon ja HIFK:n joukkotappelusta tutkintapyyntö” (art.) HS 4.4.2005; Nieminen, ”Liigan kurinpitäjä arvioi: Rauman joukkotappelu ei ylitä syytekynnystä” (art.) HS 5.4.2005; STT, ”Tulonen jätti kysymyksen jääkiekon väkivaltaisuudesta” (art.) ESS 14.4.2005, 27.

²⁹⁸ Siivonen, ”Noutaja tulee aina uudestaan” (kom.) HS 10.4.2005.

²⁹⁹ Nieminen, ”Onko se ennättänyt purra ketään” (kom.) HS 17.4.2005.

³⁰⁰ Patrik Lusted, 2min + ottelurangaistus; Andreas Jämtin, 5min + pelirangaistus. Järviö, ”Salmelainen sinetöi vierasvoiton” (art.) HS 9.10.2005.

oli valmentajan mukaan laukonut kiekkoja HIFK:n päätyyn.³⁰¹ Liigajohto ei tälläkään kertaa löytänyt pitäviä todisteita langettaakseen Sheddenille toimitsijakieltoa, mutta Patrik Lusted sai tappelun aloittamisesta kolmen ottelun pelikiellon ja HIFK:lle tuomittiin 20 000 € (25 300 € / 2021) sakko.³⁰²

Tapauksen käsittelyssä Helsingin Sanomien urheiluosasto oli huomattavasti edelliskevättä aktiivisempi. Liigajohdon antama tuomio esitettiin hyvin kriittisessä valossa ja sen yhteydessä muistuteltiin, kuinka Ismo Lehkonen oli saanut samankaltaisesta tapauksesta 10 ottelun toimitsijakiellon muutamaa vuotta aiemmin. Toimittaja Ari Pusa ihmetteli, kuinka Sheddenin tv-kuviin tallentunut huuto, jonka tulkittiin olleen muotoa ”Rip his fucking head off” ei ollut riittävä todiste käskyttämisestä. Linjattomuudesta viesti myös toimittajan toteuttama soittokierros jääkiekkotoimijoille, jotka ihmettelivät liigan toimintaa. Sheddenin selviäminen rangaistuksetta viittasi, ettei käskytystä ollut tapahtunut, mutta seuran saama sakko kertoi juuri päinvastaista.³⁰³ Kriitikki liigajohtoa kohtaan jatkui vielä lokakuun puolenvälin jälkeen, kun kohuottelussa viheltänyt ja sitä Helsingin Sanomille kommentoinut tuomari Jari Levonen hyllytettiin Helsingin paikallisottelusta. Levonen oli ihmetellyt TPS-HIFK ottelun jälkeen, kuinka HIFK:n otteluissa yksi mies aina vain ilmestyy ja aloittaa tappelut.³⁰⁴ Toimittaja Miettisen ihmettelyn aiheena puolestaan oli se, kuinka Levosen rehelliset kommentit saattoivat johtaa hyllytykseen.³⁰⁵

Myös Shedden otettiin Helsingin Sanomissa kriittiseen tarkasteluun. Markku Lahti näki Sheddenin toiminnan ja HIFK:n alkukauden useat tappelut taktiikkana – fyysisyydellä voitiin pelotella vastustajia ja saada vastustaja arkailemaan.³⁰⁶ Heikki Miettinen jatkoi samasta aiheesta kommentilla *Yksinäinen taistelu tappeluiden puolesta*, jossa hän Lahden tapaan kuvaili Sheddeniä pohjoisamerikkalaisen kiekkokulttuurin edustajaksi. Miettinen ei kiistänyt tappeluiden kuulumista eurooppalaiseen kiekkoon, mutta hän näki Sheddenin tuoneen liian paljon kovia vaikutteita HIFK:n toimintaan ja uskoi seuran pärjäävän puhtaalla pelillä paremmin. Lahden tapaan hän tuomitsi Lustedin tappelun ja erityisesti sen välineellisen, hyötyä tavoittelevan luonteen:

³⁰¹ Miettinen, ”Sheddenin käytös tänään tuomiolle” (art.) HS 10.10.2005.

³⁰² Penttinen, ”HIFK:n valmentajaa ei rangaistu tappelusta” (art.) HS 11.10.2005.

³⁰³ Miettinen, ”HIFK:n valmentaja Ismo Lehkonen istui 10 ottelun toimitsijakiellon” (art.) HS 10.10.2005; Pusa, ”HIFK:n Sheddenin jääminen ilman rangaistusta herättää kummastusta” (art.) HS 12.10.2005.

³⁰⁴ Miettinen, ”Sheddenin käytös tänään tuomiolle” (art.) HS 10.10.2005.

³⁰⁵ Miettinen, ”Rehelliset lausunnot johtivat hyllytykseen” (kom.) HS 22.10.2005.

³⁰⁶ Lahti, ”Kahden pelaajan arvoinen taktikko” (kom.) HS 11.10.2005.

*Sillä ei ole mitään tekemistä aitojen kiekkonahinoiden kanssa, jos C-luokan puolustaja hakkaa nyrkeillä A-luokan hyökkääjää, ilman mitään näkyvää syytä. Molemmat lentävät ulos, mutta vain toinen joukkue kärsii.*³⁰⁷

Kaiken kaikkiaan syksyllä 2005 SM-liigan otteluissa tapeltiin poikkeuksellisen paljon. HIFK:n ohella nyrkkejä heiluttelivat toistuvasti Porin Ässien pelaajat, ja patapaitojen nuori jenkkipuolustaja Matt Nickerson vei nimiinsä kauden jäähykuninkuuden.³⁰⁸ Marraskuussa joukkueen pelaajat olivat saaneet jo kahdeksan isoa rangaistusta tappeluista, mikä sai liigajohdon varoittamaan seuraa kovemmista kurinpitotoimista, jollei muutosta tapahtuisi.³⁰⁹ Shedden-tapausta lukuun ottamatta kaukalotapahtumat eivät kuitenkaan heijastuneet kovin näkyvästi lehtien sivuille. Urheilulehdessä ja Etelä-Suomen Sanomissa kysyttiinkin ennen Sheddenin tapausta, miksei lisääntyneistä tappeluista nyt puhuttu.³¹⁰ Myös Sheddenin tapauksen saamaa huomiota voidaan pitää Helsingin Sanomien urheiluosaston aktiivisuudesta huolimatta maltillisena, sillä se ei levinnyt urheilujournalismin ulkopuolelle. Aihe ei päätenyt lehden muille osastoille, saati eduskuntaan tai poliisitutkintaan, kuten oli käynyt edelliskeväänä.

Urheilulehti voidaan nähdä aikarajauksen lopulla tietynlaisena poikkeuksena muuhun aineistoon nähden, sillä lehdessä julkaistiin loppuvuodesta 2004 lähtien näkökulmaltaan epätavallisia kirjoituksia jääkiekon väkivaltaan liittyen. Lehden uusi jääkiekosta vastaava toimittaja Petteri Sihvonen kirjoitti aiheesta useita kolumneja sekä muutamia artikkeleja, joissa hän muun muassa perusteli tappelun kuulumista jääkiekkoon.³¹¹ Sihvonen oli taustaltaan jääkiekkovalmentaja,³¹² jolla oli yhden kauden verran kokemusta myös SM-liigasta, mikä osaltaan selitti urheilutoimittajaksi poikkeuksellisia kannanottoja. Hän erosi tyypillisestä toimittajasta myös erittäin kriittisellä kirjoitustavallaan. Sihvonen esiintyi asiantuntijana, joka määritteli suomalaisen jääkiekon ongelmakohdat ja hyökkäsi kirjoituksillaan toisinaan myös lajitoimijoiden ja lajista kirjoittavien toimittajien kimppuun.³¹³ Urheilulehden toimitusjohtaja Jukka Rönkä joutui jopa puolustamaan Sihvosta lehden pääkirjoituksessa keväällä 2005, kun tämä oli kritisoinut voimakkaasti

³⁰⁷ Miettinen, ”Yksinäinen taistelu tappeluiden puolesta” (kom.) HS 17.10.2005.

³⁰⁸ Matt Nickerson otti 36 otteluun 236 jäähyminuuttia. Suikki 2006, 50.

³⁰⁹ Matihalti, ”Porin Ässille paimensoitto” (art.) UL 4.11.2005, 6.

³¹⁰ ”5 kysymystä – Missä veriset otsikot?” (art.) 23.9.2005, 47; Paavola, ”Ääliö, älä lyö” (kom.) ESS 24.9.2005.

³¹¹ ks. esim. Sihvonen, ”Kuka sanoo, mikä on jääkiekon tabu” (kol.) UL 3.12.2004, 39; Sihvonen, ”Kumartelu ja pyllistely seis!” (kol.) UL 10.12.2004, 39; Sihvonen, ”Kommentit Matti Hintikalle” (kol.) UL 4.2.2005, 49; Sihvonen, ”Pulp Fiction – tarinoita väkivallasta” (art.) UL 1.4.2005, 12–17.

³¹² Petteri Sihvonen valmensi kaudella 2003–2004 Lahden Pelicansia. Mennander & Mennander 2004, 344.

³¹³ Sihvonen käsitteli omalla vakituisella PS-palstallaan omia näkemyksiään suomalaisen jääkiekkoilun epäkohdista. Hän saattoi esimerkiksi nostaa esille jonkun toisen lehden toimittajan ja kritisoida tämän esittämiä näkemyksiä hyvin suorasanaisesti. ks. esim. Sihvonen, ”Nuori Suomi -ideologian ja huippujääkiekon prostituoitu suhde” (kol.) UL 15.10.2004, 39; Sihvonen, ”Oikaisuja” (kol.) U 18.3.2005, 36.

maajoukkueen päävalmentajaa Erkka Westerlundia ja Jääkiekkoliiton puheenjohtajaa Kalervo Kummolaa.³¹⁴

Yksi Sihvosen perusteellisimmista väkivalta-aiheeseen tarttuneista kirjoituksista oli *Pulp Fiction – Tarinoita väkivallasta*, joka julkaistiin noin kaksi viikkoa kevään 2005 joukkotappelun jälkeen. HIFK–Lukko-pelin tapahtumilla kuvitetussa kuuden sivun artikkelissa joukkotappeluun viitattiin ”miehekkäänä yhteenottona”, mutta muuten jääkiekon väkivaltaa käsiteltiin yleisemmällä tasolla. Sihvosen mukaan jääkiekolla oli sääntökirjan ohella sitä täydentävä epävirallinen koodisto eli tietynlainen perinteisiin ja käytäntöihin pohjautuva tapa toimia, jonka pelaajat tiedostivat ja hyväksyivät. Siinä missä esimerkiksi jalkapallossa tappelu oli täysin pelin eetokseen sopimaton elementti, jonka seurauksena olisi vähintään pitkä pelikielto, jääkiekossa se oli täysin normaalia toimintaa. Kaukaloön astuessaan pelaajat sitoutuivat pelaamaan jääkiekon säännöillä, myös niillä kirjoittamattomilla.³¹⁵

*Kokoonpanoon nimettävät 44 pelaajaa tietävät tarkkaan, mihin ovat ryhtymässä, kun he aloittavat jääkiekkopelin. Heidän autonomiansa urheilijoina ja ihmisinä ei horju, jos joku taklaa heitä. Tai koukkaa mailalla. Tai kampittaa. Tai heittää hanskat jäähän ja aloittaa nyrkkitappelun heitä vastaan. Nämä edellä mainitut rikkeet ovat lajityypillisiä asioita, joihin pelaajat ovat varautuneita.*³¹⁶

Tappeluiden sijaan Sihvonen määrittäjä jääkiekon väkivallan olevan ”lajityypillisten” asioiden ulkopuolelle jääviä tekoja, joista hän mainitsi esimerkiksi potkaisemisen luistimella sekä mailalla päähän iskemisen. Näihin tekoihin pelaajat eivät olleet varautuneita. Toimittajan mukaan jääkiekon väkivaltaa ja väkivaltaa yleisesti ei tulisi rinnastaa keskenään, sillä niiden merkitys poikkesi täysin toisistaan. Sihvosen mukaan lajin ”olemistavan” määrittelyoikeus kuului jääkiekkotoimijoille, eivätkä lajista ymmärtämättömät tahot saisi päättää, mitä lajiin kuului tai ei kuulunut. Siinä missä väkivaltakritiikissä usein korostettiin usein kaukalotapahtumien antamaa esimerkkiä nuorille, Sihvonen tyrmäsi väitteen todeten, että pikkupoikakin ymmärtää eron kaukalotappelun ja kaukalon ulkopuolella tapahtuvan tappelun välillä. Väkivaltakritiikin esittäjiin hän suhtautui hyökkävään tapansa ja nimitti näitä ”sosiaaliantoiksi” ja ”kukkahattutädeiksi”.³¹⁷

³¹⁴ Rönkä, ”Jääkiekkoilun etu” (pk.) UL 27.5.2005, 5.

³¹⁵ Sihvonen, ”Pulp Fiction – tarinoita väkivallasta” (art.) UL 1.4.2005, 12–17.

³¹⁶ Ibid.

³¹⁷ Ibid.

Väkivallan määritelmän lisäksi Sihvonen käsitteli artikkelissaan tappelun merkitystä pelissä. Ensisijaisesti Sihvonen liitti tappelun mieskunniaan. Pelaajan kohdatessa kentällä vääryyttä toiselta pelaajalta hän puolusti mieskunniaansa haastamalla vääryyden tekijän tappeluun. Samalla kyse oli paitsi kahden pelaajan välisestä kamppailusta myös ”joukkueiden välisestä dialogista” kielletyn ja sallitun rajoista.³¹⁸ Sihvonen viittasi tappeluun siis pelaajien sosiaalisen kontrollin muotona eli tietynlaisena pelin epävirallisena tuomarointina. Samankaltaiset näkemykset olivat korostuneet esimerkiksi 1970- ja 1980-lukujen pohjoisamerikkalaisissa pelaajahaastatteluihin pohjautuneissa tutkimuksissa.³¹⁹ Sihvosen mukaan tappeluilla oli myös muita motiiveja, ja hän painotti ennen kaikkea tappeluiden henkistä ja psykologista puolta. Tappeluilla voitiin hakea henkistä yliotetta vastustajasta. Artikkelissa sen sijaan vähäteltiin fyysistä puolta, ja tappelut nähtiin vaarallisia tekoja ehkäisevinä vaarattomina ”varaventiileinä”.³²⁰ Tulkinta oli käytännössä sama kuin Ken Drydenin 1980-luvulla kuvailema NHL:n väkivaltateoria.

Sihvosen näkemykset edustivat monilta osin kiekkotoimijoiden mielipiteitä, mutta erona oli se, että hän sanoi ääneen sen, mistä tyypillisesti vaiettiin. Suomalaisvalmentajista Summanen ja Lehtonen olivat esittäneet tappeluita puolustavia kommentteja julkisuudessa, mutta tyypillisesti pelaajilta ja valmentajilta kuultiin kierrellen ja varoen asetettuja toteamuksia siitä, kuinka tietynlainen kovuus kuului lajiin. Varovaisuus aiheen kommentoinnissa oli tätäkin tyypillisempää urheilutoimittajille. Sihvonen ei sen sijaan puhunut ”nahistelusta” tai ”painista” vaan totesi suoraan tappelun kuuluvan lajiin. Hän myös perusteli näkemyksensä kattavasti. Vaikka myös Jääkiekkolehdeissä puolustettiin toisinaan lajin kovaa luonnetta, nostettiin esille SM-liigan fyysisiä pelaajia ja kritisoitiin esimerkiksi liian tiukkaa kurinpitolinjaa,³²¹ ei jääkiekon erikoislehdessä nähty Sihvosen kaltaista avointa tappelumuönteisyyttä.

Sihvosen kirjoitukset merkitsivät Urheilulehden kohdalla selkeää linjanmuutosta aiempaan. Lehti oli 1980-luvulla käsitellyt jääkiekon väkivaltaa useissa pääkirjoituksissa, ja vielä keväällä 2003 lehden ykkösaukeama oli ollut alustana SLU:n puolelta annetulle kritiikille. Vaikka Sihvonen ei päässyt ykkösaukeamille, hän oli käytännössä lehden ainoa äänenkäyttäjä jääkiekon väkivaltaan liittyen. Tällä tavoin hänen toimintansa uudelleenmääritteli lehden kantaa aiheeseen. Sihvonen ei liittänyt jääkiekkoon ideologisia kasvatuksellisia päämääriä – kyse oli huippu-urheilusta, jolla oli omat sääntönsä sekä autonomia näiden sääntöjen määrittämiseen. Samalla Sihvonen edusti Urheilulehden

³¹⁸ Sihvonen, ”Pulp Fiction – tarinoita väkivallasta” (art.) UL 1.4.2005, 12–17.

³¹⁹ ks. esim. Colburn 1985, 168–169.

³²⁰ Sihvonen, ”Pulp Fiction – tarinoita väkivallasta” (art.) UL 1.4.2005, 12–17.

³²¹ ks. esim. ”Kulmien kuninkaat” (art.) JL 1/2001, 52–55; Suikki, ”Koistisen taklaus – vielä kerran” (pk.) JL 8/2004, 4; Leppänen, ”Missä pommit?” (art.) JL 8/2004, 32–37; ”Pommikone Hulkkonen” (art.) JL 9/2005, 26–27.

siirtymistä kaupallisempaan suuntaan. Toimittajan riidanhakuinen ja provosoiva rooli oli Urheilulehden tietoinen myynnin edistämiseen tähtäävä valinta.³²² Mielenpitoita herättävä hahmo aiheuttikin reagoitua esimerkiksi lehden yleisöosastolla, jossa nähtiin sekä Sihvosta puolustavia että hänen näkemyksensä tyrmäviä kirjoituksia.³²³

---

³²² Vuorio, ”Petteri Sihvosen viides tuleminen” (art.) HS 16.8.2019.

³²³ Sihvonen näkemykset tuottivat sekä häntä vastustavia, että puoltavia mielipidekirjoituksia. ks esim. Hintikka, ”Kiekkoilun kaksinaismoraali” (mp.) UL 10.12.2004, 54; Peltari, ”Lapsi ei tajua, mitä Sihvonen tajuaa” (mp.) UL 8.4.2005, 54; Nordenswan, ”Sihvoselta asiaa” (mp.) UL 15.4.2005, 54; Toistaiseksi vielä kestotilaaja, ”Unohtuiko jotain” (mp.) UL 15.4.2005, 54.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa on luotu kuva siitä, miten suomalaisissa lehdissä käsiteltiin jääkiekon väkivaltaa vuosina 1980–2005. Ensisijainen tehtäväni oli selvittää, missä yhteyksissä jääkiekon väkivalta nousi lehtien sivuille. 1980-luvulla vuosikymmenen alkupuolen keskustelu painottui pelaajia vahingoittaviin mailaniskuihin. Aihe puhutti pidemmän aikaa, mutta voimakkaimmillaan kirjoittelu oli vuoden 1981 MM-kisojen ja SM-liigakauden 1982–1983 aikana. Urheilusivujen ulkopuolisissa kirjoituksissa kritisoitiin puolestaan kaukalotappeluita, ja vuosikymmenen näkyvin kannanotto aiheeseen oli Lauri Laakson laaja kommentti Helsingin Sanomien ykkösaukeamalla keväällä 1985. Suurin kohu aiheutui loppuvuoden 1986 Helsingin paikalliskamppailusta, jossa HIFK:n Ari Lähteenmäki kävi Jokereiden Petri Lampisen kimppuun. Raju hyökkäys johti urheilullisten sanktioiden lisäksi oikeuden antamaan pahoinpitelytuomioon.

1990-luvulla jääkiekon väkivalta puhutti etenkin vuosikymmenen lopulla Helsingin IFK:n toistuvien tappeluiden vuoksi. Lehdissä aiheeseen tartuttiin kahden kauden ajan suhteellisen säännöllisesti, mikä muistutti hieman 1980-luvun alun mailoista kirjoittelua. Lehdissä reagoitiin voimakkaimmin kevään 1999 väkivaltaisiin liigafinaaleihin, joissa HIFK oli toisena osapuolena. 2000-luvulla suurimmat kohut liittyivät puolestaan SM-liigan päävalmentajiin. Epäilyt valmentajien käskytyksistä tappeluihin aiheuttivat keskustelua loppuvuodesta 2000 sekä vuoden 2005 aikana. Alkuvuodesta 2003 julkiseen keskusteluun nousivat puolestaan HIFK:n Alpo Suhosen jääkiekkovalmentajalle poikkeuksellisen väkivaltakriittiset näkemykset.

Vaikka jääkiekon väkivalta oli lehtien aiheena koko aikarajauksen ajan, aiheen käsittelyssä oli välillä hiljaisempia ja välillä vilkkaampia aikoja. 1980-luvun alkupuolella aiheesta kirjoitettiin melko aktiivisesti Ari Lähteenmäen tapaukseen saakka, kun taas seuraavien kymmenen vuoden aikana aihe ei aiheuttanut suurempaa keskustelua kertaakaan. 1990-luvun loppupuoli puolestaan oli selkeä muutoskohta, jolloin jääkiekon väkivaltaistuminen todettiin lehdistön ohella myös kirjallisuuden puolella. 2000-luvulla keskustelu jatkui aktiivisena, vaikka tietynlainen huippukohta ajoittuikin vuosituhannen taitteeseen, kevään 1999 finaalien ja loppuvuoden 2000 Noutaja-kohuun. Vaikkei kirjoittelun kehitys ollut lineaarista, voidaan todeta, että keskustelu jääkiekon väkivallasta oli kiivainta aikarajauksen loppupuolella.

Toinen tehtäväni oli selvittää, miten jääkiekon väkivaltaan suhtauduttiin lehdissä. Koska tutkimuksen aineiston keruu perustui pitkälti *väkivalta* -hakusanan käyttöön, olivat tarkastellut lehtikirjoitukset

lähtökohtaisesti aiheeseen kriittisesti suhtautuvia. Kriittisyyden taso kuitenkin vaihteli hyvin paljon. Jääkiekon väkivallasta painottuivat myös selkeästi erilaiset määritelmät riippuen kirjoittajasta ja kirjoituksen julkaisualustasta. 1980-luvun alkupuolella erot olivat kenties selkeimmät, kun urheilujournalismi keskittyi jääkiekon väkivaltaan erityisesti mailalla vahingoittamisen näkökulmasta, kun taas urheilusivujen ulkopuolisissa mielipidekirjoituksissa ja kommenteissa kritisoitiin tappeluita ja kyseenalaistettiin niiden kuuluminen lajiin. Urheilutoimittajat näyttivätkin kirjoittelullaan asettuvan lähemmäksi lajitoimijoiden asenteita. Sekä suomalaisissa että pohjoisamerikkalaisissa tutkimuksissa todettiin pelaajien näkevän rajut mailaniskut huomattavasti tuomittavimpina kuin tappelut. Urheilujournalismille oli lisäksi tyypillistä kuvailevampi ja neutraalimpi suhtautuminen jääkiekon väkivaltaan kuin muualla julkaistuissa kirjoituksissa. Kritiikkiä esitettiin toisinaan suorien kommenttien muodossa, mutta väkivallan roolia lajissa ei kyseenalaistettu yhtä vahvasti kuin tyypillisissä mielipidekirjoituksissa.

Mailalla hakkaamisen yhdistäminen jääkiekon väkivaltaan väheni 1980-luvun alkupuolen jälkeen selvästi, mutta tappelukritiikki säilyi yleisenä mielipidekirjoitusten aiheena läpi aikarajauksen. Tappelut nousivat myös urheilujournalismin käsittelyyn aiempaa näkyvämmiin aikarajauksen loppupuolella. Toisaalta on huomioitava, että pelkkä tappelu ei riittänyt suuren kohun syntymiseen, vaan taustalla oli aina myös muita vaikuttavia tekijöitä. 1990-luvun lopun kirjoittelua selitti HIFK:n tappeluiden toistuvuus ja 2000-luvulla epäilyt valmentajien käskytyksistä. Aikarajauksen loppupuolella väkivallan muotoa olennaisemmaksi nousivat väkivaltaan liitetyt motiivit ja jääkiekon arvot. Suurimmissa kohuissa väkivalta miellettiin usein hyödyn tavoittelun välineeksi, keinoksi vahingoittaa ja pelotella vastustajaa tai saada tappelemalla vastustajalle suuri rangaistus. Ismo Lehkosen tapauksessa puolestaan korostui vahvasti kostamisteema. Väkivallan nähtiin siis rikkovan jääkiekon ja urheilun rehtejä arvoja. Myös pelaajien nuorille näyttämä esimerkki nostettiin usein esille – mikä tosin oli yleistä jo 1980-luvun mielipidekirjoituksissa.

Pääaineiston lehdistä Helsingin Sanomat oli usein aktiivisempi kirjoittamaan niin sanotuista kohutapauksista kuin Etelä-Suomen Sanomat. Tämä selittynee ennen kaikkea lehtien resurssieroilla. Etelä-Suomen Sanomat käytti usein STT:n juttuja, kun taas Helsingin Sanomat kykeni tuottamaan omaa sisältöä huomattavasti enemmän. Toiseksi kohutapauksien taustalla oli usein HIFK, jota Helsingin Sanomat seurasi pääkaupunkiseudun median hyvin aktiivisesti. Urheilulehdessä ei kyetty päivälehtien nopeuteen ja juttujen määrään, mutta kannanotot olivat lehdessä usein suurempia. 1980-luvun alkupuolella jääkiekon väkivalta nousi useampaan otteeseen lehden pääkirjoituksiin, ja 1990-luvun lopulla Anu Karttunen ja Kuudes mies kritisoivat HIFK:ta suorasukaisesti. Vuosina 1999, 2000 ja 2003 kohut nostettiin näkyvästi lehden ykkösaukeamalle. Aktiivisen väkivaltakritiikin linjasta

poikettiin vuonna 1986, kun Ari Lähteenmäen tapausta ei käsitelty juuri lainkaan, ja aikarajauksen lopulla syksystä 2004 lähtien, jolloin uusi jääkiekkotoimittaja Petteri Sihvonen kirjoitti lehteen täysin aiemmasta poikkeavia tappelumyönteisiä kirjoituksia.

Toissijaiseen aineistoon kuuluneissa Avussa, Suomen Kuvalehdessä ja Jääkiekkolehdeissä ei käsitelty jääkiekon väkivaltaa yhtä usein kuin pääaineistossa. Yleisaikakauslehdet Apu ja Suomen Kuvalehti aktivoituivat kuitenkin selkeästi 2000-luvun puolella, ja yksittäisten lyhyiden kirjoitusten sijaan kummaltakin lehdeltä nähtiin poikkeuksellisen pitkät ja muista lehdistä erottuvat artikkelit jääkiekon väkivallasta. Suomen Kuvalehti käsitteli keväällä 2001 juniorikiekon arvoja, ja Apu puolestaan nosti alkuvuodesta 2003 näkyvästi esille Alpo Suhosen väkivaltakritiikkiä sekä painotti jääkiekon johtamiskulttuurin ongelmallisuutta. Jääkiekkolehdeissä aihetta koskevissa kirjoituksissa ei yleensä nähty suomalaisen jääkiekon tilaa yhtä ongelmallisena kuin muissa lehdissä, vaan julkinen keskustelu väkivallasta miellettiin usein ylireagoinniksi. Jääkiekkolehden kirjoitusten näkökulma oli tietyllä tapaa lajin sisältä tuleva ja toisinaan lehdessä nähtiin eräänlaisia puolustuspuheenvuoroja pelin fyysiselle ja kovalle luonteelle.

Kolmantena tehtävänäni oli selvittää syitä sille, miksi jääkiekon väkivalta nousi lehtien sivuille. Ensinnäkin lehdistön voidaan nähdä osaltaan heijastaneen sitä todellisuutta, mitä kaukalossa tapahtui – poikkeukselliset tai aiemmasta muuttuneet otteet nostettiin esille. Jokainen väkivaltainen teko ei kuitenkaan päätenyt lehtien käsittelyyn, ja useissa kohuissa kirjoittelun määrää selitti myös kaukalon ulkopuoliset tekijät. Yksi näistä oli SM-liigan kurinpidon toiminta. Kovia tuomioita ennakoitiin, ja tuomiot nousivat itse tekojen ohella merkittäviksi median mielenkiinnon kohteiksi. Myös televisio vaikutti vahvasti kohujen suuruuteen. Ari Lähteenmäen tapaus, kevään 1999 kolmas finaaliottelu sekä Ismo Lehkosen kosta ennakoitua huuto tapahtuivat kaikki vapaalla kanavalla televisioidussa ottelussa. Nämä osoittautuivat samalla myös aikarajauksen kolmeksi eniten keskustelua aiheuttaneeksi tapaukseksi. Lähteenmäen ja Lehkosen kohdalla televisiointi lienee vaikuttanut myös kurinpidon toimintaan, sillä edellinen sai liigahistorian pisimmän pelikiellon ja jälkimmäinen vastaavasti pisimmän toimitsijakiellon.

Aikarajauksen jälkipuoliskon kohuja voidaan selittää myös jääkiekon suosion ja medianäkyvyyden voimakkaalla kasvulla. Lajin saama huomio heijastui myös negatiivisiin asioihin. Tämä näkyi kuvaavasti esimerkiksi yleisaikakauslehdissä, joissa tartuttiin väkivalta-aiheeseen huomattavasti aiempaa aktiivisemmin 2000-luvulla. Myös yleisemmin urheilun ja urheilun julkikuvan kehityslinjat vaikuttivat jääkiekon väkivallasta kirjoitteluun. Urheilun eettisyydestä tuli puheenaihe 1990-luvulla, ja vuosikymmenen lopun doping ja sopupelitapauksia käsiteltiin julkisuudessa näkyvästi. Tämä

heijastui etenkin kevään 1999 SM-liigan finaaleista käytyyn keskusteluun, johon osallistui aiemmasta poiketen SLU:n eettinen toimikunta. Jääkiekon ja urheilun julkisuuteen liittyvien muutosten voidaan nähdä vaikuttaneen myös siihen, että keskustelu jääkiekon väkivallasta levisi 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun puolella aikaisempaa useammin myös kansanedustajien, poliisin ja ajankohtaisohjelmien käsittelyyn. Toisaalta edellisten aktivoitumista voidaan pitää myös osoituksena yhteiskunnan tiukentuneista asenteista yleisemmin väkivaltaa kohtaan. Joka tapauksessa uusien ”keskustelijoiden” mukaantulo kiihdytti jääkiekon väkivallasta käytyä julkista keskustelua entisestään.

LÄHDELUETTELO

Virallisjulkaisut

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (361/1983)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1983/19830361> (Luettu 21.5.2022)

Laki rikoslain muuttamisesta (578/1995)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1995/19950578> (Luettu 21.5.2022)

Kansallinen ohjelma väkivallan vähentämiseksi 2005

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/> (Luettu 21.5.2022)

Sanoma- ja aikakausilehdistö

Apu 1980–2005 (Kansalliskirjaston digitaalinen sanomalehtikirjasto)

Etelä-Suomen Sanomat 1980–2005 (Kansalliskirjaston digitaalinen sanomalehtikirjasto)

Helsingin Sanomat 1980–1997 (HS Aikakone)

Helsingin Sanomat 1998–2005 (Päivälehdien arkisto)

Jääkiekkolehti 1993–2005

Suomen Kuvalehti 1980–2005 (Kansalliskirjaston digitaalinen sanomalehtikirjasto)

Urheilulehti 1980–2005

Verkkosivut

<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/leijonien-mm-kultafinaalista-kaikkien-aikojen-katsotuin-jaakiekko-ottelu-suomessa/7427274#gs.0qo0cj> (Luettu 19.5.2022)

<http://www.hockeyfights.com/stats> (Luettu 19.5.2022)

<https://old.liiga.fi/fi/uutiset/2022/01/25/jukurien-libor-zabransky-ja-jypin-ville-ottavainen-pelikieltoon> (Luettu 19.5.2022)

<http://www.jaakiekkomuseo.fi/jaakiekkoleijonat/> (Luettu 8.5.2022)

Kirjallisuus ja artikkelit

Arponen, Antti (1991), Amatööreistä ammattilaisiksi. Urheilutoimittajain Liitto 1931–1991. Urheilutoimittajain Liitto r.y. Lappeenranta.

Arponen, Antti (1997), Satavuotias Suomen Urheilulehti. Teoksessa Halmesvirta, Anssi & Roiko-Jokela, Heikki. Se toinen Paavo Nurmi – ja varjoon jääneet. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1997, 171–181. Atena. Jyväskylä.

Baxter, Angela (2005), Hockey violence. The Canadian Criminal Code and Professional Hockey. *Manitoba Law Journal* 31, 281-300.

Colburn, Kenneth (1985), Honor, Ritual and Violence in Ice Hockey. *Canadian Journal of Sociology* 10, 153–170.

Dryden, Ken & Saarainen, Jere (2016), Elämää suurempi peli. Legendaarisen NHL-maalivahdin omaelämäkerta. Minerva. Helsinki.

Forss, Risto; Honkavaara, Aarne; Tamminen, Juhani; Wahlsten, Juhani; Lindroos, Hannu & Siukonen, Markku (1979), Suuri jääkiekkoteos 1. Scandia kirjat. Jyväskylä.

Forss, Risto; Honkavaara, Aarne; Tamminen, Juhani; Wahlsten, Juhani; Lindroos, Hannu & Siukonen, Markku (1980), Suuri jääkiekkoteos 2. Scandia kirjat. Jyväskylä.

Forss, Risto; Honkavaara, Aarne; Siukonen, Markku; Tamminen, Juhani; Wahlsten, Juhani & Ahola, Matti (1982), Suuri jääkiekkoteos 3. Scandia kirjat. Jyväskylä.

Forss, Risto; Honkavaara, Aarne; Siukonen, Markku; Ahola, Matti; Kulmala, Ilkka; Leinonen, Kimmo; Ratschunas, Tom & Puhakka, Martti (1984), Suuri jääkiekkoteos 4. Scandia kirjat. Jyväskylä.

Honkavaara, Aarne (1983), Jääkiekkokirja. 1983–1984. Jääkiekon SM-liiga. Tampere.

Honkavaara, Aarne; Byström, Bobby; Forss, Risto; Loelma, Jyrki; Liitsola, Seppo & Sulkava, Esa (1978), Siniviivalla. Suomalaisen jääkiekkoilun kuumat vuodet. Suomen Jääkiekkoliitto 50 vuotta. Suomen Jääkiekkoliitto; Weilin + Göös. Espoo.

Isotalo, Kimmo (2016), Jääkiekon siirtyminen ulkokentiltä sisälajiksi vuodesta 1965 alkaen. Julkaisussa *Liikunta & tiede* 53, 70–78. Liikuntatieteellinen seura. Helsinki.

Isotalo, Kimmo (2021), Luonnonjäiltä areenoille ja kansallislajiksi. Suomalainen jääkiekkoilu liikunta- ja urheilukulttuuristen sekä yhteiskunnallisten muutosten ilmentäjänä. Väitöskirja. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Joensuun yliopisto.

Isotalo, Kimmo; Itkonen, Hannu; Nevala, Arto (2020), Miksi Suomesta tuli vuosikymmeniksi jääkiekko- mutta ei jalkapallomaa? Ennen ja nyt: Historian tietosanomat 3/2020, 2–23.

Itkonen, Hannu (1996), Kenttien kutsu. Tutkimus suomalaisen liikuntakulttuurin muutoksesta. Gaudeamus. Tampere.

Itkonen, Hannu; Ilmanen, Kalervo; Matilainen, Pertti & Jaskari, Liina (2008), Media urheilun tulkkina ja tekijänä. Liikuntatieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.

Jokisipilä, Markku (2006), Jääkiekko kylmässä sodassa. Teoksessa Heikki Roiko-Jokela & Esa Sironen. Alussa oli vesi. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 2006, 85–107. Atena. Jyväskylä.

Jokisipilä, Markku (2018), Heittopussista punakoneen kaatajaksi, amatöörikerhosta ammattilaisorganisaatioksi. Teoksessa Jokisipilä, Markku; Kokkonen, Jouko; Rantala, Kalle & Viita, Ossi. Koko kansan leijonat. Suomi-kiekon historia, 114–205. Docendo. Jyväskylä.

Jones, John; Ferguson, David & Stewart, Kenneth (1993), Blood Sports and Cherry Pie. Some Economics of Violence in the National Hockey League. *The American Journal of Economics and Sociology* 52, 63–78.

Jones, John; Stewart, Kenneth & Sunderman, R. (1996), From the Arena into the Streets. Hockey Violence, Economic Incentives and Public Policy. *The American Journal of Economics and Sociology* 55, 231-243.

Jussila, Risto (2007), Puoli virallisia uutisia. Suomen Tietotoimisto ja valtiovalta 1917–1960. Otava. Keuruu.

Kaivosaaari, Annu (2017), ”Lempeä Lydia” – ”Voimakas Björger”. Naishiihtäjien representoinnin muutokset *Urheilulehden* teksteissä vuosina 1905–2010. Väitöskirja. Liikuntatieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto.

Kauhala, Hannu & Hannula, Matti (1997), Salakuljettajista Suomen mestareiksi. HIFK 100 vuotta Stadissa 50 vuotta kaukalossa. Ligaföreningen HIFK. Jyväskylä.

Kauhala, Hannu (2018), Kiekkoilu yli Atlantin. Jääkiekon kaksi historiaa. Tammi. Helsinki.

Kinnunen, Essi (1999), Rangaistava toisen vahingoittaminen urheilussa. Lisensiaattityö. Oikeustieteellinen tiedekunta. Turun yliopisto. Opetusministeriö. Helsinki.

Kivinen, Osmo; Mesikämmen, Jani & Metsä-Tokila, Timo (2000), Kylmä kiekkosota – kaksi mannerta, kaksi kulttuuria. Liikuntatieteellinen seura. Helsinki.

Kivivuori, Janne; Kemppi, Sari & Smolej, Mirka (2002), Etusivujen väkivalta. Väkivalta iltapäivälehtien etusivuilla, todellisuudessa ja ihmisten peloissa 1980–2000. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Helsinki.

Kokkonen, Jouko (2013), Liikuntaa hyvinvointivaltiossa. Suomalaisen liikuntakulttuurin lähihistoria. Suomen Urheilumuseo. Keuruu.

Kokkonen, Jouko (2015), Suomalainen liikuntakulttuuri – juuret, nykyisyys ja muutossuunnat. Suomen Urheilumuseo. Keuruu.

Kokkonen, Jouko (2018), Olosuhteet pelin tekevät. Teoksessa Jokisipilä, Markku; Kokkonen, Jouko; Rantala, Kalle & Viita, Ossi. Koko kansan leijonat. Suomi-kiekon historia, 206–241. Docendo. Jyväskylä.

Koljonen Kari (2000), Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyysihin. Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973–1998. Tiedotusopin laitos. Tampereen yliopisto.

Kytömäki, Juha & Paananen, Seppo (1988), Televisio ja väkivalta. Suomalaisia näkökulmia. Yleisradio. Helsinki.

Lavikainen, Jouni (2018), Ammatiksi jääkiekkoilija. Teoksessa Jokisipilä, Markku; Kokkonen, Jouko; Rantala, Kalle & Viita, Ossi. Koko kansan leijonat. Suomi-kiekon historia, 198–205. Docendo. Jyväskylä.

Lehti, Martti (2020), Henkirikostarkastus 2020. Katsauksia 41/2020. Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. Helsingin yliopisto.

Lehtinen, Ismo; Mustonen, Pasi & Tapani, Pekka (1987), Aggressiivisuuden ja väkivallan ilmeneminen jääkiekossa. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Lorenz, Stacy & McKenzie, Braeden (2021), “Don’t Mess Around with Gordie”. Hockey Violence, the 1959 Gordie Howe-Lou Fontinato Fight, and Postwar Masculinity. *Canadian Historical Review* 102, 545–569.

Lorenz, Stacy & Osborne, Geraint (2017), "Nothing More Than the Usual Injury". Debating Hockey Violence During the Manslaughter Trials of Allan Loney (1905) and Charles Masson (1907). *Journal of Historical Sociology* 30, 698-723.

Lorenz, Stacy (2015), Hockey, Violence, and Masculinity. Newspaper Coverage of the Ottawa 'Butchers', 1903–1906. *The International Journal of the History of Sport* 32, 2044-2077.

Mennander, Ari (1997), *Jääkiekkokirja. 1997–1998*. Semic Sport. Tampere.

Mennander, Ari & Mennander, Pasi toim. (2004), *Liigatähdet. Jääkiekon SM-liiga 30 vuotta 1975–2005*. Gummerus; Ajatus Kirjat. Helsinki.

Mennander, Ari & Mennander, Pasi toim. (2003), *Leijonien tarina*. Gummerus; Ajatus Kirjat. Helsinki.

Mervola, Pekka (1998), Suomalaiset ovat sanomalehtien lukijakansaa. Teoksessa Perko, Touko & Salokangas, Raimo. *Kymmenen kysymystä journalismista*, 59–78. Atena. Jyväskylä.

Mikkonen, Samuli (2001), *Urheiluväkivalta ja vahingonkorvaus*. Opetusministeriö. Helsinki.

Morrissey, Patrik; Shah, Neil; Hayden, Andrew; Zhou, Jack; Bloom, Lee; Aylyarov, Alexandr; Chatterjee, Dipal; Newman, Jared; Hariri, Omar; McCarthy, Matthew; Hesham, Khalid; Urban William (2022), Male Youth Ice Hockey Concussion Incidence in a USA Hockey Membership-Adjusted Population. A Peak in 2011 and the Impact of Major Rule Changes. Teoksessa *Clinical Journal of Sport Medicine* 32, 122–127.

Mustonen, Anu (1991), *Aggressio Suomen televisiossa*. Yleisradio. Helsinki.

Mölsä, Jouko (2003), *Jääkiekkovammat – epidemiologinen tutkimus jääkiekkovammoista Suomessa*. Lääketieteen väitöskirja. Kuopion yliopisto. Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES. Jyväskylä.

Paul, Rodney (2003), Variations in NHL Attendance: The Impact of Violence, Scoring, and Regional Rivalries. *American Journal of Economics and Sociology* 62, 345–364.

Pänkäläinen, Seppo (1998a), Lyhyt johdatus suomalaiseen urheilujournalismiin ja sen tutkimuksen historiaan. Teoksessa *Halmesvirta, Anssi & Roiko-Jokela, Heikki. Urheilu, historia ja julkisuus. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1998*, 45–54. Atena. Jyväskylä.

Pänkäläinen, Seppo (1998b), Urheilujournalismiko kritiikitöntä? Teoksessa Perko, Touko & Salokangas, Raimo. *Kymmenen kysymystä journalismista*, 161–182. Atena. Jyväskylä.

- Pöysä, Jyrki (2015), *Lähiluvun tieto. Näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen*. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura. Joensuu.
- Rantala, Kalle (2018), *Jääkiekon nousu ja uho*. Teoksessa Jokisipilä, Markku; Kokkonen, Jouko; Rantala, Kalle & Viita, Ossi. *Koko kansan leijonat. Suomi-kiekon historia*, 242–333. Docendo. Jyväskylä.
- Rantanen, Kimmo (2010), *Jääkiekon SM-liigan kaupallistuminen ja viihteellistyminen 1970-luvun puolivälistä lähtien*. Suomen historian pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto.
- Rautio, Jenni (2018), *Fyysisempää peliä 1960-luvun lopulta alkaen*. Julkaisussa Jokisipilä, Markku; Kokkonen, Jouko; Rantala, Kalle & Viita, Ossi. *Koko kansan leijonat. Suomi-kiekon historia*, 282–284. Docendo. Jyväskylä.
- Robidoux, Michael (2002), *Imagining a Canadian Identity through Sport. A Historical Interpretation of Lacrosse and Hockey*. *The Journal of American Folklore* 115, 209–225.
- Sivenius, Antti-Jussi & Voutilainen, Mikko (2007), *Katsojien asennoituminen jääkiekon aggressiiviseen pelityyliin ja sääntörikkeiden hyväksymiseen*. Liikuntatieteiden pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
- Smith, Michael (1979), *Hockey Violence. A Test of the Violent Subculture Hypothesis*. *Social Problems* 27, 235–247.
- Sokala, Hannu (1997), *NHL: Nappulat, huijarit & liikemiehet*. D-Works SK. Helsinki.
- Suikki, Reijo (1998), *Jääkiekkokirja. 1998–1999*. Egmont kustannus. Tampere.
- Suikki, Reijo (1999), *Jääkiekkokirja. 1999–2000*. Egmont kustannus. Tampere.
- Suikki, Reijo (2000), *Jääkiekkokirja. 2000–2001*. Egmont kustannus. Tampere.
- Suikki, Reijo (2006), *Jääkiekkokirja. 2006–2007*. Egmont kustannus. Tampere.
- Suomen Jääkiekkoliitto (1985), *Virallinen sääntökirja 1985–*. Oy ESGEE-mainos Ab. Helsinki.
- Tiitta, Allan (1987), *Mitä – Missä – Milloin 1988*. Otava. Helsinki.
- Tommila, Päiviö päätoim. (1988), *Suomen lehdistön historia 5. Hakuteos Aamulehti-Kotka nyheter. sanoma- ja paikallislehdistö 1771–1985*. Kustannuskiila. Kuopio.

Tuomi & Sarajärvi (2009), Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Tammi. Helsinki.

Valkonen, Eero (1997), Kuka kontrolloi peliä? Kansainvälisen jääkiekkotoiminnan kehitys olympia-
aatteesta suurvaltapolitiikan ja kaupallisuuden kautta ammattilaisviihteeksi. Karisto. Hämeenlinna.

Virtapohja, Kalle (1998), Sankareiden salaisuudet. Journalistinen draama suomalaista
urheilusankaria synnyttämässä. Journalistiikan väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Atena. Jyväskylä.

Virtapohja, Kalle (1999), Media ja urheilun skandaalit. Teoksessa Roiko-Jokela, Heikki & Sironen,
Esa. Urheilu katsoo peiliin. Suomen Urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1999, 57–63. Atena.
Jyväskylä.

Ånäs, Markus (2015), HIFK. Ikuisesti sinun. Johnny Kniga. Helsinki.